

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 12 april justerades.

§ 2 Anmälan om ändrad partibeteckning

Från Elsa Widding hade följande skrivelse kommit in:

Till talmannen

Utträde ur Sverigedemokraterna

Jag har bestämt mig för att begära utträde ur Sverigedemokraterna. Media startar ett drev utan någon som helst förankring i verkligheten. Utbildningsministern hävdar därefter att jag ger stöd åt förintelseförnekelse, historiens värsta brott, utan att mitt parti ser anledning att reagera eller ens kommentera detta i media. En gräns är nådd och jag ser tyvärr ingen annan utväg än att lämna Sverigedemokraterna, inte minst med hänsyn till min familj.

Den 1 maj 2023

Vänliga hälsningar

Elsa Widding

Skrivelsen lades till handlingarna.

Förste vice talmannen anmälde att då Elsa Widding den 1 maj meddelat att hon inte längre tillhörde Sverigedemokraternas partigrupp hade ledamotens uppdrag i skatteutskottet upphört.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2022/23:324

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:324 En kommission för svensk bostads- och fastighetsmarknad

av Alireza Akhondi (C)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 maj 2023.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 2 maj 2023
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2022/23:SfU16 Ekonomisk familjepolitik
2022/23:SfU17 Arbetskraftsinvandring

Utrikesutskottets betänkanden
2022/23:UU11 Interparlamentariska unionen
2022/23:UU15 Mänskliga rättigheter

Socialutskottets betänkande
2022/23:SoU12 Hälsa- och sjukvårdens organisation

§ 5 Utökade möjligheter att besluta om undantag från lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet med hänsyn till Sveriges väsentliga säkerhetsintressen

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU39
Utökade möjligheter att besluta om undantag från lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet med hänsyn till Sveriges väsentliga säkerhetsintressen (prop. 2022/23:93) föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 15.)

En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation

§ 6 En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU20
En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation (prop. 2022/23:73) föredrogs.

Anf. 1 PONTUS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I dag kommer vi att debattera regeringens proposition *En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation*. Förslaget är att ställa sig bakom förändringarna av bland annat terroristbrottslagen.

Förslaget innebär i korthet att det införs ett nytt brott i terroristbrottslagen med beteckningen deltagande i en terroristorganisation. Brottet innebär ett särskilt straffansvar för den som deltar i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen.

Straffskalan ska vara fängelse i högst 4 år. Om brottet är grovt ska straffskalan vara fängelse i lägst 2 år och högst 8 år. Har gärningsmannen lett terroristorganisationen ska straffskalan i stället vara fängelse på viss tid, lägst 2 år och högst 18 år, eller på livstid.

Det föreslås också att försök till det nya brottet ska kriminaliseras. Regeringen föreslår vidare att det ska vara straffbart att finansiera deltagande i en terroristorganisation, att offentligt uppmåna och rekrytera till brottet samt att resa utomlands i avsikt att begå brottet.

Herr talman! Förslaget handlar om en fråga som Sverigedemokraterna drivit i riksdagen under en längre tid och som aktualiserades i samband med att svenska medborgare valde att resa ned till Irak och Syrien för att strida för Islamiska staten. Således är möjligheten att döma personer för deltagande i terroristorganisation något som skulle ha behövt införas för länge sedan. Oavsett det är det bra att lagen äntligen kommer på plats.

Terroristorganisationer har inte upphört att existera utan lever och frodas på många ställen runt om i världen, även i Sverige. I Säpos rapport från 2019 beräknar man att runt 2 000 personer boende i Sverige är våldsbekämpande och att många av dessa har erfarenhet av vapenträning. Med anledning av den under decennier alltför höga invandringen till Sverige har det dessutom inneburit att många personer som blivit svenska medborgare sympatiserar med, tillhör eller rent av strider för terroristorganisationer runt om i världen även nu, vilket gör lagen än mer angelägen. Den hade kunnat genomföras redan 2018.

Kritikerna till lagen hänvisar bland annat till att den kan inskränka föreningsfriheten. Men jag kan försäkra dem som lyssnar om att man inte ska ge sig på den som engagerat sig i Knäckebyhults idrottsförening utan snarare personer som aktivt deltar i organisationer som Islamiska staten, al-Qaida eller al-Shabab.

De svenska medborgare som frivilligt väljer att resa ned för att ansluta sig till organisationer som begår brott mot mänskligheten ska straffas hårt. Ett problem tidigare har varit att det varit svårt att knyta en person till ett enskilt brott i exempelvis Irak eller Syrien. Därför kommer denna lag att se till att personerna i fråga döms till någon form av påföljd när man kan bevisa deras deltagande i just terroristorganisationer. Oavsett om en persons uppgift var att begå terrorhandlingar, arbeta som kock för personer som begår terrorhandlingar eller föda framtida terrorister måste handlingarna få tydliga påföljder. Därför är förslaget att kriminalisera deltagande i terroristorganisationer helt rätt väg att gå.

Herr talman! Jag måste dock påminna åhörarna om att detta bara är en liten – men viktig – del av vad som krävs för att brottets påföljd ska stå i paritet med brottets allvar och inte minst för att åtgärderna ska vara så kraftfulla att vi som bor i Sverige får den trygghet vi förtjänar.

Den 7 april 2017 valde terroristen Rakhmat Akilov, som svurit trohet till tidigare nämnda Islamiska staten, att kapa en lastbil på Drottninggatan, bara några hundra meter från den plats där vi befinner oss just nu, och köra ihjäl 5 personer och skada ytterligare 15. Att Akilov var en illegal invand-

rare satte ytterligare ljuset på vikten av att stärka de inre utlänningskontrollerna i landet, något som Sverigedemokraterna och den nya regeringen är överens om måste göras.

Dådet på Drottninggatan år 2017 var dock inte första gången som Sverige utsattes för islamistisk terrorism. I december 2010 begick Taimour Abdulwahab ett terrordåd i centrala Stockholm där lyckligtvis bara terroristen själv omkom. Abdulwahab föddes i Irak och blev senare svensk medborgare. Dådet satte fokus på frågan om möjligheten att dra tillbaka medborgarskap men också frågan om skärpta krav för att över huvud taget få svenskt medborgarskap. Sverigedemokraterna har drivit denna fråga sedan långt före vårt riksdagsinträde, och i och med höstens Tidöavtal är den, liksom frågan om inre utlänningskontroller, politik som kommer att genomföras under den här mandatperioden.

Migrationsvägen till Sverige och Europa 2015 blev på något sätt kulmen på en under alltför lång tid misskött migrationspolitik i Västeuropa. De många terrordåd som begicks i samband med och efter denna migrationsväg fick också allt fler människor att förstå farorna med hög migration.

Till de absolut viktigaste åtgärderna för att förhindra framtida terrordåd i Europa hör inte bara skarpare lagstiftning, som den vi debatterar här och nu, utan också att vi i Sverige, Europa och andra västländer bedriver en strikt migrationspolitik. En jämn omfördelning på exempelvis EU-nivå anser jag är fel väg att gå eftersom jag som sverigedemokrat och vän av västvärlden inte vill att fler länder i Europa ska begå samma misstag som vi gjort i Sverige, Frankrike, Belgien eller för den delen Storbritannien.

Under påskveckan besökte jag och några kollegor Polen. I hop med regeringspartiet Lag och rättvisa besökte vi den gränsmur som landet nyligen byggt mot Belarus. Det är en över 180 kilometer lång och 5,5 meter hög mur som övervakas av drönare, värmekameror och landets egen gränsbevakning. Muren byggdes på mindre än ett halvår som ett resultat av de försök till illegal migration som Polen utsattes för via gränsen till Belarus.

Europas gränser kan skyddas om bara viljan finns. Sveriges gränser kan också skyddas om bara viljan finns. Det finns en anledning till att länder som Polen varit helt förskonade från islamistisk terrorism. Svaret på den frågan finner vi inte nödvändigtvis i strängare straff, även om det är principiellt viktigt att de som begår grova brott alltid ska få straff som ligger i paritet med brottets allvar, att de som gör detta och inte är svenska medborgare ska utvisas från Sverige och att utlandsfödda som begår den grövsta formen av brottslighet ska fräntas sitt svenska medborgarskap.

Herr talman! Jag yrkar bifall till regeringens proposition *En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation*.

Anf. 2 ANNA WALLENTHEIM (S):

Herr talman! Som vi hörde av föregående talare befinner vi oss i dag i kammaren för att debattera justitieutskottets betänkande nummer 20 och regeringens proposition *En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation*. För att inte missa det i slutet vill jag börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 4.

Herr talman! Att bekämpa, förhindra och förebygga terrorism är såklart av största vikt. Hotet från terrorismen är ett hot mot hela det öppna samhället. Därför är det viktigt att vi i så stor utsträckning som möjligt har

politisk enighet och breda överenskommelser för att hindra terrorismens framfart inte bara på nationell front utan också internationellt.

Detta var i varje fall ingången som den socialdemokratiska regeringen hade när det kom till terroristfrågorna. De förslag som i dag ligger på bordet är en fortsättning på det arbete och de utredningar som den socialdemokratiska regeringen startade. Detta innebär dock inte att vi inte ser problem med det förslag som ligger på bordet i dag. Det kommer jag att återkomma till.

Herr talman! Vi lever tyvärr i en tid då vi måste vara medvetna om att Sveriges säkerhet utsätts för allt större risker. Hoten från såväl statliga aktörer som ideologiskt motiverade aktörer ökar, och detta sker samtidigt som sårbarheterna i vårt samhälle blir alltmer omfattande.

Globalisering, digitalisering och teknikutveckling bidrar till en breddad hotbild från främmande aktörer och makter och skapar gränsöverskridande plattformar där våldsbejakande extremister kan mötas, inspireras och uppmana till våldshandlingar.

För att möta en alltmer komplex och breddad hotbild från såväl statliga aktörer som våldsbejakande extremistmiljöer anser vi socialdemokrater att detta, precis som många andra delar inom rättsväsende, kriminalvården och kriminalpolitiken, måste bekämpas på flera områden och med flera infallsvinklar.

Som jag nämnde innan var det ett omfattande arbete som den socialdemokratiska ledda regeringen startade, och vi lade ned mycket tid och arbete på det när det kom till frågor om både terrorism och våldsbejakande extremism.

Mellan hösten 2014 och hösten 2022 överlämnade regeringen bland annat över 20 propositioner med lagförslag som var specifikt inriktade på terrorism och våldsbejakande extremism. Bland annat infördes en ny terroristbrottslag samt förbud mot terrorresor.

Herr talman! Varje år utförs flera terroristattentat i världen. Under de senaste åren har terroristbrotten utvecklats till ett allvarligt internationellt problem som vi måste ta på allvar.

Detta är såklart ett brott som får extrema konsekvenser och som främst drabbar oskyldiga människor. Men det är också ett brott som många gånger är gränsöverskridande och som utgör en prövning för de samhällen som drabbas. Det hotar såväl internationell som nationell fred och säkerhet. Terrorism är därför ett av de största hoten mot demokratin.

Vi socialdemokrater är medvetna om att det för att möta det hot som terrorism utgör och för att motverka terrorismens dragningskraft krävs ett intensivt arbete såväl i Sverige som i andra länder. Men detta arbete måste såklart vara inriktat mot terrorismens grundorsaker för att på sikt kunna bekämpa den.

Förebyggande åtgärder krävs för att minska radikaliserings- och rekruterings- till våldsbejakande extremist- och terroristgrupper. Det innebär att människor i utsatthet, människor i utanförskap, människor med psykiska problem och barn i utsatta miljöer måste få hjälp innan de fångas upp av radikala åsikter.

Samtidigt ser vi dock såklart att repressiva och kontrollerande åtgärder är nödvändiga för att avvärja akuta terroristhot och för att kunna lagföra personer som utför den här typen terroristhandlingar. För oss socialdemokrater är det därför viktigt att vi har en bred syn på terrorism och att vi ser

hoten från den ökande högerextremismen som lika allvarliga som de från terrorister från till exempel Daish.

Herr talman! Även om vi socialdemokrater under många år genomfört ett intensivt arbete mot terrorismen, och även om det förslag som i dag ligger på bordet är en del av den utredning som vi tillsatte, är vi oroliga.

Lagrådet och flera remissinstanser har nämligen framfört en omfattande kritik mot regeringens förslag. Men trots det valde regeringen att lägga fram en proposition bara några dagar efter att Lagrådet hade yttrat sig.

Det är uppenbart att det inte är tillräckligt med tid för att på allvar kunna analysera Lagrådets synpunkter. Även om regeringen gjorde vissa justeringar anser vi socialdemokrater att man inte tog till sig Lagrådets grundläggande kritik i tillräckligt stor utsträckning.

Bland annat vill jag nämna det som Lagrådet och andra remissinstanser tar upp om oron för att även motstånds- och befrielse rörelser riskerar att falla under definitionen terroristorganisation. Det är rörelser som genom aktioner mot det egna landet eller mot makten försöker att uppnå demokrati. Det är såklart oroande, och det är något som regeringen inte bör se lätt på.

Det blir inte heller mindre problematiskt om svenska medborgare genom insamlingar, genom att upplåta lokaler eller delta i möten skulle kunna anklagas för att delta i en terroristorganisation.

I lagrådsremissen går det bland annat att läsa att med den nya definitionen skulle det i dagens ljus kunna vara så att såväl ANC i Sydafrika som FNL-rörelsen i Sydvietnam skulle kunna omfattas av en sådan lagstiftning. Detta var dessutom två rörelser som skapade stort engagemang bland människor i Sverige. Lagrådet förstår det som att de personernas handlande hade kunnat vara straffbart enligt de nya förslagen.

En annan aspekt som jag gärna vill lyfta fram är att vi socialdemokrater inte heller vill riskera grävande journalisters arbete. Det gäller oavsett om det handlar om att lyfta fram det positiva i olika frihets- och demokrati rörelser eller om försök att ta sig in i terroristorganisationer för att få information om deras medlemmar.

Vi vill inte se att journalisternas arbete på något sätt ska göra att de anklagas för deltagande i en terroristorganisation. Här menar regeringen att det är angeläget att journalisters arbete inte ska begränsas, och vi hoppas verkligen att regeringen lever upp till detta.

Herr talman! Vi står bakom arbetet mot terrorismen, mot terroristorganisationer, mot terroristhandlingar, mot deltagande i terroristorganisationer med mera. Det var ett arbete som vi var med och startade. Vi väljer därför i dag att stå bakom många av de delar som vi ser i propositionen.

Som jag nämnde i min inledning är det såklart av största vikt att bekämpa, förhindra och förebygga terrorism. Men låt mig avsluta med att vara tydlig.

Vi socialdemokrater menar att regeringen borde ha gjort en ordentlig analys av Lagrådets invändningar. Men i brist på en sådan analys, och med tanke på de allvarliga invändningar som Lagrådet och andra instanser framförde, är det oerhört viktigt att lagändringen noggrant följs upp.

Vår reservation i dag handlar därför om att regeringen kontinuerligt bör följa och utvärdera effekterna av den nya straffbestämmelsen. Vi kommer inte att acceptera att vare sig befrielse rörelser, engagerade medborgare

för demokrati eller journalister riskerar att klassas som deltagande i terroristorganisationer.

Om så ändå sker kommer vi att kräva ändringar som gör att vi lever upp till det arbete som vi påbörjade. Det är arbetet mot terrorism i dess sanna betydelse. Det är viktigt att det sker.

(Applåder)

Anf. 3 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Herr talman! Europa har under de senaste decennierna drabbats av en lång rad mycket allvarliga terroristdåd. Det har främst rört sig om islamistisk motiverad terrorism, men det har också förekommit attentat med exempelvis högerextrema agendor.

Vi minns alla attentaten i Paris 2015 liksom attentaten i Oslo och på Utøya 2011. Under senare år har vi också sett flera attentat i bland annat i Frankrike, Österrike och Tyskland. Efter terrordådet på Drottninggatan 2017 blev det tydligt att hotet från terrorismen är reellt även i Sverige.

Sverige har sedan ett antal år en förhöjd terrorhotnivå. Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning utgörs terrorattentatshotet i det korta perspektivet främst av ensamagerande gärningsmän med ideologisk koppling till våldsbejakande islamism eller våldsbejakande högerextremism. Vi ser också hur dessa rörelser i större utsträckning präglas av en så kallad hybridisering, där de försöker införliva konspirationsteorier och narrativ från anti-etablissemangsextremism i den egna propagandan.

Även om globala terroristorganisationer som Daish eller al-Qaida har försvagats under senare år är det viktigt att det finns en väl utvecklad lagstiftning på plats för att möta hot från denna typ av organisationer.

Herr talman! Frågan om kriminalisering av deltagande i terroristorganisationer har en lång historia. Efter terrorattentaten i Paris 2015 och efter Drottninggatan 2017 slöts blocköverskridande överenskommelser om hur arbetet mot terrorism ska förstärkas.

I överenskommelsen från 2017 kom de ingående partierna, efter påtryckningar från bland annat Moderaterna, överens om att deltagande i terroristorganisation skulle förbjudas. Detta var en bland många andra frågor. År 2019 beslutade den dåvarande regeringen om en lagrådsremiss med ett sådant förslag. Eftersom Lagrådet vid det tillfället uppmärksammade regeringen på att förbud mot deltagande i terroristorganisation kunde innebära en begränsning av föreningsfriheten och att det krävde ändring i regeringsformen behövde regeringen göra ett omtag i frågan.

Den 1 januari 2023 trädde slutligen ändringarna av regeringsformen i kraft. Detta innebär utökade möjligheter att genom lag begränsa föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder terrorism.

Sverige har en vidsträckt lagstiftning när det gäller terroristbrottslighet. Den 1 juli förra året trädde den nya terroristbrottslagen i kraft, som samlade lagstiftningen mot terrorism från flera lagar som tillkommit vid olika tillfällen. Samtidigt trädde den nya lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar i kraft, vilket ökade möjligheten att hålla personer som utgör hot mot Sveriges säkerhet i förvar och under uppsikt. Vi moderater hade under flera år tryckt på för dessa lagstiftningar och välkomnade de nya lagarna men konstaterade då, före valet, att flera problem kvarstod att lösa och att straffskalorna för flera brott var för milda. Och så är det fortfarande.

Prot. 2022/23:102

3 maj

En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation

Frågan som väcks med anledning av Sveriges omfattande terroristlagstiftning är om det finns behov av lagstiftning som även kriminaliserar deltagande i terroristorganisation.

Från Moderaternas och regeringens sida är svaret ett tydligt ja. Det finns handlingar som i sig inte är straffbara men som uppenbart kan bidra till att stärka en terroristorganisations verksamhet. I princip alla former av stöd till en terroristorganisation – oavsett om det handlar om materiellt bistånd eller bistånd i form av deltagande i verksamheten – bidrar till att upprätthålla och stärka organisationen och därmed dess förmåga att begå terroristbrott.

Det kan handla om den som reser till ett område som kontrolleras av en terroristorganisation och där på plats bistår sammanslutningen med att exempelvis tillhandahålla utrustning, sätta upp läger, ordna möteslokaler, anordna aktiviteter, laga mat eller anordna transporter.

För att ytterligare förbättra möjligheterna att förhindra och bekämpa terrorism föreslår regeringen därför att den straffrättsliga terroristlagstiftningen skärps – detta genom att det införs en särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation.

För att kunna dömas för brott enligt denna lag ska en person delta i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen. En förutsättning för att det ska vara fråga om deltagande i verksamheten bör enligt propositionen vara att det finns en konkret och kvalificerad anknytning till organisationen.

Det framgår av straffbestämmelsen att gärningen inte utgör brott om den är ringa eller om den med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Exempel på försvarliga gärningar skulle kunna vara journalistiskt arbete, wallraffande journalister eller deltagande i motståndsrörelser i diktaturer där man arbetar för ett demokratiskt styrelseskick.

När det kommer till Socialdemokraternas reservation är det lite svårt att se vad de egentligen vill uppnå med förslaget om att följa upp lagstiftningen. Jag noterar att Socialdemokraterna genom att bifalla propositionen delar regeringens bedömning av att det finns behov av att kriminalisera deltagande i terroristorganisation. Jag noterar också att Socialdemokraterna inte heller har några konkreta förslag på hur lagen skulle kunna förtydligas. Det känns lite grann som att Socialdemokraterna både vill äta kakan och ha den kvar.

Regeringen har i propositionen på olika sätt bemött kritiken från Lagrådet, och vi bedömer att förslaget uppfyller de krav som kan ställas på denna typ av lagstiftning. Vad gäller uppföljningen av lagstiftningen kommer det sannolikt att ta flera år innan vi har en klar bild över hur praxis har utvecklats. Om det då finns behov av en översyn av lagstiftningen har alla ledamöter här i Sveriges riksdag möjlighet att väcka frågan utifrån en konkret problembild.

Straffskalan i den nya lagstiftningen föreslås vara fängelse i högst 4 år. Om brottet är grovt föreslås straffskalan vara fängelse i lägst 2 och högst 8 år. Om gärningsmannen har lett terroristorganisationen föreslås straffskalan i stället vara fängelse på viss tid, lägst 2 år och högst 18 år, eller på livstid.

Straffbestämmelsen innebär utökade möjligheter att ingripa mot personer som reser till områden som kontrolleras av terroristorganisationer och deltar i deras verksamhet men där andra terroristbrott inte kan bevisas. Det

gäller till exempel situationer som kan liknas med den där personer från Sverige reste till Syrien och Irak för att ansluta sig till IS. Med en kriminalisering av deltagande i terroristorganisation minskar också möjligheten att verka med Sverige som bas för att bistå terroristorganisationer i andra länder.

Genom att senare i dag rösta ja till regeringens proposition stärker vi Sveriges skydd mot terrorism. Men vi gör också världen lite säkrare. Sverige ska helt enkelt inte vara en fristad för terrorister.

Anf. 4 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Vänsterpartiet yrkar avslag på propositionen och står därmed bakom våra reservationer. Jag yrkar dock bifall endast till reservation 1, som är den som markerar avslag på propositionen.

Det förslag vi nu debatterar i riksdagen innebär att det införs ett nytt brott i terroristbrottslagen, som redan är omfattande. Beteckningen är deltagande i terroristorganisation. Brottet innebär ett särskilt straffansvar för den som deltar i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen.

Regeringen föreslår vidare att det ska vara straffbart att finansiera deltagande i en terroristorganisation, att offentligt uppmana eller försöka rekrytera till brottet och att resa utomlands i avsikt att begå brottet. Jag antyder redan med de här orden att även försök är kriminaliserat.

Straffskalan är oerhört skarp: fängelse i högst 4 år. Men om brottet är grovt höjer man till högst 8 år. Har gärningen inneburit att den misstänkte har lett en terroristorganisation och blir fälld för detta brott är maximistrafet 18 år eller till och med livstid. Lagändringarna ska träda i kraft ganska snart – redan den 1 juni nu i år, är det tänkt.

Varför yrkar då Vänsterpartiet avslag? Självklart är terroristbrottsligheten mycket allvarlig och systemhotande. Den är ett av de största hoten mot demokratin, det fria utövandet av mänskliga rättigheter och den ekonomiska och sociala utvecklingen. Därför ska det vara straffbart att planera och utföra terrordåd. Jag är dock i likhet med Lagrådet och flera tunga remissinstanser starkt kritisk till regeringens förslag att kriminalisera redan deltagande i en organisation.

Möjligheten att begränsa föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder terrorism infördes genom en grundlagsändring så sent som den 1 januari 2023. Vi var alltså tvungna att rucka på grundlagen för att detta skulle kunna vara möjligt. Det finns en risk att detta är ett steg till på ett sluttande plan.

Jag ser med stor oro på den utveckling som skett sedan början av 2000-talet och som i dag har lett till att vi börjar närma oss ett övervakningssamhälle, om vi inte redan är där. Frågor om personlig integritet och mänskliga rättigheter får gång på gång stå tillbaka.

Varje inskränkning har motiverats utifrån skenbart goda syften som att den förväntats ge en effektivare brottsbekämpning och ett generellt ökat skydd för våra invånare. Sammantaget blir det dock en helhet av drygt två decenniers skärpta lagar när det gäller till exempel kameraövervakning, hemliga tvångsmedel, signalspaning, utlänningskontroll och åtgärder i syfte att hindra terrorism som är illavarslande, särskilt om vi tar ytterligare steg. Varje inskränkning som godtas tenderar att bana väg för ännu fler och ännu mer ingripande skärpningar.

Konsekvenserna för samhällsklimatet och demokratin på lång sikt av dessa lagar är i sig oroande och svåra att överblicka. Så sent som 2022 röstade riksdagens majoritet igenom den nya terroristbrottslagen. Förutom att de många och spretiga lagarna samlades i *en* lagstiftning utvidgades det straffbara området rejält. Man skärpte straffen för flera av brotten, och en generell straffskärpningsgrund infördes. Rimligtvis borde denna omfattande reform ha hunnit vara i kraft så pass länge att den skulle kunna utvärderas innan ytterligare nya förslag läggs fram.

Genom den nya lagen har Sverige dessutom en omfattande straffrättslig lagstiftning på området. Det är stora steg som redan är tagna. Regeringens förslag kan därför sägas komma att innebära en överkriminalisering.

Att bekämpa terrorism genom att förbjuda organisationer och därmed inskränka den grundlagsskyddade föreningsfriheten och rubba våra grundläggande principer menar vi i Vänsterpartiet är helt fel väg att gå. I stället för att straffa människor för deras tankar eller vilka organisationer de tillhör bör fokus ligga på att förebygga, förhindra och bestraffa de brottsliga handlingar som enskilda planerar och begår, själva eller tillsammans med andra.

Det finns en serie otydliga definitioner av begreppen terrorism och terroristorganisation i lagen. En allmän begreppsglidning riskerar också att leda till att medlemmar i helt fredliga organisationer och personer som stöder befrielse-, motstånds- eller demokratirörelser träffas av lagen. Lagrådet lyfter bland annat upp att vi kanske inte skulle ha fått stödja ANC:s kamp i Sydafrika eller FNL-rörelsen i Vietnam om denna lag hade varit i kraft.

Det finns åtskilliga andra orosmoment där fredliga aktiviteter riskerar att stämplas. Flera remissinstanser lyfter upp att gränserna för vad som blir straffbart är mycket vida. Enligt min mening är kriminaliseringen av vardagliga handlingar inte acceptabel. I lagförarbetena nämns bland annat organiserad barnpassning, matlagning och arrangerande av aktiviteter. Där blir gränserna väldigt svåra att dra. Man nämner också att läkare i fredstid kan riskera att göra sig skyldiga till brott genom att vårda människor som räknas som medlemmar i en terroristorganisation.

Jag är vidare orolig för att det kommer att innebära begränsningar för regeringen att agera när svenska medborgare fängslats av auktoritära regimer för påstådda terroristbrott. Jag är dessutom oroad för hur utlämningslagstiftningen kommer att kunna påverkas.

En fråga som också lyfts av remissinstanserna är enligt vilket lands lag som uttrycken terrorism och terroristorganisation ska tolkas. Är det ett rekvisit enligt den svenska lagen eller enligt det andra landets lag som ska kvalificera till det här brottet? Hittills har vi sett att svenska domstolar har markerat mot detta i utlämningsärenden, men jag tror att flera kan förstå att jag har Turkiet och Erdoğan i tankarna här. Vad kommer detta att kunna innebära framöver?

Jag vill avslutningsvis lyfta något som Lunds universitet anförde i sitt remissvar. De är inte övertygade om att det finns tillräckliga skäl för att motivera införandet av ett deltagandebrott och nämner att det kan finnas negativa konsekvenser av kriminaliseringen på andra insatser mot terrorism. Hur ska vi värdera utbildningar, avhopparverksamhet eller underrätelsearbete? Det borde också beaktas.

Summa summarum menar vi från Vänsterpartiet att det finns flera väldigt allvarliga invändningar mot lagförslaget, och vi yrkar som sagt avslag på det.

(Applåder)

Anf. 5 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik:

Herr talman! Gudrun Nordborg räknade upp ett stort antal straffskärpningar och nya lagar som kommit till under senare år. Moderaterna och regeringen tycker att dessa är viktiga för att vi ska kunna bedriva ett gediget arbete mot terrorism, straffa skyldiga och ha ett tillräckligt starkt skydd mot terroristbrottslighet. Det handlar om den nya terroristbrottslagen, lagar om särskild kontroll av vissa utläningar och så vidare. Detta var lagstiftning som Vänsterpartiet röstade emot, så det är inte så förvånande att man är emot även den här lagstiftningen.

Men jag vill ändå ställa en fråga till Gudrun Nordborg. Det finns, och det framgår också av propositionen, en hel del handlingar som i sig inte är straffbara men som uppenbart understöder terroristorganisationer. Det kan handla om personer som reste till Syrien och hjälpte till, till exempel genom att passa barn. På det sättet gjorde man det möjligt för andra att begå terroristhandlingar.

Menar Vänsterpartiet att det ska vara fritt fram att åka till en terroristorganisation och där understödja verksamheten genom handlingar som inte i sig är straffbara?

Anf. 6 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för en spännande och laddad fråga.

Jag skulle vilja återropa Vänsterpartiets principer om att vi naturligtvis vill försöka förhindra och begränsa terrorism så mycket som möjligt. Det förebyggande arbetet är extremt viktigt. Tyvärr blundar majoriteten för sådana insatser och går helt och hållet på att man ska bestraffa, straffa och straffa ännu mer.

När det handlar om dem som åkte till IS tror jag inte att det var någon som åkte dit enbart för att passa barn. Men om man gjorde det tycker jag inte att det ska vara kriminaliserat. Om man däremot var mer aktiv i handlingar som innebar våld och hot på den arena man anlände till tycker vi självklart att det är oerhört allvarligt.

Vi vill inte heller att någon ska åka ned och passa barn i så kallade terrormiljöer. Inga barn borde få vara i terrormiljöer. Det ska vi försöka förhindra. Men vi behöver göra det på andra sätt än enbart genom straff, högre straff och fler straff.

Anf. 7 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik:

Herr talman! Vi känner, som jag sa i mitt förra inlägg, väl till att Vänsterpartiet har röstat nej till i stort sett alla straffskärpningar inom terroristområdet de senaste åren. Det är i och för sig ingen nyhet.

Det är dock ett förtydligande att Vänsterpartiet inte tycker att det ska vara kriminaliserat att resa till exempelvis Syrien för att understödja IS eller liknande organisationer genom handlingar som inte i sig är kriminella enligt terroristbrottslagen. Det behöver inte handla om att passa barn; det kan handla om att stå för transporter eller sätta upp läger åt terroristerna,

helt enkelt att göra saker som möjliggör terroristverksamheten. Men det tycker Vänsterpartiet fortsatt ska vara legalt.

Det ställningstagandet väcker en adekvat fråga om Socialdemokraternas regeringsunderlag. Det är trots allt tillsammans med Vänsterpartiet som Socialdemokraterna har möjlighet att skapa majoritet här i Sveriges riksdag. Det väcker en del oro hos mig.

Anf. 8 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Det är ingen nyhet att majoriteten är för straff och mer straff och att Vänsterpartiet är kritiskt mot att enbart gå den vägen.

När det handlar om att dra gränser för vad som är legalt eller illegalt är det inte så att man gillar allt som inte är kriminaliserat. Självklart ska vi agera för att det inte ska inträffa. Men vi tror inte att strafflagstiftningen hela tiden är vägen att gå. Det behöver göras mycket annat för att undvika att personer över huvud taget blir intresserade av terrorism och illegala våldsaktioner eller att närma sig grupper som agerar på det sättet.

Självklart måste vi göra allt vi kan för att förebygga. Det gör vi genom att bygga ett starkt Sverige med välfärd och skolor och ett Sverige där vi inkluderar samtliga medborgare och invånare, även om de är nya i Sverige.

Anf. 9 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! Vi pratar ofta både här i kammaren och i medierna och varje dag lite till mans om skjutningar, våld och mord – allvarliga brott. Det gör vi även här i dag, men med en väsentlig skillnad; i dag behandlar vi terroristbrott och terrorism. Terroristbrott skiljer sig från andra brott.

För den enskilde som till exempel drabbas av en kula och skadas eller dör är skillnaden helt oväsentlig. Det är lika viktigt att förebygga och förhindra, och när det tyvärr skett att lagföra och straffa, oavsett om det är ett så kallat vanligt brott eller ett terroristbrott.

Men ett terroristbrott är enligt svensk lag en gärning som kan allvarligt skada en stat eller mellanstatlig organisation och med vilket avsikten är att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller befolkningsgrupp, tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd. Det är också att allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT, gör kontinuerliga bedömningar av terrorhotnivån i Sverige och mot svenska intressen utomlands. Hotnivån bedöms ligga på nivå tre av fem. Nivå tre innebär ett förhöjt terrorhot och att NCT bedömer att ett attentat kan ske. De bedömer att det främsta attentatshotet mot Sverige under 2023 sannolikt kommer från individer motiverade av en våldsbejakande högerextremistisk ideologi eller en våldsbejakande islamistisk ideologi.

Skillnaden är alltså att terrorism hotar hela vårt demokratiska samhälle, och den totala konsekvensen är mycket större än den enskilda gärningen.

Herr talman! Det är mot den bakgrunden vi behöver få på plats den lagstiftning som vi nu debatterar. Det handlar om att införa straffansvar även för deltagande i en terroristorganisation, ett straff för den som aktivt deltar på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen. Det är viktigt att få på plats. Det är viktigt att vi som lagstiftare signalerar att vi ser oerhört allvarligt på detta.

Vi har dock tagit del av Lagrådets och andras synpunkter och även noterat de kompletteringar som regeringen gjort. Vi anser att det nu har gjorts rimliga avvägningar. Passivt deltagande genom att till exempel bara närvara är inte straffbart, utan det krävs en konkret och kvalificerad anknytning till organisationen.

Vi ser också de motivuttalanden avseende vad som är ringa och försvarligt och således faller utanför straffansvaret och som avser bland annat journalister, humanitär verksamhet och sjuk- och sjuvård som ett mycket viktigt, nödvändigt och välkommet förtydligande av förslaget.

Regeringen behöver kontinuerligt följa upp denna lagstiftning. Det kommer även vi från Centerpartiet att göra, både för att värna frihetliga rättigheter och för att skydda oss från terrorismens förödande konsekvenser.

Med det sagt yrkar vi bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 10 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Till justitiekommitténs ledamöter ska jag säga att det är Malte Roos som är ledamoten och ersättare. Men jag hoppar in för honom i dag. Det bestämdes för länge sedan att jag skulle ta de här frågorna.

Jag vill klargöra att Miljöpartiet anser att Sverige bör bekämpa terrorism med full kraft. I det arbetet är en gedigen straffrättslig reglering viktig. Att i större utsträckning kriminalisera handlingar som rör deltagande i terroristorganisationer är viktigt.

Vi stod och står fortsatt bakom Grundlagskommitténs och riksdagens bedömning att det bör vara möjligt att begränsa föreningsfriheten för organisationer som ägnar sig åt eller understöder terrorism.

Nu föreslår emellertid regeringen att det införs ett nytt brott i terroristbrottslagen kallat deltagande i en terroristorganisation. Det föreslås bli straffbart att delta i en terroristorganisation exempelvis genom att ta hand om utrustning, sätta upp läger, ordna möteslokaler, anordna aktiviteter, laga mat, ansvara för transporter och ta hand om barn. Det var också Grundlagskommitténs förslag som beredde marken för det förslag regeringen nu presenterat om en kriminalisering av deltagande i terroristorganisationer.

Herr talman! Utan att lämna vår principiella ståndpunkt – den jag alldeles nyss redogjorde för – tycker vi ändå att detta lagförslag bör avslås. Inte för att vi inte förstår andemeningen i det och delar dess ambitioner, utan helt enkelt för att detta i vårt tycke är en dåligt utformad lag.

Till att börja med har det aktuella lagförslaget mötts av kraftfull kritik från flera remissinstanser. Lagrådet, som består av några av de mest framstående jurister Sverige har, riktade skarp kritik mot förslaget och avrådde från att remissförslaget skulle bli lag. Bland annat ansåg Lagrådets kunniga och erfarna jurister att det finns en tydlig risk för att förslaget kommer att innebära en alltför långtgående kriminalisering sett till det behov som kan finnas. Det är också tveksamt om det uppfyller de krav på tydlighet som måste ställas på en strafflagstiftning. Vi delar Lagrådets slutsats att förslaget i nuvarande skick inte bör läggas till grund för lagstiftning.

Herr talman! Till skillnad från regeringen anser Miljöpartiet att det finns skäl att följa Lagrådets rekommendation i det här fallet. Vi föreslår att riksdagen avslår propositionen. Samtidigt är det viktigt att åstadkomma en lagstiftning som, utan att vara för långtgående, i större utsträckning

straffbelägger olika handlingar som rör deltagande i terroristorganisationer. Vi föreslår därför att riksdagen uppmanar regeringen att återkomma med ett alternativt förslag som innebär att deltagandebrott och samröresbrott görs om till en och samma straffbestämmelse.

Miljöpartiet anser att den föreslagna kriminaliseringen är ägnad att tillgodose ett legitimt ändamål, det vill säga att bekämpa terrorism, även om flera remissinstanser har ifrågasatt om kriminaliseringen verkligen kommer att leda till önskat resultat. Vi ställer oss dock också frågande till om deltagandebrottet, så som det är utformat i propositionen, krävs för att uppnå ändamålet eller om det finns mindre ingripande alternativ som skulle kunna uppnå önskat resultat.

Regeringen motiverar sitt förslag med att terrorism är ett omfattande samhällsproblem och att det finns straffvärda former av deltagande i en terroristorganisation som inte är kriminaliserade. Miljöpartiet står fullt ut bakom regeringens uppfattning att terrorism är ett omfattande samhällsproblem. Vi står fullt ut bakom arbetet med att förebygga och bekämpa terrorism och ser en omfattande straffrättslig reglering som en viktig del i det arbetet. Samtidigt är det inte självklart hur ett sådant regelverk ska utformas för att uppnå det önskade resultatet.

Lagrådet konstaterar i sammanhanget att en kriminalisering av deltagandebrottet inte krävs för att Sverige ska leva upp till EU:s terrorismdirektiv och ställer sig frågan om det finns skäl att gå längre i straffbeläggandet än vad direktivet kräver. Även andra remissinstanser är tveksamma. Sveriges advokatsamfund tycker inte att det finns underlag för slutsatsen att det föreligger behov av den föreslagna kriminaliseringen. Advokatsamfundet anser dessutom att effekterna av samröresbrottet bör utredas innan eventuell ny lagstiftning införs avseende deltagande i en terroristorganisation. Civil Rights Defenders har svårt att se att en ytterligare utvidgning av det straffbara området är nödvändig eftersom många av de handlingar som skulle omfattas av deltagarbrottet redan i dag är straffbelagda.

Frågan är då hur lagstiftningen ska utformas för att göra den straffrättsliga regleringen tillräckligt omfattande utan att straffansvaret och dess konsekvenser blir för långtgående. Vid inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter måste lagstiftaren – det vill säga vi – alltid överväga om en viss åtgärd är nödvändig eller om det finns mindre ingripande alternativ som kan uppnå ändamålet i fråga. Att utvärdera effekterna av kriminaliseringen av samröresbrottet, som Sveriges advokatsamfund föreslår, kunde vara en bra utgångspunkt. Miljöpartiet anser att regeringen bör ta ett steg tillbaka och på nytt överväga utformningen. Av dessa skäl bör riksdagen avslå regeringens proposition.

Herr talman! För att sammanfatta vårt resonemang: Vi i Miljöpartiet står fullt ut bakom behovet av en heltäckande och omfattande lagstiftning kring deltagande i och samöre med terroristorganisationer. Men det förslag vi nu har att ta ställning till har så stora brister att vi vill uppmana regeringen att återkomma med ett alternativt förslag som innebär att samröresbrottet och deltagandebrottet integreras i en och samma bestämmelse, detta eftersom det är vår skyldighet att först undersöka om andra, mindre ingripande alternativ kan åstadkomma det önskade resultatet. Det är vi bundna till att göra enligt den så kallade proportionalitetsprincipen.

Terrorism är en avskrämd företeelse som sätter människor i skräck och rädsla för att bli utsatta för förtryck och många olika brott. Den globala terrorismen måste bekämpas med alla medel, med förebyggande insatser, med ekonomiska sanktioner och givetvis med straffrättslig lagstiftning.

Men det är inte rimligt att vi som lagstiftare ska lämna ifrån oss lagar som inte har den precision och inriktning som våra väljare kan kräva. Med den största respekt för vårt rättssystem och våra rättsliga principer är det orimligt att inte bättre definiera vad vi menar är straffbara handlingar. Det riskerar att öppna för ett framtida godtycke. Det är vår skyldighet att stifta lagar som är hållbara och förståeliga från början. Det ska inte vara oklart vad som är klandervärd och vad som inte är det.

Med det sagt vill jag avrunda med att yrka bifall till reservation 1.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 7 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU8

Skärpta straff för brott i kriminella nätverk (prop. 2022/23:53)
föredrogs.

Anf. 11 LARS ISACSSON (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera propositionen om skärpta straff för brott i kriminella nätverk. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet med det särskilda yttrande som vi socialdemokrater har skrivit. Propositionen är i mångt och mycket en socialdemokratisk produkt.

Kriminaliteten hotar vår samhällsgemenskap. Brottslighet och våld skadar och dödar, splittrar familjer och skapar oro och rädsla. Den organiserade brottsligheten och de kriminella gängen utmanar vårt samhälle och utnyttjar dess svaghet. När kriminella gäng sätter skräck i bostadsområden och städer hotar det tryggheten för oss alla – även i de stora delar av Sverige där vi inte har kriminella gäng och nätverk, i mer gleasa delar av Sverige där det ofta finns en avsaknad av lokal polis men där man varje dag kan läsa om skjutningar, sprängningar och hot. Det gör att människors upplevda trygghet försämras. Inte minst äldre människor drar sig för att gå på PRO-möten eller SBF-möten, vilket begränsar deras liv. Tilliten mellan människor undergrävs, och vi dras isär när vi i stället behöver komma samman för att bygga samhället starkt.

Under de senaste valperioderna har straffen skärpts för ett flertal brott för att markera allvaret i brott som begås i kriminella nätverk och vid kriminella uppgörelser. Arbetet mot kriminella nätverk och den organiserade brottsligheten är avgörande för att öka tryggheten i samhället. Den aktuella propositionen, som initierades av den tidigare regeringen, är ett välkommet steg på vägen. Som framgår ovan stöder vi regeringens förslag.

Även om vi ställer oss bakom propositionen vill vi framhålla vikten av att det långsiktigt avsätts tillräckliga resurser för att Kriminalvården ska kunna fullgöra sina uppgifter med anledning av lagförslagen. Kriminalvården har redan nu stora utmaningar med de fysiska lokalerna och stora

Prot. 2022/23:102

3 maj

En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation

Skärpta straff för brott i kriminella nätverk

rekryteringsbehov. När vi i den socialdemokratiska utskottsgruppen har varit runt och besökt anstalter, häkten och frivården och där träffat fackliga, intagna och kriminalvårdsledning finns det en stor oro över trångboddhet, över att man inte hinner med rehabilitering och över att det blir en ökad otrygghet. Inom Kriminalvården jobbar man enligt det som kallas bättre ut: att man efter avtjänat straff ska vara en bättre rustad samhällsmedborgare och inte återfalla i brott. Detta riskerar vi att mista.

Ett stort orosmoln är att Kriminalvårdens senaste statistik gällande återfall i brott visar att den mångåriga positiva utvecklingen har avstannat. Detta är kanske inte förvånande med tanke på personalbrist och platsbrist. Det är oerhört viktigt att regeringen agerar snabbt för att verksamheten ska fortsätta att vila på vetenskaplig grund och för att medarbetarna ska ha förutsättningar att utföra sitt samhällsviktiga uppdrag.

Det andra vi vill lyfta är arbetet med att bryta nyrekrytering till kriminella nätverk. Det handlar om det viktiga brottsförebyggande arbete som utförs varje dag av personal inom skola, socialtjänst och civilsamhälle. Alla barn ska ha goda förebilder och inte omges av kriminella. För varje krona vi satsar på polisen lovar vi socialdemokrater att satsa minst lika mycket på det förebyggande arbetet. Det är nämligen i kommunerna som det stora brottsförebyggande arbetet sker – i förskolan, grundskolan och gymnasiet, liksom i socialtjänsten, i fritidsverksamhet, på bibliotek och i föreningslivet.

Nu står Sveriges välfärd inför ett stålbad. Kommuner och regioner, som precis har tagit sig igenom pandemin, drabbas med full kraft av inflation och kostnadsökningar – som inte på något sätt täcks av de statsbidrag som kommer. Av 21 regioner väntas 17 gå med ekonomiskt underskott i år. Konsekvenserna av detta har vi sett förut: kraftiga nedskärningar i vården, skolan, äldreomsorgen och socialtjänsten.

Herr talman! Den aktuella propositionen är som sagt ett välkommet steg på vägen, men regeringens och SD:s svaga sidor är dels att det inte långsiktigt avsätts tillräckliga resurser för att Kriminalvården ska kunna fullgöra sina uppgifter, dels att det inte avsätts tillräckliga resurser för det brottsförebyggande arbetet och för att bryta nyrekryteringen till de kriminella gängerna.

Från Socialdemokraternas sida kommer vi att fortsätta att följa detta noga, både vad gäller straffskärpningar och vad gäller det förebyggande arbetet, och återkomma med förslag om det finns skäl till det.

(Applåder)

Anf. 12 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Vänsterpartiet yrkar avslag även på denna proposition och lyfter reservation 1, som har den innebörden.

Vi är fortsatt kritiska till de krav på skärpt lagstiftning och skärpta straff som återkommer gång på gång. Vi kan se att de gängrelaterade brotten, skjutningarna och sprängningarna inte har minskat trots de senaste årens stora resurstillskott till polisen, trots tidigare straffhöjningar och trots ökad användning av hemliga tvångsmedel och annat. Polisens uppkläring av brotten i gängmiljö har sjunkit. Detta visar att det behövs även andra åtgärder.

Vi ska fortsätta att stärka polisens arbete, men det är det förebyggande arbetet som fallerar – och som riskerar att fallera än mer. Vi menar att

regeringen omgående måste ta ett helhetsgrepp om problematiken, med utgångspunkt i forskning och beprövad erfarenhet.

För att verkligen minska kriminaliteten och stärka tryggheten för oss alla krävs en gemensam politisk vilja att minska klassklyftorna. De minskar inte i dag, utan det som sker är det motsatta: oerhörda klyftor som vidgas mer och mer – också på grund av förd politik. Det går inte att bara straffa de kriminella, utan det gäller att vi försöker vara smartare än de och allvarligt bromsa och förhindra nyrekryteringen till de kriminella aktiviteterna. Särskilt gäller det rekryteringen av barn.

Det finns mycket som görs och som borde ske på flera håll. Jag vill nämna till exempel projekt som varit ganska framgångsrika i andra områden, som projektet Sluta skjut, och som borde kunna användas på flera områden. Både Vänsterpartiet och andra har också föreslagit haverikommissioner för att vi skulle lära oss vad som fungerar i stort och smått.

Vi behöver även en nationell avhopparverksamhet. Det skulle kunna vara ett oerhört viktigt led i den förebyggande verksamheten där man också kunde samla erfarenheter av vad människor har upplevt som tidigare kriminella och vad de upplever nu, i ett laglydigt liv, som är positivt. Där kan ideella organisationer som exempelvis Kriminellas revansch i samhället användas bättre.

Vi behöver förstås också hantera insmuggling av narkotika och illegala vapen. Där handlar det om en förstärkning av tullen och ökat samarbete mellan tull och polis.

Förslag om nykriminaliseringar och straffskärpningar menar vi från Vänsterpartiet hela tiden måste analyseras utifrån om de är effektiva och om det kan framstå som proportionerligt. Jag anser att regeringens förslag dessvärre brister i dessa delar i stort.

Det måste också vara så att vårt straffrättsliga system hänger ihop. Det är inte en framgångsrik metod att höja straffen för olika brott i en rad snabba lagstiftningsåtgärder. I flera fall har man presenterat förslag till straffskärpningar utan att tidigare höjningar har hunnit utvärderas. Straffsystemet blir på det sättet överskådligt och onödigt komplicerat, och vi ser till och med exempel på att domstolarna inte hänger med utan dömer utifrån tidigare lagstiftningar.

Straffsystemet behöver fylla sitt syfte och inte fungera som ett politiskt verktyg där några via signaler om starkare och strängare straff framställer sig som handlingskraftiga och som att andra inte är det. Frågan är om man handlar på rätt sätt eller på fel sätt.

Det går här att lyfta åtskilliga remissinstanser, men jag noterar att bland annat Justitieombudsmannen gällande den utredning som föregick regeringens lagrådsremiss av propositionen framförde väldigt allvarlig kritik – liksom Lagrådet. Det handlar om att man inte vill täcka in allt detta utan att ha det mer grundligt utrett.

Det som också har kommit fram och som hänger ihop med alla dessa snabba straffskärpningar är att pressen på Kriminalvården är fullkomligt orimlig redan i dag. Det förekommer dubbelbeläggningar som många, både bland de intagna och bland personalen, markerar som väldigt farliga. Dubbelbeläggningarna innebär naturligtvis en risk för att aggressivitet och konflikter blossar upp på ett onödigt dramatiskt sätt.

Kriminalvården har kostnadsökningar redan i dag, och det paket man levererar i denna proposition beräknas kosta ytterligare cirka 800 miljoner kronor per år för att det ska kunna hanteras. Kriminalvården är ju redan i kris; ska vi exponera den ännu mer? Eller ska vi försöka använda dessa miljoner till förebyggande verksamhet? Vad skulle det kunna innebära i så kallade utsatta områden – som Vänsterpartiet menar är politiskt övergivna områden? Det är områden där sociala insatser och skolan är nedmonterade och där affärer och annat drar sig tillbaka. Det blir tråkiga, trista områden som inte ger hopp alls. Tänk om vi kunde vända på det och ge ungdomarna hopp?

Det kan också lämnas kommentarer lite mer på detaljnivå i propositionen.

Vad gäller sådant som handlar om våldsamma uppgörelser har vi redan i dag ganska många markeringar om straffskärpningsgrunder, till exempel om man använder vapen, och man kan komplettera kataloger där det redan finns något.

Jag vill också uppehålla mig lite extra vid människoexploatering, en väldigt allvarlig utveckling som vi tyvärr märker i spåren av den så kallade gröna omvandlingen av industrin och andra verksamheter som är stora i norra Sverige. Det finns redan lagstiftning som handlar om vad som sker vid människoexploatering i arbetslivet, men man borde också kunna bygga in det i området brottslig verksamhet, vilket passar väl in i samma kontext.

Regeringen hävdar att det skulle bli komplicerat om vi gjorde så, eftersom man blir både målsägande och tilltalad om man blir involverad i detta och blir rekryterad via människoexploatering. Men en sådan komplex bild har vi redan i dag. Man behöver skilja på den gärning som exploateringen utgör och den gärning som den unge eller möjligen vuxne har gjort sig skyldig till på grund av exploatering.

Jag vill avslutningsvis kommentera skyddsintressena, som markeras av var man placerar lagtexten. Nu hamnar det i 16 kap., som handlar om brott mot allmän ordning, i stället för i 4 kap. om brott mot frihet och frid. Där skulle en placering passa bättre. När det gäller detta brott menar jag att skyddsintresset primärt är ungas frihet och frid, inte allmän ordning.

Det finns några brott där man skulle behöva skärpa straffen, till exempel allmänfarlig ödeläggelse. Det handlar dock om enstaka exempel, och i propositionen greppar man över väldigt mycket mer än så.

Jag yrkar avslag på betänkandet och bifall till reservation 1.

Anf. 13 KATJA NYBERG (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag propositionen *Skärpta straff för brott i kriminella nätverk*. Det är en viktig fråga, och det är en fråga som berör. Vi möts dagligen av nyhetsartiklar och tv-inslag om hur kriminella nätverk flyttar fram sina positioner och om hur det i stor utsträckning importerade grova våldet med sina skjutningar och sprängningar skapat ett alltmer otryggt Sverige.

Jag brukar fråga mig om övriga partier är nöjda med sin skapelse det mångkulturella och mångkriminella Sverige. Själv blir jag bara uppgiven och nedstämd. Mer än en gång har jag velat säga "Vad var det vi sa?"

Flera tillkännagivanden i frågan och närliggande frågor har tidigare föreslagits här i riksdagen. Sverigedemokraterna har under lång tid verkat

för förändringar i linje med vad som nu föreslås inom ramarna för Tidöavtalet.

I Tidöavtalet hittar vi en lång rad förslag, vilka kommer att slå hårt mot de kriminella gängen. Det handlar om alltifrån preventiva tvångsmedel, visitationszoner, dubbla straff för gängkriminella och kriminalisering av deltagande i kriminella gäng till en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen. Så sent som i förra veckan hölls en presskonferens där det meddelades att straffen för brott som möjliggör skjutningar och sprängningar och som typiskt sett begås inom kriminella nätverk ska skärpas.

I det aktuella betänkandet är huvudlinjen att skärpa straffen för brott som är vanliga i kriminella nätverk och vid kriminella uppgörelser. Det rör framför allt allvarigare brott som innefattar våld, hot, tvång och utpressning. Förslagen syftar till att markera allvaret i brott som begås i kriminella nätverk för att ge rättsväsendet utvidgade möjligheter att bekämpa sådan kriminalitet.

När det gäller tvång och hot är det definitivt motiverat med en straffskärpning med tanke på att detta allt oftare kan kopplas till kriminella gäng med tillgång till skjutvapen och ett stort våldskapital.

När det gäller utpressning är det extra viktigt med tanke på att det i dag är en viktig inkomstkälla för många kriminella grupper men också för att utpressning ersatt annan tidigare vanlig brottslighet som grova rån. Precis som påpekas i betänkandet har nästan var tredje gärningsperson varit miss-tänkt för utpressning, och samma förhållande gäller för brottsoffer.

Med tanke på att den grova organiserade brottsligheten sjunker allt längre ned i åldrarna, vilket vi debatterade för bara någon vecka sedan, är det bra att det införs en särskild straffbestämmelse om man involverar unga under 18 år i brott eller brottslig verksamhet.

Vidare föreslås att det ska ses som en försvårande omständighet om ett numerärt överläge utnyttjas. Det är ett bra förslag, eftersom vi vet att brott i kriminella nätverk ofta begås i samverkan mellan flera personer, vilket ökar brottsoffers utsatthet. Det är även viktigt att ta med brott som begåtts mot barn, funktionsnedsatta och äldre. Vikten av att markera mot dem som ger sig på samhällets mest utsatta kan inte nog betonas.

Herr talman! Vi vet att brottslighet av detta slag inte minst innebär en stor risk för att oskyldiga ska drabbas. Det finns många sådana exempel genom åren.

Jag vill påminna om att Stefan Löfven under sin tid som statsminister vid flera tillfällen deklarerade att regeringen skulle krossa gängkriminaliteten. Vi fick dessutom höra Morgan Johansson återupprepa samma tomma fras. Vid ett tillfälle sa han dessutom på fullt allvar: ”Vi är på väg att knäcka den organiserade brottsligheten.”

Så blev det inte. Det har bara blivit ännu värre. Vi kan se hur oskyldiga människor hamnar i skottlinjen vid uppgörelser mellan kriminella. Jag konstaterar att Morgan Johanssons påstående att det är en ”liten risk att oskyldiga drabbas” var just ett tomt påstående och hade väldigt lite med verkligheten att göra.

Herr talman! Vid bedömning av straffvärdet ska det ses som en synnerligen försvårande omständighet om ”brottet inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person och innefattat användning av skjutvapen eller sprängämne ... och begåtts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats”.

Vi tänker inte se mellan fingrarna. Vanligt hederligt folk förtjänar mer än en politik som inte bara vägrar presentera lösningar på problemen utan även vägrar erkänna att problemen existerar.

Herr talman! Narkotikahandeln är en central del av de kriminella nätverkens aktiviteter. De uppmärksammade skjutningarna och sprängningarna kan kopplas direkt till narkotikahandeln och de kriminella gängerna. Försäljning pågår i anslutning till centrum- och bostadsområden, vilket skapar en alltmer otrygg miljö för vanliga medborgare.

Sorgligt nog sjunker narkotikaförsäljningen allt längre ned i åldrarna. Allt detta sammantaget gör det uppenbart att det finns behov av att skärpa straffen för försäljning av narkotika. Vi genomför nu det som skulle genomförts för flera år sedan – bättre sent än aldrig, som det heter.

Jag hoppas verkligen att dessa steg räcker för att åtminstone dämpa den sorgliga utvecklingen vi ser i Sverige i dag. Jag yrkar bifall till regeringens proposition.

Anf. 14 MALTE ROOS (MP):

Herr talman! Jag vill inleda min sista riksdagsdebatt för denna sejour med att betona vilket viktigt ämne vi har att debattera och besluta om i dag.

Den organiserade brottsligheten och det dödliga skjutvapenvåldet hör till några av de allvarligaste samhällsutmaningarna i Sverige i dag. Att skapa och upprätthålla trygghet är ett av statens allra viktigaste uppdrag. Varje människa som väljer eller tvingas in i kriminalitet är därför ett misslyckande för samhället.

Det är varje politikers och partis ansvar att försöka hitta och genomföra lösningar på de problem vi ställs inför. Ju oftare vi hittar breda överenskommelser som många står bakom, desto större är sannolikheten att lösningarna fungerar och håller långsiktigt. Av denna anledning vill jag börja med att lyfta fram ett av de förslag i regeringens proposition som vi i Miljöpartiet håller med om.

I takt med att myndigheterna och vi politiker under de senaste två mandatperioderna har gjort mer för att slå mot den organiserade brottsligheten har gängerna börjat involvera barn och ungdomar i allt lägre åldrar för att själva undkomma påföljder. Denna hänsynslöshet mot barnens säkerhet och framtid är ett oerhört allvarligt övergrepp som måste bemötas kraftfullt.

Samhällets förmåga att förhindra nyrekrytering och socialisering av unga in i den organiserade brottsligheten är avgörande för att stoppa gängens tillväxt. Det är därför särskilt positivt att regeringen väljer att lägga fram Miljöpartiets förslag om att införa en ny straffbestämmelse som gör det straffbart att involvera personer som är under 18 år i brott eller brottslig verksamhet. Miljöpartiet har drivit förslaget i många års tid och varit pådrivande för att den förra rödgröna regeringen tillsatte den utredning som ledde fram till propositionen. Det är därför positivt att vi kan enas brett över blockgränserna om en lagstiftning som tydligt fastslår barnens rätt att skyddas från att dras in i kriminalitet. Bestämmelsen blir en viktig signal om att samhället ser mycket allvarligt på att vuxna rekryterar barn in i kriminalitet.

Herr talman! Jag har lagt lite tid i början av mitt anförande på att berätta vad vi och regeringen är överens om angående bekämpningen av gängkriminaliteten. Miljöpartiet ställer sig bakom merparten av förslagen i den aktuella propositionen. Det finns dock två specifika förslag som vi inte anser bör genomföras. Det gäller förslaget om att utvidga presumtionen för häktning och förslaget om att skärpa straffen för vissa narkotikabrott som rör försäljning.

Vårt motstånd mot dessa två förslag grundar sig i mångt och mycket i samma kritik som lyfts fram av Hovrätten för Västra Sverige, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Justitiekanslern, Riksdagens ombudsmän, JO, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund och en lång rad andra instanser som svarade när remissförslaget skickades ut.

Att gå igenom all kritik från remissinstanserna som riktas mot de båda förslagen skulle ta längre tid än jag har anmält mig för på talarlistan, så det ska jag inte göra. Men för att hålla det enkelt ska jag nöja mig med att säga det, som det så ofta de senaste åren när vi har diskuterat rättspolitiska förslag från högerkanten har handlat om, nämligen att förslagen inte är baserade på forskning eller beprövad erfarenhet. Straffskärpningarna som föreslås är inte proportionella till brottets allvarlighet, och de riskerar tvärtom att leda till ökad brottslighet.

Så är till exempel fallet med förslaget om en kraftigt skärpt narkotikastrafflagstiftning, som enligt remissinstanserna bland annat kan ge de kriminella nätverken incitament att anlita allt yngre personer som narkotikaförsäljare. Detta vore alltså en rakt motsatt utveckling mot den som förslaget om att göra det straffbart att involvera personer som är under 18 år i brott eller brottslig verksamhet är menad att få.

Likaså skulle den föreslagna utvidgningen av häktespresumtionen motverka syftet med de nyligen införda reglerna om tidsgränser för häktning och domstolsprövning som föranleddes av den internationella kritik som Sverige har fått för långa häktningstider.

Jag skulle vilja gå så långt som att säga att om vi inför lagar som vi har anledning att tro kommer att få motsatt effekt än den vi vill ha gör vi inte vårt jobb som lagstiftare tillräckligt bra. Det bästa vore om riksdagen avslår förslagen om att utvidga presumtionen för häktning och att skärpa straffen för vissa narkotikabrott och tar ett rejält omtag. Svensk narkotiklagstiftning behöver utredas i grunden för att säkerställa att den inte gör mer skada än nytta. Jag uppmanar regeringen att ta initiativ till en sådan utredning så snart som möjligt.

Herr talman! Straffskärpningar och fler poliser har en viktig roll att spela i bekämpandet av den organiserade brottsligheten, men det är bara en pusselbit av många om vi vill bygga ett samhälle som är tryggt och säkert på både kort och lång sikt. Här har vi ett ansvar som riksdagsledamöter att se till att vi och våra partier inte går i fällan att bara fokusera på de repressiva åtgärderna utan att också prioritera de förebyggande välfärdssatsningar som vi vet är absolut nödvändiga för att skapa trygghet. Det är också här som jag upplever att den stora skiljelinjen går i svensk politik i dag.

Brottslighet har många orsaker, och det finns ingen faktor som av sig själv leder till att en människa begår brott. Vad vi vet, tack vare decennier av forskning från hela världen, är att fattigdom och utanförskap ökar riskerna. Det är ett politiskt misslyckande. Ska vi knäcka gängbrottsligheten

måste vi knäcka fattigdomen och utanförskapet. Det finns inga vägar runt det. Då är det olyckligt att regeringen och Sverigedemokraterna väljer att slakta välfärden i sina budgetar.

När kommunerna och regionerna skriker efter pengar till personal i skolan och till barnvårdscentraler i politiskt eftersatta områden minskar regeringen och Sverigedemokraterna på statsbidragen. När hyrorna och matpriserna ökar och de fattigaste familjerna får det allt svårare sänker regeringen och Sverigedemokraterna skatten för de allra rikaste. När behoven i välfärden är som störst är engagemanget från regeringen och Sverigedemokraterna som minst. Dessa är politiska prioriteringar som får faktiska konsekvenser ute i landet, som ökar klyftorna och utanförskapet och riskerar att driva på kriminaliteten i rakt motsatt riktning mot vad vi vill uppnå med förslagen vi debatterar här i dag.

Miljöpartiet erbjuder ett alternativ till högerens välfärdsslakt. Vi föreslår mer pengar till en jämlik skola och förskola i hela landet som kan ge alla barn en rättvis chans till livet. Vi föreslår satsningar på att rusta upp och investera i politiskt eftersatta områden så att alla ska känna sig stolta över området där de bor och ha tillgång till all service de har rätt till. Vi föreslår slopad matmoms på basvaror, höjt bostadsbidrag till de mest utsatta och gratis frukost i skolan. Ja, listan är lång.

Inte minst föreslår vi ett heltäckande paket av brottsförebyggande åtgärder med tidiga insatser, exempelvis Rinkebymodellen, och en svensk version av det danska De Aktive Dreng, kombinerat med ett nationellt avhopparprogram som ger människor en väg ut ur kriminaliteten. Detta är faktiska, progressiva och vetenskapligt förankrade förslag för att minska fattigdomen, utanförskapet och kriminaliteten i dag och i framtiden.

Herr talman! Ska jag sammanfatta Miljöpartiets syn på den här propositionen är den att några av förslagen är bra, några är dåliga, men framför allt är regeringens och Sverigedemokraternas politik inte vad Sverige behöver för att lösa problemet med den organiserade brottsligheten i grunden.

Jag får tacka mina kollegor för dessa veckor, och jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 15 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Förra gången jag stod i den här talarstolen pratade jag om Abdullahi, som försökte springa sitt snabbaste från skotten som avlossades precis intill hans skolgård i Rinkeby. I Moderaternas Sverige ska inga barn, oavsett var de är födda eller var de bor, behöva springa sitt snabbaste från skottlossningar.

Enligt polisens tidigare beräkningar är det ungefär 8 200 personer som är direkt involverade i kriminella gäng runt om i Sverige. Av dessa är ungefär 15 procent barn, det vill säga under 18 år. Det betyder att det finns åtminstone 1 230 barn som direkt ingår i kriminella gäng här i landet.

Stor migration, dålig integration och en slapp rättspolitik har försatt oss i det akuta läge vi nu befinner oss i. Med 1 230 barn i kriminella nätverk är det uppenbart att den förda politiken varken har varit human eller rättvis. Inte ett enda barn som kommer hit med föräldrar från andra länder ska tycka att kriminalitet är det bästa alternativet för att leva ett gott liv här i Sverige.

I stället måste det vara tydligt att ansträngningar i skolan, att lära sig svenska och att ta ett jobb är vägen framåt. Vägen kan ibland och kanske till och med ofta vara krokig, men den vägen kommer att ta alla till en bättre plats än den de kom från. Och för en del barn kommer den vägen att ta dem hur långt som helst.

Herr talman! Den moderatledda regeringen börjar nu vända den stora skutan. Det görs inte lätt, och det kommer inte att gå snabbt. Men sedan regeringsskiftet har vi kunnat presentera flera stora förändringar.

Vi har tillsatt en utredning om anonyma vittnen och en utredning om visitationszoner.

Vi har infört en ny huvudregel i sekretesslagstiftningen så att myndigheter ska kunna dela information med varandra.

Vi har infört ett råd mot organiserad brottslighet och håller på att ta fram en nationell strategi mot denna.

Vi kommer att införa preventiva tvångsmedel, förhoppningsvis redan detta år.

Vi har sett till att vi kan få mer kamerabevakning på våra gator och underlättat för kommunerna att anställa fler ordningsvakter.

Dessutom går vi nu fram med dubbla straff för grovt vapenbrott. Till det dubbla straffet som nu föreslås kommer det att komma dubbla straff för gängkriminella. Det betyder att en gängkriminell som döms för grovt vapenbrott kommer att kunna få åtta års fängelse som minimistraff. Det är en rätt stor skillnad mot dagens två års fängelse.

Det gör skillnad vem som styr Sverige.

Med den här propositionen går vi fram med ytterligare förslag för att bekämpa det samhällsgift som den grova kriminaliteten i Sverige utgör. Det handlar om förslag om skärpta straff för grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, rån, utpressning och grov utpressning. Det är brott som ofta begås av gängkriminella och i gängkriminella nätverk.

Vi inför en ny typ av straffskärpningsbestämmelse som tar sikte på våldsamma uppgörelser bland kriminella. Den här typen av straffskärpningsbestämmelse finns i Danmark, men den finns inte här i Sverige.

Varför är detta ett viktigt förslag för att bekämpa gängkriminaliteten? Jo, i Sverige har vi nu en situation där skottlossningar utförs vid skolor och vid förskolor. Våra förskolebarn övar inte längre bara utrymning. De övar också ”inrymning” och att barrikadera sig för att förhindra att något barn ska komma till skada vid skottlossning. Vi vet att skottlossning sker på lekplatser på gårdar där barn träffas av kulor. Inte minst vet vi att barn som är helt oskyldiga har blivit dödade av gängkriminellas skott. För att nämna det uppenbara exemplet: Adriana. Därför behövs den här straffskärpningsbestämmelsen här i Sverige.

Vi inför också en ny straffbestämmelse som gör det straffbart att involvera personer som är under 18 år i brott eller brottslig verksamhet. Som jag sagt tidigare visar siffran 1 230 barn hur angeläget det är att se till att få ett slut på det som exempelvis Evin Cetin kallar barnsoldater, gängens och narkotikans barnsoldater. Aktivt och av ondska använder man sig av barn som kommer från tuffa hemförhållanden. De kanske har en frånvarande pappa, en stor familj, mycket stök och till och med en NPF-diagnos som ännu inte är utredd. Till dem erbjuder man pengar, mat, droger och ett bättre liv. Men i slutändan är det kort liv som erbjuds, där möjligheten att överleva sin 25-årsdag eller 30-årsdag minskar för varje dag som går.

Därför behövs det en ny reglering som gör det straffbart att involvera barn i brottslig verksamhet. Vi måste sätta stopp för gången som utnyttjar barn och se till att barn inte blir soldater i det narkotikakrig som nu förs på våra gator.

Vi vill också att straffet skärps för narkotikabrott som tar sikte på försäljning. Många av er här inne kanske vet vad ”beckna” betyder. Väldigt många utanför det här rummet vet i alla fall det. Det är när man säljer droger, och det är vad väldigt många av de här barnen men framför allt vuxna ägnar sig åt. Det är inte rimligt att försäljning av droger inte straffas på ett tillräckligt ingripande sätt i dag. Därför behöver vi höja den typen av straff.

Vi vill också att häktningspresumtionen för brott ska sänkas från två års fängelse, som i dag gäller för obligatorisk häktning, till ett och ett halvt års fängelse. Varför? Jo, det var inte så länge sedan polisen vittnade om att man kunde ta personer som man visste var involverade i gängkriminalitet i en bil med ett vapen och ta in dem till stationen, och de var ute samma dag. Det var en väldigt frustrerande situation för många av våra rättsvårdande myndigheter och personal runt om i Sverige men naturligtvis också ett stort misslyckande för svensk politik och svenskt samhälle.

Med denna sänkning av presumtionen för häktning kan vi se till att fler personer inte kommer ut på våra gator samma dag som de anhålls av polisen. I stället får de sitta häktade fram tills en dom kommer.

Herr talman! Med den budget som den moderatledda regeringen har lagt fram fullföljer vi det vi gick till val på, nämligen att återta kontrollen över lag och ordning i Sverige. Det är inte framför allt en repressiv åtgärd. Det är framför allt en rättvis åtgärd. Tillgången till det svenska samhället och dess lagar och regler och möjligheten att leva sitt liv tryggt och i frihet ska finnas för alla, oavsett var man är född, oavsett var ens föräldrar är födda och oavsett var man bor i Sverige. Men så är det inte i dag.

Steg för steg, proposition för proposition och beslut för beslut i denna kammare bidrar nu Tidöpartierna och den moderatledda regeringen till att vända skutan och förändra Sverige till det bättre.

Anf. 16 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! Vi pratar ofta både här i kammaren och i medierna och lite till mans varje dag om skjutningar, våld och mord – om allvarliga brott.

Jag sa precis detta när vi alldeles nyss debatterade terroristbrott, som ofta tar sig samma uttryck som brott inom kriminella nätverk men som har ett annat syfte. Terrorismen har ett politiskt syfte, medan det främsta syftet för de kriminella nätverken, som vi debatterar här, är att tjäna pengar. Men båda typerna av brottslighet är det av största vikt att vi förebygger och förhindrar eller utreder och lagför.

Herr talman! Vi från Centerpartiet delar regeringens bedömning att det behövs en strängare straffrättslig lagstiftning mot brott som ofta begås just i kriminella nätverk och vid kriminella uppgörelser. Det är olaga tvång, olaga hot, utpressning och rån och allmänfarlig ödeläggelse. Det är tyvärr nödvändigt med nya straffskärpande grunder för att betona allvaret, till exempel när numerärt överläge utnyttjas, vid våldsamma uppgörelser i kriminella miljöer och när man involverar unga.

Vi delar bedömningen att det är rimligt att samma gärningar som begås utanför kriminella nätverk också omfattas av straffskärpningarna.

Med det sagt ligger ansvaret nu tungt på regeringen och dess myndigheter att genomföra detta och att använda de verktyg som vi ger dem. Det vilar ett tungt ansvar på regeringen att se till att till exempel polisen i det dagliga arbetet balanserat väger de repressiva och rättsstatliga principerna ute på gator och torg, i hem och borg och för den delen i cyberrymden.

Det vilar också ett tungt ansvar på regeringen att se till att ge rätt stöd, resurser, verktyg och ledarskap till hela rättskedjan – till polisen, åklagarna, landets domstolar och kriminalvården.

Det är också viktigt att hela rättskedjan finns tillgänglig för alla i hela landet, för är det några som har lika bra koll som Centerpartiet på var polisen är respektive inte är närvarande i landet är det de kriminella nätverken.

Jag instämmer i Socialdemokraternas betoning av vikten av det förebyggande arbetet och vikten av att vi från det offentliga – kommunerna, regionerna och staten – skjuter ihop stolarna så att ingen faller mellan dem, varken brottsoffer eller gärningspersoner.

Vi debatterar här i dag kriminella nätverk, och vi har hört företrädare från regeringspartierna betona hur kraftfullt de agerar. Jag vill avslutningsvis säga att man kan lita på att Centerpartiet även kommer att lyfta och betona den andra våldsepidemin vi har: det dödliga våldet mot kvinnor. Jag förväntar mig och ser fram emot att det ska mötas med samma fokus och lika kraftfulla åtgärder.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet, med vårt särskilda yttrande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 8 EU:s nya tågpassagerarförordning

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU18
EU:s nya tågpassagerarförordning (prop. 2022/23:72)
föredrogs.

*EU:s nya
tågpassagerar-
förordning*

Anf. 17 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Tidöpartierna fortsätter att tillsammans få ordning på Sverige, och i dag beslutar riksdagen om EU:s tågpassagerarförordning.

Herr talman! Det kan låta lite tråkigt med EU:s tågpassagerarförordning, men den innehåller grundläggande regler om transportavtalet, information och biljetter. Bland annat regleras hur ett transportavtal ingås, hur biljetter ska utformas och tillhandahållas och vilken information resenärerna ska få. Detta, herr talman, kommer sammantaget att ge passagerarna ökad makt i förhållande till tågoperatörerna.

Förordningen innehåller också regler om rätt till skadestånd om resenären eller bagaget skadas och regler om ersättning och assistans om resan blir försenad. Den innehåller vidare bestämmelser om rätt till assistans för personer med funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet.

Den nya tågpassagerarförordningen syftar till att ge resenärerna ett bättre skydd och uppmuntra till ett ökat tågresande. Det är bra och viktigt att tågpendlingen fungerar, inte minst för alla arbetspendlare.

Herr talman! Genom att stärka konsumentskyddet vill vi att fler ska kunna åka tåg. I dag är det nästan tvärtom. Många som har ett viktigt möte i Stockholm och bor i Gävle tar bilen för att vara säkra på att komma fram i tid. Så ska det inte vara.

Bestämmelserna innebär att resenärernas rättigheter stärks i ett antal avseenden, vilket naturligtvis är välkommet. Skyddet för dem som åker tåg ska vara starkt. Genom den nya tågpassagerarförordningen stärks resenärernas rättigheter i flera avseenden. Personer med funktionsnedsättning ska alltid ha rätt till assistans. Det ställs krav på infrastrukturförvaltare att tillhandahålla realtidsinformation. Och, herr talman, det ska vara lättare att ta med sig cykel på tåget, vilket säkert gläder en och annan.

Kraven på information skärps i den nya förordningen. Det införs en skyldighet för infrastrukturförvaltare att tillhandahålla realtidsinformation om tågens avgångar och ankomster. Det införs också krav på information om anläggningars tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet.

När det gäller rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska personliga assistenter i vissa fall få resa kostnadsfritt. Och, herr talman, det ska alltid vara tillåtet att ta med en ledar- eller assistanshund på tåget. Det införs också regler om ansvar och ersättning om ett järnvägsföretag eller en stationsförvaltare orsakar skada på en rullstol eller något annat hjälpmedel.

Järnvägsföretagen ska också se till att nya eller ombyggda tåg har tillräckligt med plats för cyklar.

Herr talman! Regeringen föreslår att det i lagen om kollektivtrafikresenärers rättigheter ska införas en bestämmelse om force majeure i lokal och regional trafik. Bestämmelsen innebär att resenärer inte ska ha rätt till prisavdrag om en försening har orsakats av extrema väderleksförhållanden eller andra omständigheter som transportören inte har kunnat undgå eller förebygga följderna av.

Enligt förslaget ska dock järnvägstrafik som uteslutande bedrivs för historiska ändamål eller turiständamål undantas från 2021 års tågpassagerarförordning.

Herr talman! Som mångårig tågpendlare vill jag flagga för att om undantaget om force majeure missbrukas av tåg företagen kommer riksdag och regering att agera. Vi som har rest med SJ vet att extremt väder för tågpendlare från Gävle kan innebära sommar, höst, vinter och vår. Men detta är alltså inte extraordinära omständigheter, utan det rör sig om normala årstider.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och ser fram emot kraftigt förstärkta rättigheter för oss tågresenärer.

(Applåder)

Anf. 18 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Tack, Lars Beckman, för anförandet! Jag skulle vilja få lite förtydliganden kring vissa frågor, om det går bra.

Lars Beckman och regeringen konstaterar ju i propositionen att det i dag finns flera sätt för resenärer att köpa biljett i förväg: i automater, på internet, i mobilappar, över telefon och i biljettkontor. Men vad händer om det inte finns biljettkontor eller biljettautomater på avgångsstationen, eller något annat tillgängligt sätt att köpa biljett i förväg? Då är det väl ändå rimligt att alla ska kunna köpa biljett ombord? Många resenärer har ju fortfarande svårt att hantera mobilappar, internet och telefonköp. Detta är något som lyfts i konsumentvägledningen och från olika organisationer.

Min första fråga är alltså: Hur resonerar regeringen kring att inte låta alla få möjlighet att köpa biljett ombord?

Sedan en annan sak. Lars Beckman lyfter att den här propositionen kommer att ge mer makt till resenärerna, och jag håller delvis med i vissa avseenden. Men regeringens förslag till lag om ändring i lagen om kollektivtrafikresenärers rättigheter innebär ju bland annat att resenärerna, som Lars Beckman sa i sitt anförande, inte längre ska ha rätt till prisavdrag om en försening i lokal eller regional trafik har orsakats av en extraordinär omständighet, exempelvis väderleksförhållanden. Motiveringen lyder att behovet av en sådan begränsning inte nödvändigtvis är särskilt stort.

Men även här undrar jag hur regeringen resonerar med tanke på att yttre faktorer omfattar nästan en tredjedel av alla störningar på järnväg. En tredjedel av de drabbade resenärerna kommer alltså att gå miste om ersättning på grund av omständigheter som de inte kan råda över.

Anf. 19 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Tack, Nadja Awad, för viktiga frågor!

Som moderat tror jag på marknadsekonomi. Jag förstår att detta kan verka främmande för en del partier, men i grund och botten och i själ och hjärta tror jag på marknadsekonomi. Det betyder att tågbolagen, som vill att man ska åka tåg, har ett eget ansvar att se till att man till exempel kan köpa en biljett. Det ligger naturligtvis i tågbolagens egenintresse att sälja tågbiljetter. Det är alltså svaret på ledamotens första fråga om varför vi inte lagstiftar om detta.

Jag vill dock lyfta detta och säga att det är ett problem. Jag tyckte att det var ett rejält problem när SJ beslutade att stänga sitt biljettkontor i Gävle. Det finns nämligen ingen pressbyrå i Gävle, så du kan inte köpa biljett på Pressbyrån där. I stället finns det en biljettautomat. Det är inte alla som har tillgång till betalkort. Du kanske inte har bank-id, eller du har blivit avstängd från banken eller har inte fått ett bankkonto. Det gör det svårt att köpa en biljett digitalt. Jag delar alltså ledamotens oro för att det finns grupper som har svårt att köpa biljett i dag, inte minst i Gävle.

Vem drabbas då av detta, förutom den enskilde? I det fallet naturligtvis SJ, som inte får sälja en biljett. Det borde ligga i SJ:s och andra tågbolags absoluta egenintresse att sälja biljetter till resenärer. Jag hoppas därför att marknaden löser detta.

När det gäller ersättning för förseningar finns det två delar. Om vi ger kraftigt ökad rätt till förseningsersättning kommer det att höja biljettpriset. Någon måste ju i slutändan betala den kompensationen. Vi moderater vill

att det ska vara billigt och enkelt att åka tåg, och vi vill ha låga biljettpriser. Det är alltså förklaringen.

Anf. 20 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Lars Beckman säger att han tror på marknadsekonomi och att tågbolagen ska göra rätt. Jag kan tolka det som att det innebär att politiken inte ska ta ansvar för klimatomställningen, utan det ska man lägga på marknaden och marknadskrafterna.

Vänsterpartiet tycker att politiken och politiker – vi i riksdagen – behöver ta ansvar för klimatomställningen. Vi behöver styra och se till att det som behöver göras blir gjort. Klimatkrisens tid är inte en tid för passiva politiker som skjuter över ansvaret på andra.

Att införa krav på biljettförsäljning ombord för alla resenärer är en omställning, men den skulle vara ett viktigt incitament för att få fler att vilja åka tåg. Det kallas ju faktiskt för klimatomställning och inte klimatpassivitet.

Vi i Vänsterpartiet motsätter oss också den avreglering som länge har varit rådande inom transportpolitiken och som har lett till en bristande helhet. Den är en konsekvens av framskjutningen och etablerandet av marknadsekonomi, där man har valt att avreglera och stycka upp ett sammanhållet järnvägssystem genom att ta bort SJ:s ensamrätt på att trafikera stambanorna.

Regeringen verkar alltså, utifrån Lars Beckmans svar, fokusera på företags rätt att etablera sig på marknaden och skaffa sig stora vinster på bekostnad av tågresenärerna och klimatet. Man väntar sig nämligen att tågbolagen av sig själva ska göra rätt och bejaka konsumentperspektivet.

Vi behöver lagstiftning. Lagstiftningen ska vara grunden för hur tågbolagen ska agera.

Det är med stor besvikelse som jag fick Lars Beckmans svar om hur regeringen tänker framöver kring konsumentperspektivet när det kommer till biljettsystemet på tågen.

Anf. 21 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Jag förstår att man är besviken i Vänsterpartiet. Men tack och lov har den här regeringen och tidigare regeringar sett till att det till exempel finns 20-minutersavgångar i tågtrafiken från Gävle. Det är fantastiskt bra.

Hade Nadja Awad varit i Gävle och åkt 06.03-tåget med mig hade hon sett att det var ett fullt tåg. Det var likadant med tåget efter, klockan 06.20. Det finns de som vill åka med Upptåget eller Mälartåg och så vidare. Det är tack vare avregleringen vi har fått dessa möjligheter.

Vi som har varit med länge vet hur det var när det fanns ett tågbolag och det var tvåtimmarstrafik från Gävle. Det var svårt att tågpendla då. Tack vare avregleringen har vi i dag helt andra fungerande arbetsmarknadsregioner. Det är jag glad och tacksam för.

Sedan låter det som om det fanns väldigt stora skillnader. Jag skulle påstå att det är en väldigt bred majoritet i riksdagen i dag som kommer att anta EU:s tågpassagerarförordning. I grund och botten stärker den rättigheterna för alla tågresenärer. Vi flyttar makt från tågoperatörerna till oss passagerare. Vi ger bättre villkor för funktionsnedsatta. Det ger bättre

möjligheter till ersättningar, och det ger ett bättre skydd. Vi vill att det ska bli ett utökat tågresande. Det framgår av betänkandet.

Men precis som jag sa i mitt anförande ska den som bor i Gävle och har ett viktigt möte i Stockholm eller ett viktigt flyg att passa på Arlanda kunna lita på att tåget går eller på att det ska gå att komma fram även om tåget inte går. Här blir det en kraftig förbättring för Sveriges tågresenärer. Jag tycker att det är bra att vi i stor majoritet kommer att fatta detta beslut i dag.

Sedan var det precis som jag flaggade för: Om tågbolagen missbrukar det som är normalt väder får regeringen och riksdagen komma tillbaka och skärpa lagstiftningen i så fall. Men i grund och botten tror Moderaterna och jag på marknadsekonomin. Sälj många tågbiljetter, och låt fler åka tåg!

Anf. 22 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

Vi socialdemokrater ser i stora drag positivt på EU:s nya tågpassagerarförordning. Den är viktig för att stärka tågresenärers rättigheter. Framför allt kommer den att vara viktig när fler och fler länder satsar på tågförbindelser. Man får inte glömma att tåget är ett av de mest klimatsmarta sätten att resa. Därför behövs en reglering, och man behöver dessutom ge incitament som gör att fler människor väljer tåg.

Att man i dag till exempel inte kan ha med sig cykel på tåget är verkligen att strunta i resenärernas behov och i framtiden. Det är mycket bra att detta finns med i förordningen, men det finns alldeles för många undantag där tågoperatörerna helt enkelt kan strunta i att tillåta cykel på tåget. Där skulle jag vilja se en förändring.

Herr talman! Man behöver se mer neutralitet mellan de olika trafikslagen. För att vi i framtiden ska kunna välja rätt och välja klimatsmart behöver spelreglerna förändras. Det är alldeles för stora skillnader mellan olika trafikslag. Därför skulle det vara smart av regeringen att ta vara på denna möjlighet och göra mer för att just skapa neutralitet mellan trafikslagen. Det är synd att man missar denna möjlighet.

Jag hoppas att vi ändå i en snar framtid kan se till att en nationell förordning samordnar detta mer. Jag vet inte om sådana planer finns eller om man har tänkt jobba med detta, men det vore rimligt att försöka skapa en mer sammanhållen förordning så att resenärer inte behöver navigera mellan olika lagar och förordningar beroende hur många mil man åker med tåg.

I dag gäller olika regler om man åker olika långt. Dessutom är det alldeles för billigt för operatörerna att ställa in tåg. Jag läste någonstans att resenärer betalar sju gånger mer än tåg företagen för inställda tåg. Det är en orimlig fördelning av kostnaden.

Om det blir mer kännbart för tågoperatörerna att ställa in tåg på grund av till exempel dålig bemanning skulle de jobba mycket mer aktivt för att ha kompetens inom företaget. I dag är det alldeles för enkelt ställa in tåg utan att drabbas av ekonomiska konsekvenser. Inom till exempel flyget har man jobbat mycket mer med detta för att anpassa sig till dagens verklighet. Jag skulle vilja se samma sak även i tågtrafiken.

Inom flyget har man en schabloniserad ersättning vid inställda eller kraftigt försenade flyg. Då kan resenärerna få mellan 250 och 600 euro.

Det andra jag vill ta upp är förstås återbetalningstiden. Vi lever i dag i en digitaliserad värld. Om jag lämnar tillbaka en vara jag köpt och är missnöjd med kan jag få pengarna tillbaka på mitt konto inom två dagar. Om jag drabbas av ett inställt flyg kan jag få tillbaka pengarna inom sju dagar. Varför behöver då tågoperatörerna 30 dagar för att återbetala?

Som jag ser det handlar det inte om något annat än att man jobbar med gamla strukturer och gamla vanor i stället för moderna metoder. Resenärer ska inte behöva ligga ute med sina pengar så länge. Sådant gör i sin tur att folk väljer andra färdstätt.

Hade tågoperatörerna varit smarta hade de själva redan gjort allt för att underlätta resande. I stället behöver det lagstiftas om allt för att få fart på dem! Det är en orimlig väg, herr talman. Tågoperatörerna måste vara lite mer framåtsyftande om de ska få till stånd en ökning av tågresandet. Jag och mitt parti är beredda att lyssna på de förslag som så småningom kanske kommer från regeringen när det gäller att underlätta för resande.

Herr talman! I dessa tider borde det vara självklart att tänka på hur vi ska göra det enkelt för alla att resa. Hur ska vi göra om det inte går att betala digitalt? Vad gör jag om jag har glömt min mobil eller min plånbok och råkar sätta mig på tåget? Det har säkert hänt många gånger för många av oss.

Jag tänker också på att vi är i en kristid just nu. Vi har lärt oss av pandemin och av kriget i Ukraina att vi behöver ha robusta system. Därför behöver vi alla fundera över en lagstiftning som ser till att man kan betala kontant på till exempel tåget. I dag finns det många smarta lösningar och bra system som gör det möjligt att betala kontant även på tåget om man är orolig för säkerheten.

Jag vet att varje bolag – det nämnde också kollegan Lars Beckman – ska bestämma hur det ska betalas. Men vi har en ändrad spelplan, som gör att vi i riksdagen måste tänka annorlunda än för bara några år sedan. Det har både pandemin och kriget i Ukraina lärt oss, som jag nämnde. Därför måste vi vara beredda att ompröva beslut som tidigare kanske har varit väldigt smarta och väldigt bra men som i dag kanske är problematiska. I fredstid måste vi vara beredda på kristid, herr talman.

Anf. 23 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 3.

Herr talman! Vi diskuterar i dag EU:s nya tågpassagerarförordning. Regeringen har föreslagit lagändringar, och syftet är att förbättra tågresenärers rättigheter.

Mycket i denna förordning är bra, men det finns vissa brister som vi tar upp i vår reservation. Det handlar bland annat om resenärers rätt till prisavdrag vid force majeure. Formuleringen ”extraordinär händelse” – utan att nämna vad det innefattar – riskerar att tänja på rätten till ersättning för tågresenärer.

Det är självklart rimligt att exempelvis en naturkatastrof räknas som en extraordinär händelse. Men att extrema väderförhållanden utan vidare definition, beskrivning eller gradering ska gå under begreppet force majeure

och undantas från rätten till ersättning för resenärer vid förseningar är en linje som inte ligger i konsumenternas intressen.

Som ett exempel kan nämnas att det inte sällan händer att trafikbolag ställer in avgångar och att förseningar uppstår på grund av snöfall. Inte sällan kallas snöväder både av trafikbolag och i samhällsdebatten för extremväder. Men vad menas egentligen med extremväder, herr ålderspresident?

Om resenärer inte ges kompensation för extra utgifter vid förseningar på grund av exempelvis snöväder kommer väldigt många att förlora tid och pengar på försenade eller uteblivna tågresor.

Reglerna för när man har rätt till ersättning och när man inte har det måste helt enkelt bli tydligare.

Herr ålderspresident! Kollektivtrafikresenärers rättigheter är ett viktigt område, och när det kommer till informationshanteringen ser vi förbättringspotential. Det handlar om att göra information mer lättillgänglig när det gäller tågavgångar och försenade tåg och hur man på ett enkelt sätt kan få ersättning vid inställda tåg eller när det förekommer förseningar.

Herr ålderspresident! I vår reservation tar vi också upp att de rättigheter konsumenterna har när de flyger borde gälla även när de reser med tåg. Det innebär då att återbetalning av biljettpriset ska ske inom 7 dagar, som i dag gäller för flyg, och inte inom 30 dagar, som i dag gäller för tåg.

Vill vi uppmuntra fler att resa med tåg måste vi också skapa goda incitament för det. Det handlar om att det ska vara smidigt att boka biljetter. Det handlar om att leverantörerna ska erbjuda konsumenterna en hög nivå när det kommer till säkerhet och punktlighet. Och tågresenärers rättigheter och villkor vid förseningar och inställda tåg måste vara goda. Det är så vi får fler resenärer att välja tåget som färdmedel, herr ålderspresident.

Anf. 24 NADJA AWAD (V):

Herr ålderspresident! Jag vill först och främst yrka bifall till reservation 4.

Klimatkrisen är akut, och vi måste snabbt få ned utsläppen. Under våren har de italienska bönder som odlar råvaror till standardrätter som pasta med tomatsås konstaterat att bristen på regn hotar hela produktionen. Här i Sverige har vi i stället drabbats av snösmockor långt in på våren. Även det är något som vi kan vänta oss mer av när klimatet störs och förändras. Och i Sydostasien söker människor skydd från en brutal värmebölja, trots att den varmaste säsongen ännu inte har börjat.

Det finns en stark rörelse och folklig opinion för att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle.

Den blinda tron på marknaden och att blunda för klimatkrisen är gårdagens politik. Klimatomställningen behöver ske omgående, och alla politiska beslut behöver ta hänsyn till den akuta kris vi befinner oss i. Med en grön politik från Vänstern kan vi skapa fler jobb, företag och framtidstro även utanför storstäderna.

Inrikestransporter står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp. Vägtrafiken står i sin tur för mer än 90 procent av transportsektorns utsläpp. Sverige har haft etappmålet att senast till 2030 minska utsläppen av växthusgaser från inrikestransporter med minst 70 procent, jämfört med 2010. Enligt Trafikanalys uppföljning av de transportpolitiska målen 2021 kom-

mer transportsektorn inte att nå 2030-målet med nuvarande förutsättningar och beslut.

För att nå våra klimatmål behöver vårt samhälle bli mer transporteffektivt, och en ökad andel av persontransporterna behöver ske med gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Enligt Svensk Kollektivtrafik släpper en person som tar bilen till jobbet ut 45 000 gånger mer koldioxid än den som tar tunnelbana, spårvagn eller tåg.

Kollektivtrafiken har goda förutsättningar att skapa tillgänglighet för stora grupper i samhället – i synnerhet för dem med låga inkomster. Det handlar om att ta sig till arbetsplatser, utbildning, fritidsaktiviteter och service. Kollektivtrafiken är ett effektivt och klimatsmart transportslag. Att människor i högre grad väljer klimatsmart kollektivtrafik framför bilen är viktigt för en effektiv klimatomställning.

Herr ålderspresident! I slutet av mars i år konstaterade regeringens eget klimatpolitiska råd att Sverige för första gången på 20 år har en regering vars politik innebär ökade utsläpp av växthusgaser i stället för minskade. Tidigare regeringar har gjort alldeles för lite. Nu har Sverige en regering som aktivt förvärrar situationen.

Innan den nya regeringen ens hunnit tillträda meddelade Tidöpartierna att man kommer att stoppa planerna på att bygga nya stambanor för höghastighetståg. Uteblivna järnvägssatsningar krymper arbetsmarknadsregioner och hindrar fossilfri godsfrakt.

För klimatets skull behöver det blir bättre, lättare och billigare att åka kollektivt. Vänsterpartiet vill satsa mer på kollektivtrafiken så att den blir billig eller gratis och fungerar bra i hela landet. Det kan minska bilismen i våra städer.

För att man ska kunna uppnå ett ekologiskt hållbart transportsystem måste andelen resor med kollektivtrafik öka, som jag har konstaterat. Då spelar ett välfungerande biljettsystem för tågen en viktig roll.

För klimatets skull måste vi satsa mycket mer på tågen. Det ska vara bekvämt och smidigt att välja tåget, och man ska kunna lita på att det går i tid. Vänsterpartiet driver på för ökade investeringar i nya järnvägar och förbättrat underhåll av banorna.

För Vänsterpartiet är det viktigt att resenären har tillgång till ett sammanhållet och tillgängligt system med god överblickbarhet, där det är lätt och smidigt att byta mellan linjer och att få information från en och samma källa.

Vi anser att det är den enskilda resenären som ska vara i fokus när ett transportbehov ska lösas inom persontrafiken. Till exempel är tillgängligheten till stationer, bytespunkter och hållplatser av stor betydelse för att öka intresset för att resa kollektivt.

Därför välkomnar Vänsterpartiet flera av förändringarna i EU:s tågpassagerarförordning, och vi förväntar oss såklart att regeringen tillför berörda myndigheter tillräckliga resurser för att kontrollera att lagstiftningen får fullt genomslag.

Samtidigt instämmer Vänsterpartiet i kritiken från remissinstanser om att kraven på vilka som ska behöva erbjuda direktbiljetter inte är tillräckliga. I stället för att järnvägsföretagen ska vidta alla rimliga åtgärder anser vi att det är rimligt att ställa krav på att de ska erbjuda direktbiljetter.

I regeringens proposition lyfter man Resplus som en redan existerande form av samverkan för biljettförsäljning. Det finns dock inget krav på att trafikföretag ska erbjuda resenärer köp av direktbiljetter via Resplus. Därför anser Vänsterpartiet, herr ålderspresident, att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att järnvägsföretagen ska erbjuda direktbiljetter.

Enligt regeringens lagändringar ska det också vara tillåtet för personer med funktionsnedsättning att utan extra kostnad köpa biljetter ombord på tåget om det inte finns biljettkontor, en biljettautomat på avgångsstationen eller något annat tillgängligt sätt att köpa en biljett i förväg. Det tycker vi i Vänsterpartiet är bra utifrån ett funktionsrättsperspektiv.

Däremot instämmer vi i kritiken från Sveriges Konsumenter om att detta bör gälla alla. Alla ska kunna köpa biljett ombord om det inte finns tillgängliga sätt att köpa en biljett i förväg. Det är fortfarande många resenärer som upplever att det är svårt att hantera mobilappar, internet och telefonköp. Det är något som lyfts i konsumentvägledningen och från olika organisationer. Det är inte heller helt ovanligt att man vid biljettköp eller när man ska visa upp sin biljett får problem med exempelvis uppkoppling eller med någon av de appar man köpt sin biljett genom.

Vänsterpartiet tycker även att vi behöver satsa offensivt på att minska det ohållbara alternativet till tåget vilket är flyget. Flygsektorns utsläpp har fördubblats de senaste tjugo åren, och om inget görs kan utsläppen växa med ytterligare 300–700 procent till 2050. Vi i de nordiska länderna tillhör dem som flyger mest i världen. Därför har vi som land ett stort ansvar att ändra hur vi lever och erbjuda alternativ till flygresandet.

Förordningen och även regeringen slår fast att tågresenären har rätt till återbetalning eller prisnedsättning av biljetten inom 30 dagar vid inställda eller försenade tåg. Tågresenärer ska alltså fortsätta att ha sämre rättigheter än vad flygresenärer har.

Vänsterpartiet anser att samma regler ska gälla flyg- och tågbiljetter för att det inte ska vara mer attraktivt att ta flyget. Därför anser vi i Vänsterpartiet, herr ålderspresident, att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att återbetalning av tågbiljetter ska ske inom sju dagar.

I regeringens förslag införs fler situationer där tågbolagen inte längre är skyldiga att ersätta tågresenärer när en avgång är försenad eller inställd. Enligt förslaget ska resenären i lokal och regional trafik inte ha rätt till prisavdrag om en försening har orsakats av extrema väderleksförhållanden som transportören inte har kunnat undgå eller förebygga följderna av.

Detta anser Vänsterpartiet är en tydlig försämring av konsumentskyddet för alla som åker tåg. Trafiksystemen är komplexa, och det måste därför vara tydligt vem en resenär ska kontakta om man drabbas av en försening eller inställd avgång. Det måste vara tydligt om resenärer ska kompenseras eller inte vid ett särskilt tillfälle. Regeringens förslag innebär i praktiken att transportören inte längre ska vara skyldig att erbjuda ersättning vid omständigheter som kan hänföras till yttre faktorer.

Yttre faktorer omfattar nästan en tredjedel av alla störningar på järnväg. Ändå säger regeringen att behovet av en sådan begränsning inte är särskilt stort. Men det låter helt orimligt att en tredjedel av alla tågresenärer som reser i dag inte längre kommer att ha rätt till ersättning vid förseningar. De kommer att drabbas hårt.

Förutom att detta kommer att urholka konsumenträttsperspektivet kommer det även att leda till att färre vill ta tåget om de vet att de inte längre kan få ersättning vid en tredjedel av alla tillfällen som de tar tåget. Detta kommer enbart att leda till att fler väljer bort tåg och i stället väljer bil eller flyg. Därmed fortsätter utsläppen i samhället att öka.

Herr ålderspresident! Vi i Vänsterpartiet är dock inte förvånade. Vi har en regering som för första gången på 20 år ökar utsläppen av växthusgaser i stället för att minska dem, detta enligt Klimatpolitiska rådet.

Vänsterpartiet kombinerar klimat- och miljöåtgärder med en politik för rättvisa, eftersom det hänger ihop. Därför är ett välfungerande och rättvist biljettsystem för tågen viktigt för våra tågresenärer och vårt framtida klimat.

Anf. 25 KATARINA LUHR (MP):

Herr ålderspresident! Vi människor både vill och behöver transportera oss. Vi åker till jobbet, affären eller tandläkaren. Vi hälsar på vänner, och vi åker på semester. Oavsett hur och var vi lever behöver vi transportera oss.

Vi blir samtidigt fler och fler och behöver ta hänsyn till hur våra transporter påverkar både andra och oss själva. Att åka kollektivt är ett sätt att spara resurser och är ofta det miljöbättre alternativet om man bortser från att gå eller cykla. Utsläppen från en tågresa är oftast minimala, och även bussen är ur klimatsynpunkt väsentligt bättre än att åka bil eller flyga.

Det finns alltså stora fördelar om fler persontransporter kan flyttas till tåg, speciellt om vi ska nå världens klimatmål. Men vi är också många som vill ta tåget för att vi genuint gillar att åka tåg och vill se lite mer av världen. Intresset för tågresor på semestern växer också stadigt.

Däremot är det inte alltid enkelt att åka tåg, och det är absolut inte enklast. Förseningar är ofta något man behöver vänja sig vid. Att boka en tågresa till Italien eller Frankrike kan ibland kräva en högskoleexamen i tågtidtabell och samtidigt kräva att man behärskar tågtermer på flera olika språk. Väl på tåget kan informationen ofta vara bristfällig, och man kan känna sig ganska ensam när man plötsligt finner sig stående på en oskyldad perrong någonstans ute i Europa.

För allas bästa behöver det bli mycket enklare och pålitligare att åka kollektivt och att åka tåg, oavsett om det är för att ta sig till jobbet eller för att åka på en semesterresa till Italien.

Herr ålderspresident! EU:s tågpassagerarförordning, som vi debatterar i dag, syftar till att ge resenärerna ett bättre skydd och att uppmuntra till ett ökat tågresande. Det här är såklart en väldigt bra intention, och det finns flera punkter i den nya förordningen som gör resandet tryggare. Kraven på information skärps, och ombokning underlättas i vissa fall. Möjligheten till att ta med cykel på tåg kommer troligen också att öka på sikt. Även funktionsnedsattas rättigheter stärks.

Jag anser dock inte att den nya tågpassagerarförordningen helt kommer att uppfylla vad den var tänkt att lösa – ett ökat och enklare resande. Med det förslag som vi kommer att rösta om i dag finns till och med försämringar för trafikanter, inte minst för alla dem som reser med tåg lokalt och regionalt.

I EU:s tågpassagerarförordning kommer ny lagstiftning att införas som inte kommer att gälla för lokala och regionala tågresor. I Sverige gäller

detta tågresor under 15 mil. De här resorna ska fortsatt regleras i lagen om kollektivtrafikanterers rättigheter. Nu föreslås dock en förändring, även för kollektivtrafikanter, som ger ett undantag från resenärens rätt till prisavdrag om en försening beror på en extraordinär händelse som extrema väderleksförhållanden eller en större folkhälsokris. Något sådant undantag har tidigare inte funnits vare sig i 2007 års tågpassagerarförordning eller i lagen om kollektivtrafikanterers rättigheter, och vi anser att detta nya tillägg ska strykas. Förslaget innebär att många fler än i dag riskerar att bli helt utan ersättning när en resa blir inställd. Förslaget innebär en tydlig försämring av konsumentskyddet för exempelvis jobbspendlare, som redan i dag kan bli ordentligt påverkade av kraftiga snöfall, solkurvor eller lövhalka.

Herr ålderspresident! Jag anser också att detta hade varit ett väldigt bra tillfälle att ta vidare förslaget från den tidigare utredningen om ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik för att ytterligare förbättra möjligheterna att resa kollektivt och för att underlätta tågresa och att boka tåg. Moderaterna pratade här om avregleringar, men avregleringar skapar också nya behov.

I den nya tågpassagerarförordningen finns förbättrade möjligheter att köpa direktbiljetter. Dock finns det inga krav på att alla olika trafikföretag ska erbjuda biljetter inom gemensamma plattformar. Att olika transportörer har olika biljettsystem och bokningsätt krånglar till det när man bokar tågbiljetter. Jag är övertygad om att ett gemensamt biljettsystem skulle underlätta för kollektivtrafikanter och tågresenärer och ytterligare underlätta tillgången till direktbiljetter. Jag anser att det finns väldigt mycket kvar att göra för att göra det enklare och smidigare för alla som vill åka kollektivt.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservationer 1 och 5.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 9 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU10
Genomförande av tillgänglighetsdirektivet (prop. 2022/23:42)
föredrogs.

*Genomförande
av tillgänglighets-
direktivet*

Anf. 26 KARIN SUNDIN (S):

Herr ålderspresident! För mig som socialdemokrat är värnandet av Sveriges demokratiska samhälle själva kärnuppdraget för riksdagen och för oss som riksdagsledamöter. Jag får väl erkänna att det inte kändes som en alldeles enkel uppgift när regeringens proposition om genomförandet av tillgänglighetsdirektivet landade med en tung duns på mitt bord. Det är tekniskt och juridiskt komplexa frågor vi har att ta ställning till, men samtidigt handlar det om demokratins kärnfrågor. I ett demokratiskt samhälle måste alla medborgare, så långt det bara är möjligt, kunna delta fullt ut i alla delar av samhället.

Därför är en av de viktigaste frågorna i ett demokratiskt samhälle hur vi utformar samhället så att det ger plats för personer med olika former av funktionsnedsättningar. Det gäller förstås frågor som rör tillgänglighet i

den fysiska miljön – att man kan ta sig fram med rullstol eller käpp – men också tillgänglighet i fråga om information, kommunikation, it-system och tekniska produkter och tjänster.

Genomförandet av tillgänglighetsdirektivet handlar om att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga i samhället på samma sätt i Sverige och i hela EU med hjälp av produkter och tjänster som de flesta av oss använder dagligen men inte tänker så mycket på. Det handlar om betalningsterminaler, kontantautomater och självbetjäningautomater av olika slag. Det handlar också om läsplattor, elektroniska kommunikationstjänster, audiovisuella medietjänster, banktjänster, e-böcker och e-handelstjänster.

För oss, och för alla EU:s medlemsstater, är direktivet ett viktigt verktyg för en universell utformning, så att produkter, tjänster och miljöer ska funka för en så stor del av befolkningen som möjligt utan att det krävs speciell anpassning för var och en. Det är förstås också ett viktigt verktyg för att vi ska leva upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Det här är bra för alla, oavsett om man har en specifik funktionsnedsättning eller inte. Våra förmågor och funktioner kan variera över tid, med åldern och mellan olika situationer. Jag vet ju inte vilka svårigheter jag som individ kan ställas inför i morgon.

De produkter och tjänster som omfattas av tillgänglighetsdirektivet ska efter juni 2025 bara få släppas ut på marknaden om de uppfyller nya gemensamma krav på tillgänglighet. Vi lägger med denna lagstiftning ett väldigt stort ansvar på de ekonomiska aktörerna, det vill säga på tillverkarna, importörerna och distributörerna. De kommer att bära ansvaret för att produkter som omfattas av tillgänglighetsdirektivet uppfyller tillgänglighetskraven, och då måste förstås villkoren vara tydliga och likvärdiga för alla aktörer.

Så långt kan denna fråga tyckas enkel. Det som komplicerar frågan är att det finns delar i förslaget – de delar som rör e-böcker och audiovisuella medietjänster – som faller under yttrandefrihetsgrundlagen och tryckfrihetsgrundlagen. Vi kan konstatera att den tekniska utvecklingen har utmanat oss som lagstiftare förut och sannolikt kommer att göra det också framöver.

Eftersom våra grundlagar alltid trumfar annan lagstiftning kommer vår rätt att publicera oss att kvarstå. Det finns dock risk för att det med detta förslag uppstår normkonflikter. Det förslag som ligger på bordet har redan i förväg skapat diskussion om hur lagen ska tillämpas i alla delar.

Lagrådet har, liksom olika remissinstanser, uppmärksammat detta i sin granskning av lagförslaget. Det är ju inte bra, herr ålderspresident. Regeringen själv konstaterar detta i sitt förslag och menar att det kan finnas anledning att utreda behovet av ändringar i mediegrundlagarna i vissa avseenden. Riksdagens konstitutionsutskott har i sitt yttrande över detta förslag också konstaterat att det finns risk för normkonflikter.

I det betänkande som nu ligger på bordet finns det ett tydligt medskick från både socialutskottet och konstitutionsutskottet om att utskotten utgår från att regeringen skyndsamt utreder behovet av ändringar i mediegrundlagarna. En fråga vi då har anledning att ställa oss är om vi ska vänta in en sådan utredning innan vi fattar beslut om tillgänglighetsdirektivet. För att justera en grundlag krävs det dock, som vi vet, två beslut i riksdagen, och

det ska vara ett val däremellan. Skulle vi vänta in en sådan utredning skulle Sverige hamna mycket mer på efterkälken i tillgänglighetsarbetet.

I de avvägningar som finns att göra för att skapa ett så demokratiskt och därmed ett så tillgängligt samhälle som möjligt anser vi socialdemokrater att det är nödvändigt att gå vidare med genomförandet av tillgänglighetsdirektivet utifrån det förslag som ligger på bordet i dag. Det är också nödvändigt att regeringen håller i frågan om förutsättningarna för lagens tillämpning och skyndsamt utreder behovet av ändringar i mediegrundlagarna.

Vi kommer med andra ord att behöva återkomma i denna fråga här i kammaren. Med detta sagt, herr ålderspresident, yrkar jag dock bifall till förslaget i socialutskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 27 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi implementeringen av EU:s tillgänglighetsdirektiv. Det är ett förslag som är riktigt bra – jag blev lika glad som föregående talare när det landade på mitt bord. Vi fattar beslut om ökad tillgänglighet till vissa produkter och tjänster. Detta är ett kliv framåt, i rätt riktning, och det är ett kliv som Sverigedemokraterna fullständigt ställer sig bakom.

För oss sverigedemokrater är det viktigt – och en självklarhet – att alla människor ska ha möjlighet att ta del av produkter och tjänster på marknaden, men så är det tyvärr inte i dag. Framför allt många äldre och funktionsnedsatta upplever sig i dag utestängda från vissa delar av samhället. Vår förhoppning är att dessa nya krav ska göra skillnad och minska inte minst det digitala utanförskapet för att uppnå en jämlik och inkluderande plats för alla. Förslaget löser inte alla problem, men det är som sagt ett steg i rätt riktning. Förhoppningsvis kommer det inom en snar framtid ytterligare steg i precis samma riktning.

I dag handlar debatten om hur direktivet ska genomföras i Sverige genom en ny lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet. Tillgänglighetsdirektivet gäller digitala produkter och tjänster som kan anses vara så centrala att det är viktigt att så många som möjligt kan ta del av dem och använda dem självständigt.

Lagändringarna påverkar tillgängligheten när det gäller datorer, smarttelefoner, bankautomater, biljettautomater med mera.

Detta underlättar bland annat användandet av e-böcker, gör det enklare att handla på nätet och att ta del av vissa digitala och interaktiva informationsterminaler, till exempel på flygplatser, med mera.

Herr ålderspresident! Enligt oss är detta ett viktigt steg i rätt riktning. För dem som i dag upplever utanförskap och svårigheter när det gäller tillgång till sådana här medel är detta en stor vinst. Därför är jag som ledamot i socialutskottet stolt över att kammaren i dag tar beslut om reformer som kommer att få betydelse för så många.

Syftet med lagen är att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens gällande de produkter och tjänster som lagen ska omfatta. Men framför allt ger den ökade möjligheter till jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet.

Förslaget innebär att det kommer att ställas olika krav på olika produkter och tjänster. Målet är att produkter och tjänster inom både det offentliga

och privata ska planeras och tillverkas så att personer med funktionsnedsättning kan använda dem i så stor utsträckning som möjligt. Exempel på krav är att information ska kunna uppfattas med mer än ett sinne, till exempel hörsel, syn och känsel.

Information ska också presenteras på ett begripligt sätt med ett typsnitt i lämplig storlek och form för att möjliggöra för så många som möjligt att läsa den. Även avståndet mellan bokstäver, rader och stycken ska kunna ökas. Jag är aldrig så frustrerad som när jag förstorar något på min platta och det blir huller om buller, texterna går in i varandra och jag inte kan se var jag ska trycka härnäst. Bättre läsbarhet kommer alltså att underlätta jättemycket.

Detta kommer att underlätta för så många, och därför välkomnar vi som sagt lagen.

Jag ser positivt på att socialutskottet och Sveriges riksdag i dag gör viktiga förändringar för alla dem som behöver extra stöd. Sedan jag blev riksdagsledamot för Sverigedemokraterna har jag försökt vara en så stark röst som bara möjligt för just detta.

Vi visar nu att vi med förhållandevis små medel kan underlätta ett självständigt liv och ökad delaktighet i samhället för så många människor, i synnerhet för äldre och personer med funktionsnedsättning. Men det underlättar också för oss alla. När något blir enklare och tydligare drar vi alla nytta av det.

Det är välkommet att tillgänglighet till digitala tjänster tar ett stort kliv framåt. Det är viktigt att vi alla kan använda digitala tjänster och de möjligheter digitaliseringen erbjuder.

Herr ålderspresident! Det huvudsakliga syftet med genomförandet av direktivet är att det ska leda till ökad tillgänglighet med effekter som digital inkludering och minskad risk för segregation och diskriminering till följd.

Sverigedemokraterna ser dock en liten risk för att dessa effekter uteblir om slutprodukterna blir dyrare för användaren, vilket kan medföra att människor avstår från att använda dem. Vi ser alltså en viss fara med att kostnaden för användaren i slutändan blir högre.

Därför menar vi att det bör göras en ordentlig uppföljning av eventuella konsekvenser av lagförslaget för användarna av tjänsterna liksom branscherna och företagen som berörs så att vi säkerställer att syftet och målet med direktivet uppfylls.

Därför yrkar jag bifall till reservation 12 där vi lyfter fram just detta.

Herr ålderspresident! Det är ett viktigt och avgörande beslut kammaren tar i dag, och jag är säker på att besluten kommer att påverka mycket för många personer. Delaktighet, jämlikhet och allas lika rätt ska värnas i välfärdslandet Sverige.

Anf. 28 MALIN HÖGLUND (M):

Herr ålderspresident! Vi debatterar socialutskottets betänkande 10 om genomförande av tillgänglighetsdirektiv, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I och med denna lag genomförs ett EU-direktiv om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster. Det innebär att vissa produkter och tjänster ska uppfylla vissa krav på tillgänglighet. Kortfattat handlar det om audiovisuella medietjänster, läsplattor och självbetjäningautomater. De tjänster

som omfattas är tjänster som tillhandahålls konsumenterna. Lagen syftar till att undanröja hinder på EU:s inre marknad genom att öka tillgängligheten till produkter och tjänster, framför allt för personer med funktionsnedsättning.

Herr ålderspresident! Direktivet innebär att offentliga myndigheter, organisationer och företag som tillhandahåller digitala tjänster och produkter måste säkerställa att dessa är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, såsom syn- eller hörselskador, motoriska funktionshinder och kognitiva funktionsnedsättningar. Det inkluderar webbplatser, mobilapplikationer, e-böcker och programvara.

Direktivet ställer också krav på att offentliga myndigheter ska tillhandahålla tillgängliga dokument och kommunikation för personer med funktionsnedsättning.

Tillgänglighetsdirektivet är också en del av EU:s övergripande mål att främja inkludering och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning.

Herr ålderspresident! Tillgänglighetsdirektivet innehåller flera viktiga delar, bland annat en om SOS Alarm. Det är en självklarhet att personer med funktionsnedsättning kan nå SOS Alarm när de är i behov av det.

Regeringen gör bedömningen att kraven i tillgänglighetsdirektivet som ställs på tillgänglighet till nödkommunikation för personer med funktionsnedsättning bör tillgodoses inom ramen för avtalsskrivning mellan staten och SOS Alarm.

SOS Alarm ska kunna ta emot nödkommunikation från personer med funktionsnedsättning via sms till Sveriges nödnummer 112. Det ska även gå att nå SOS Alarm via texttelefoni, och denna tjänst är tillgänglig från fasta texttelefoner.

Herr ålderspresident! Med hjälp av bank-id kan man i dag utföra många tjänster på ett säkert sätt, tjänster som annars skulle kräva att man är fysiskt på plats för att kunna identifiera sig.

Bank-id utgör en identifieringsmetod som banker tillhandahåller sina kunder och som faller inom de tjänster som träffas av direktivet. Det innebär att lagen ställer tillgänglighetskrav på bank-id, men det är fortfarande bankerna som godkänner vilka personer som kan få bank-id.

Alla i samhället ska kunna genomföra sina betalningar. Det gäller även personer som lever i digitalt utanförskap, boende i glesbygd, personer som har bristande kunskaper i svenska språket, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Herr ålderspresident! Enligt SCB har 25 procent av den vuxna svenska befolkningen en eller flera funktionsnedsättningar, till exempel syn- eller hörselbortfall. För denna grupp kan tillgänglighetsdirektivet leda till en ökad frihet och ett minskat digitalt utanförskap.

(Applåder)

Anf. 29 MAJ KARLSSON (V):

Herr ålderspresident! När vi i dag debatterar tillgänglighetsdirektivet är det viktigt att göra det inom ramen för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och hur Sverige lever upp till den samma. Tillgängligheten till vissa produkter och tjänster är begränsad för personer med funktionsnedsättning. Sverige har därför mycket att arbeta med även på detta område.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tillhör de centrala konventionerna om mänskliga rättigheter men skapar i sig inte några nya. Syftet är i stället att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta rättigheterna. Utgångspunkten är att det är brister i samhället, inte individens funktionalitet, som leder till exkludering. Personer med funktionsnedsättning är helt enkelt fullvärdiga rättighetsbärare.

Sverige har åtagit sig att genomföra och främja utvecklingen av universellt utformade produkter och tjänster som kräver minsta möjliga anpassning och lägsta kostnad för att tillmötesgå de särskilda behoven hos personer med funktionsnedsättning. Trots det, och trots att Sverige ratificerade konventionen 2008, har rättighetsperspektivet inte fått genomslag i tillräckligt stor utsträckning. Kunskapen om konventionen och vilka skyldigheter som finns från samhällets sida är fortsatt låg, och det saknas en långsiktig strategi för att öka medvetenheten om rättigheterna.

Herr ålderspresident! Tillgänglighetsdirektivet ska leda till en lagstiftning som främjar ett fullt och effektivt deltagande i samhället på lika villkor. Genom att man förbättrar tillgången till konventionella produkter och tjänster som genom sin ursprungliga utformning eller anpassning tillgodoser de särskilda behoven hos personer med funktionsnedsättning kan fler ta del av dem. Målet måste vara att alla produkter och tjänster ska vara tillgängliga för alla människor, oavsett funktionalitet.

Vänsterpartiet anser dock att ett centralt problem med förslagen i propositionen är att de prioriterar delar som handlar om att gynna företag framför att stärka rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det är långt ifrån syftet med direktivet och lyfts fram av till exempel Funktionsrådet i Sverige.

För Vänsterpartiet är rättighetsperspektivet inte förhandlingsbart. Förslagen i propositionen avviker från direktivet i alltför hög grad och i större utsträckning än de lagar andra medlemsländer har utformat. Inte minst handlar det om att bilagorna till tillgänglighetsdirektivet, som utgör grunden för de allmänna tillgänglighetskraven, tydligare behöver införlivas i svensk lagstiftning. Det handlar även om att stärka klagorätsstrukturer för rättighetsbärare. Flera tunga remissinstanser instämmer i denna kritik.

Herr ålderspresident! Ökad tillgänglighet gör samhället bättre genom att fler människor ges möjlighet att delta på lika villkor och leva ett självständigt liv. Produkter och tjänster ska vara universellt utformade så att de kan användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. Det är inget mindre än en central rättighetsfråga.

Vi i Vänsterpartiet står bakom alla våra yrkanden, och jag yrkar bifall till reservation 7.

Anf. 30 DAN HOVSKÄR (KD):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Tillgängligheten till produkter och tjänster måste öka i landet. Vi behöver riva olika murar som kan upplevas finnas. Med denna nya lag görs fler produkter och tjänster mer tillgängliga för fler i samhället. Många känner sig i dag utestängda och har svårt att få tillgång till information, till

exempel äldre och funktionsnedsatta. Det är detta som ligger till grund för denna nya lag. Det är mycket viktiga frågor, tycker vi kristdemokrater.

Kristdemokraterna står för en människosyn som utgår från människans okränkbara värde och att alla människor är olika. Utifrån sina egna villkor ska alla ha rätt till full delaktighet i samhället och jämlika levnadsvillkor. Personer med funktionsnedsättning ska ges bättre möjlighet till jobb och studier. Det ger livskvalitet, självbestämmande och delaktighet i samhället.

Herr ålderspresident! Därför är denna nya lag om tillgänglighet viktig. Produkter och tjänster ska vara utformade så att de är tillgängliga för fler. Exempel på produkter och tjänster som omfattas av lagens bestämmelser är datorer, smarttelefoner, kortläsare för betalning, bankautomater samt vissa biljettförsäljningsautomater, incheckningsautomater och interaktiva informationsskärmar på till exempel flygplatser och tågstationer. Fler tjänster som omfattas är bland andra e-post, Whatsapp, banktjänster, e-böcker och e-handelstjänster. Kraven på tillgänglighet är omfattande.

Alla människor ska ha samma rättigheter och möjligheter att på ett enkelt och anpassat sätt ta del av produkter och tjänster. Många äldre och personer med funktionsnedsättning har upplevt sig utestängda. Kristdemokraternas och regeringens förhoppning är att dessa nya förutsättningar ska göra skillnad.

Herr ålderspresident! Vidare omfattas tjänster som tillhandahålls konsumenter avseende elektroniska kommunikationstjänster, e-handelstjänster, banktjänster, e-böcker med mera. Lagen innehåller bestämmelser om CE-märkning, marknads kontroll och tillsyn. Lagen syftar till att undanröja hinder på den inre marknaden genom att öka tillgängligheten till produkter och tjänster, framför allt för personer med funktionsnedsättning.

Webbplatser, inklusive tillhörande nätappar, och tjänster för mobila enheter, inklusive mobilappar, ska göras tillgängliga på ett enhetligt och ändamålsenligt sätt genom att de görs uppfattningsbara, hanterbara, begripliga och robusta. Om stödtjänster som till exempel helpdesk, telefoncentraler och teknisk support finns att tillgå ska de via tillgängliga kommunikationssätt tillhandahålla information om tjänstens tillgänglighet.

Det ska finnas krav på vilka egenskaper, delar och funktioner som ska finnas för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till att uppfatta, hantera, begripa och kontrollera produkten. Utöver de allmänna kraven ställs sektorsspecifika krav på en del produkters användargränssnitt och funktionella utformning. Dessa åtgärder ska vidtas så att tjänsterna lämnas på ett sådant sätt att personer med funktionsnedsättning i största möjliga utsträckning kan använda dem.

Herr ålderspresident! Som jag sa i början av mitt anförande: Nu river vi murarna! Det är viktigt att alla människor utifrån sina egna villkor har rätt till full delaktighet i samhället och jämlika levnadsvillkor. Det gäller inte minst de äldre och funktionsnedsatta, och med detta lagförslag kommer tillgängligheten att öka i samhället.

Anf. 31 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr ålderspresident! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 4, om behov av en utredning om grundlagsändring, under punkt 3 i betänkandet.

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar slår fast att alla personer med funktionsnedsättningar har rätt att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och att konventionsstaterna ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättningar fullt ut åtnjuter denna rätt och för deras fulla inkludering och deltagande i samhället. Det är tänkvärda och viktiga ord som Sverige förbundit sig att uppfylla och som det finns anledning att fundera över en dag som denna. Det finns alltså mycket kvar att göra inom detta område i Sverige.

I dag tar vi ytterligare ett steg på vägen mot ett mer tillgängligt och inkluderande samhälle när vi hanterar Sveriges genomförande av tillgänglighetsdirektivet. Egentligen skulle direktivet ha implementerats redan 2022, men nu är det 2023 och lagstiftningen är tänkt att gälla från och med den 28 juni 2025. Ibland tar saker längre tid än de borde. Då vill det till att de blir bra.

Herr ålderspresident! I grunden är förslaget till lagstiftning bra. Det handlar om att ge alla människor – oberoende av ålder och funktionsvariation – möjlighet att tillgå produkter och tjänster som många av oss tar för givna.

Det handlar om produkter som datorer och deras operativsystem, betalningsapparater, bankomater och biljettförsäljningsapparater, utrustning för audiovisuella medietjänster och läsning av e-böcker. Det kan handla om tjänster som elektroniska biljetter, reseinformation, banktjänster för konsumenter och e-handel. Områdena som omfattas av lagstiftningen är alltså relativt omfattande. Direktivet var dock mer omfattande, och det finns saker som borde utvecklas, vilket vi i Centerpartiet har följdmotionerat om. Jag ska göra några nedslag.

För det första, herr ålderspresident, vill jag lyfta fram namnet på lagen som har begränsats till lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet, vilket Centerpartiet anser blir alltför begränsande. Det är visserligen betydligt bättre än det ursprungliga förslaget som bara handlade om digitala produkter och tjänster. Men det hade blivit ännu bättre om ordet ”vissa” togs bort så att det tydligt framgick att tillgängligheten ska gälla produkter och tjänster generellt i samhället och inte bara vissa.

För det andra vill jag lyfta fram den faktiska tillgången till vissa digitala tjänster. Det jag tänker särskilt på är tillgången till digital signering via bank-id. I lagen lyfts det visserligen fram att användargränssnittet ska vara tillgängligt, men det ställs inte krav på att produkten som sådan ska vara tillgänglig för den som är funktionshindrad. Problemet är helt enkelt att den faktiska tillgången till bank-id är starkt begränsad för många grupper i dag.

I socialutskottets betänkande hänvisas det till att det redan pågår utredning kring digital autentisering och att tillgänglighetsaspekten är en viktig del. Gott så, men vi behandlar i dag den lagstiftning som ska sätta ramen för tillgången till tjänster och produkter. De står alltså inte i konflikt med varandra utan borde tvärtom vara en självklarhet att slå fast även i lagstiftningen.

För det tredje, herr ålderspresident, borde regeringen omgående tillsätta en utredning om eventuella behov av konsekvensändringar i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen. Det finns en risk att den nya lagen kan hamna i normkonflikt med grundlagarna, vilket även påtalas

av ett flertal parter. Det lyfts fram i den ursprungliga utredningen, det lyfts fram av Lagrådet, det lyfts fram av ett flertal remissinstanser, det lyfts fram av konstitutionsutskottet och – hör och häpna – det lyfts fram av regeringen själv i propositionen. Likväl blir slutsatsen att vi ska vänta och se. Bättre att förekomma än att förekommas. Därför borde frågan utredas nu direkt och inte först när problemet har uppstått, för vi vet alla att grundlagen alltid står över andra lagar vid en normkonflikt.

Övriga frågor som vi i Centerpartiet tycker att man borde ta upp i lagstiftningen handlar om bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter, där vi menar att det behövs ett explicit lagkrav på att även dessa ska vara tillgängliga samt att även nödkommunikation bör omfattas av den svenska lagen precis som direktivet föreskriver. Att vi i Sverige har ett avtal med SOS Alarm garanterar inte nödvändig robusthet över tid, vilket däremot lag och författning gör.

Herr ålderspresident! I Sverige ska man ha möjlighet att vara fullt ut delaktig i samhället även om man är äldre eller har en funktionsvariation. Utgångspunkten för en sådan delaktighet måste vara att det är samhället som anpassar sig till den enskilde och inte tvärtom. I många fall är detta en självklarhet. Bygger man en ny skola görs dörrarna breda nog för en rullstol, och det byggs ramper, hissar och dörröppnare. Bygger man en ny trottoar sätter man ut taktila ledstråk med vägledning och varningsfält. Bygger man ett nytt hus ser man till att det finns toalett och sovrum på entréplan och att trösklarna är lätta att ta bort vid behov. Lika självklart bör det naturligtvis vara att göra banktjänster, e-böcker och biljettautomater tillgängliga för alla. Det är ett viktigt steg på vägen mot ett inkluderande samhälle.

Anf. 32 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi Sveriges genomförande av EU:s tillgänglighetsdirektiv. Detta har varit en av de största frågorna för den svenska funktionsrättsrörelsen under många år. Därför tänkte jag lägga en stor del av mitt anförande på att redogöra för något som den största berörda organisationen och en myndighet har sagt i denna kontext, både i remissyttranden till utredningen som låg till grund för propositionen och som kommentar till propositionen.

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 49 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Funktionsrätt Sverige grundar sig på mänskliga rättigheter, och de driver just medlemmarnas funktionsrätt, det vill säga rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. I sammanfattningen i sitt remissyttrende till utredningen skriver organisationen bland annat: Tillgänglighetsdirektivet, känt som den europeiska tillgänglighetslagen, antogs 2019 av EU och ska vara infört i nationell lag senast i juni 2022.

Detta hände inte i Sverige.

Man skriver vidare: Lagen omfattar krav på tillgänglighet för produkter och tjänster med syftet att ta bort hinder på den inre marknaden och att stärka förutsättningarna för personer som annars möter funktionshinder att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Under utredningen ställdes dessa syften mot varandra, och tolkningen landade i att prioritera det som ansågs handla om nytta för företagen framför rättighetsperspektivet. Betänkandets slag-

sida riskerar att leda till att resurser slösas på att slippa genomföra tillgänglighetskrav. Det är långt ifrån syftet med direktivet.

Också Myndigheten för delaktighet hade synpunkter på utredningens förslag, och skrev: Tillgänglighetskrav utgör grunden till tillgänglighetsdirektivet som bland annat syftar till att skapa produkter och tjänster som inte funktionshindrar utan snarar förbättrar för många fler. Genom artikel 24 i direktivet ska de tillgänglighetskrav som ställs få en bredare tillämpning genom att de ska kunna användas där det behöver förtydligas hur tillgänglighetsskyldigheter ska verka. Denna koppling till annan unionsrätt är ett viktigt grundsyfte med direktivet, och artikel 24 kan betraktas som en nyckel eller kugghjul för att klargöra tillämpningen av tillgänglighetskraven i direktivets bilaga 1 i förhållande till nuvarande tillgänglighetsskyldighet i EU-lagstiftningen. Enligt myndigheten behövs det tydliga och effektiva legala verktyg för att visa på möjligheten att använda tillgänglighetskraven i bilaga 1 även för andra varor och tjänster än för dem som definieras i direktivet. Enligt myndigheten kan utredningens bedömning och förslag innebära en risk för att direktivets syfte som det uttrycks i artikel 24 inte efterlevs när direktivet genomförs i Sverige.

När propositionen kom var det tydligt att flera av de problem som lyfts fram av remissinstanserna kvarstod. Jag vill nämna några av dem.

Det första gäller namnet på lagen. Det bör ändras i enlighet med direktivet. Ordet ”vissa” borde tas bort så att namnet blir lag om tillgänglighet till produkter och tjänster, annars riskerar vi en begränsning i omfattning och förståelse av innehållet och försvårar framtida lagstiftning i andra sakfrågor.

En titel som motsvarar direktivet är en förutsättning för ett hållbart regelverk eftersom bestämmelser i bilagor om tillgänglighetskrav kan användas i fler sammanhang. Kraven ger förutsättningar för konkurrens, förutsägbarhet och samordning på den inre marknaden och kopplas till nya direktiv och förordningar.

Detta är en väldigt teknisk produkt, som har märkts i tidigare anföran den. Ett annat problem som fortfarande kvarstår är artiklar som saknas från direktivet och som borde införas i svensk författning. Detta gäller bilagorna I och V och flera artiklar. Det finns artikel 2, 3, 24 och 29 i direktivet som borde införas i svensk författning, detta eftersom alla ändringar och undantag i svensk författning innebär ökad risk för fragmentiserat regelverk, vilket är precis det som tillgänglighetsdirektivet har för avsikt att motverka. Det försvårar för konkurrens och inkludering för svenska aktörer.

Några av de problem som detta medför har även påpekats i en avvikande mening från Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet i trafikutskottet, där det bland annat konstateras att det finns flera artiklar i tillgänglighetsdirektivet som saknar motsvarighet i regeringens föreslagna nya lag, till exempel i fråga om kraven på tillgänglighet till nödkommunikation till det gemensamma europeiska larmnumret 112.

Regeringen hänvisar i propositionen till att kraven i direktivet på tillgänglighet till nödkommunikation för personer med funktionsnedsättning bör tillgodoses inom ramen för avtalsskrivning mellan staten och SOS Alarm. Vi anser inte att detta är tillräckligt. Denna del av direktivet bör i stället finnas med uttryckligen i svensk författning om lagstiftningen ska vara robust över tid.

Det behövs också en utredning om huruvida en grundlagsändring krävs för att direktivet ska kunna anses helt genomfört i svensk rätt. Lagrådet har lyft fram behovet av en utredning om normgivning och grundlagsfrågor som påverkar förutsättningarna för genomförandet. Jag håller med om analysen att de oklarheter som föreligger om tillgänglighetsdirektivets införlivande och normgivning bör utredas omgående.

Jag står bakom samtliga våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 9.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

§ 10 Socialtjänstens arbete

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU16
Socialtjänstens arbete
föredrogs.

Anf. 33 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr ålderspresident! Socialtjänstens arbete med att stötta samhällets utsatta har alltid varit viktigt för att enskilda människor och familjer ska få stöd att resa sig ur fattigdom och ges möjlighet att ta makten över sitt liv och för att barn ska få växa upp i trygga familjer där man kan känna hopp om framtiden.

Men svensk socialtjänst ställs inför nya och allt större utmaningar. Sverige är inte längre vad det har varit. Vi har blivit ett land där friheten begränsas och tryggheten tas ifrån människor när rättvisan och respekten för människors liv och värde fullständigt förtrampas av gängkriminella. Vi har blivit ett land som slår rekord i dödsskjutningar, där kampen mot den organiserade brottsligheten är en kamp för att skydda oskyldiga barn från att skjutas ned på öppen gata och där våra lekplatser förvandlas till brottsplatser.

Vi ska därför se till att socialtjänstens arbete med att förebygga och motverka brottsligheten kommer att få en mer framskjuten roll framöver som ett led i vårt samhälles samlade arbete för att göra Sverige tryggare. Kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet ska lagfästas i en ny socialtjänstlag. En nationell social insatsstyrka ska inrättas för att utbilda socialsekreterare i framgångsrika beprövade metoder för att förebygga brott. Denna insatsstyrka ska också finnas som en resurs att sätta in i kommuner där kriminaliteten och våldet har eskalerat eller där socialtjänsten i övrigt är särskilt ansträngd.

Socialtjänsten behöver också utökade befogenheter att besluta om tidiga och obligatoriska insatser för barn och deras föräldrar. Exempelvis bör föräldrarna kallas till ett samtal med socialtjänsten inom 24 timmar efter att ett barn gripits för brott, detta för att föräldrarna ska medverka till insatser till stöd för de unga.

Det är trots allt så att den viktigaste brottsförebyggande faktorn är fungerande familjer och föräldrar som tar ansvar. Starka och trygga familjer förebygger brott och lägger grunden för det trygga samhället. Detta har Kristdemokraterna alltid påpekat. Nu när vi ingår i regeringen satsar vi

Prot. 2022/23:102
3 maj

*Genomförande
av tillgänglighets-
direktivet*

Socialtjänstens arbete

därför på fler familjecentraler. Föräldrastödsprogrammen byggs ut med målet att de ska finnas i alla kommuner i landet, så att fler föräldrar kan få vägledning när det gäller normer och gränssättning och så att fler barn ska få växa upp i trygga och kärleksfulla hem.

Vi i Kristdemokraterna och våra samarbetspartier har också för avsikt att bryta med den politik som lett till att alltför många människor fastnat i arbetslöshet och utanförskap. Lika självklart som att stödet till de sjuka, de fattiga och samhällets utsatta ska finnas där, lika självklart är det att den som kan jobba inte ligger andra till last utan jobbar och försörjer sig själv. I fortsättningen ska det därför alltid ställas krav på motprestation för försörjningsstöd. Vi måste också säkerställa att det lönar sig bättre att ta ett jobb än att leva på bidrag.

För att vi på allvar ska kunna stärka landets barnfamiljer och förebygga brott behöver fler barn få se sina föräldrar gå till jobbet och fler vuxna få känna den stolthet det innebär att ha ett jobb att gå till, stå på egna ben och kunna försörja sig själv och sin familj. Det är helt enkelt insikten om detta som det handlar om.

Herr ålderspresident! En starkare socialtjänst kräver välutbildade medarbetare som väljer att stanna kvar inom yrket och bidra med sin erfarenhet och kompetens, men det krävs också att personalen kan känna trygghet. Det är därför med stor upprördhet jag har tagit del av den desinformationskampanj som pågår mot socialtjänsten, med anklagelser om att svensk socialtjänst skulle omhänderta muslimska barn som en del av en kamp mot islam.

Denna kampanj har gjort att hoten mot socialtjänsten ökat. Socialsekreterare filmas. Adresser läggs ut. Det handlar i vissa fall om grova våldsuppmaningar – uppmaningar till att elda upp socialkontor, skjuta socialsekreterare eller kidnappa deras barn.

Kampanjen mot socialtjänsten bedrivs bland annat av aktörer i Sverige, men den understöds också av islamister i Egypten, Jordanien och Mellanöstern, i vissa fall med kopplingar till al-Qaida. Syftet är förstås att så splittring i hopp om att bana väg för muslimska parallellsamhällen där extremismen kan gro och att undergräva förtroendet för Sverige som land och vårt demokratiska samhälle.

Kampanjen är en bidragande orsak till att så många som 70 procent av socialsekreterarna i våra utsatta områden enligt Akademikerförbundet SSR blivit utsatta för våld eller hot. Hoten har fått enskilda socialsekreterare att lämna sina socialkontor, och hoten drabbar väldigt många medarbetare och deras familjer.

Därför vidtar regeringen en rad åtgärder för att skydda personalen. Myndigheten för psykologiskt försvar, MPF, och Socialstyrelsen har fått i uppdrag att stärka förmågan att möta påverkanskampanjen. MPF stärker också sin samverkan med myndigheter i andra länder på detta område. Vi ser över möjligheten att få på plats ett starkare skydd för socialsekreterarnas personuppgifter. Straffet för våld eller hot mot tjänsteman ska skärpas, och förolämpning av tjänsteman ska kriminaliseras. Slutligen vill vi att ordningsvakter och kameraövervakning ska få användas i fler fall, exempelvis inom socialtjänstens lokaler.

Herr ålderspresident! Ingen ska få skrämman svensk socialtjänst till tystnad. Svensk socialtjänst och dess medarbetare utför fantastiska insatser för att stärka enskilda människors och familjers ekonomiska och sociala

trygghet. Det gäller inte minst arbetet för att fler hemlösa människor ska få egen bostad.

Avslutningsvis vill jag säga att jag är stolt över regeringens utökade satsning på Bostad först. Det är betydligt lättare att känna hopp och framtidstro och att tro på sin förmåga att förbättra sin situation om man får börja med att känna den trygghet som det innebär att ha ett hem med en säng att krypa ned i om kvällen. Jag ser fram emot att följa arbetet med den nyligen antagna hemlöshetsstrategin noga. Jag ser också fram mot gott samarbete här i riksdagen och med regeringen för att fler människor i Sverige ska få känna den trygghet som det innebär att ha en bostad att kalla sitt hem.

Anf. 34 GUSTAF LANTZ (S):

Herr ålderspresident! Jag läste för några år sedan en artikel i UNT om den pensionerade socionomen Kennet Everland. Han arbetade under sitt yrkesliv 42 år som handläggare på socialjouren i Uppsala. Han har torkat blod från golvet för att anhöriga ska slippa se det, tvångsomhändertagit missbrukare som varit en fara för sig själva och tagit hand om små barn som just mist sina föräldrar.

När Estoniafärjan sjönk hade Kennet Everland beredskap i hemmet. Då ringde polisen klockan halv sex på morgonen och bad honom att åka ut och ta hand om en elvaårig flicka vars ensamstående mamma hade drunknat.

En gång hade ett föräldrapar hämtat sitt äldsta barn på Arlanda mitt i natten och krockat på vägen hem. Alla tre dog. Därhemma låg två yngre syskon och sov. Tillsammans med polis tog han barnen till sjukhuset. Han gick där i kulverten med ett föräldralöst spädbarn i famnen. Det glömmes han aldrig.

Vilken trygghet att Kennet varit beredd på nätterna att börja reda i de mest hopplösa situationer. Någon måste göra det, och någon har ofta varit Kennet.

När vi ropar på att samhället ska agera, då är det ofta socialtjänsten som ska göra jobbet. Socialtjänsten är helt beroende av att det finns skickliga socionomer som Kennet, som med utbildning och erfarenhet fattar kloka beslut. Men de ska också med varmt hjärta ge ett mänskligt stöd i omänskliga situationer.

Jag känner ett särskilt ansvar i en debatt som denna då vi diskuterar socialtjänstens arbete. Ger vi sådana som Kennet rätt verktyg? Och framför allt: Ger vi dem som socialtjänsten kommer i kontakt med bästa möjliga förutsättningar i livet?

Herr ålderspresident! Lagstiftning är frusen politik. Socialtjänstlagen är resultatet av en svunnens tids politiska diskussioner. Visst har det gjorts justeringar sedan regeringen 1979 lade fram socialtjänstlagen för riksdagen, men stommen är densamma. Men Sverige är inte detsamma nu som då, på ont och gott. Vi måste ha en helt ny socialtjänstlag för vår tid.

Det får vara slut på duttandet. En helt ny verktygslåda måste till. Vi måste få fler möjligheter att ge stöd tidigt, inte minst för våra barn och ungdomar och för möjligheten att förebygga grov kriminalitet.

Jag längtar till att vi har konkreta förslag att diskutera här i riksdagen. Jag önskar vår socialtjänstminister lycka till i detta arbete. Men med det sagt börjar jag bli otålig.

Det finns ett utrett förslag som legat sedan 2020. Enligt rikspolischefen har vi 30 000 individer kopplade till skjutvapenvåldet. Tre unga tar steget in i gängen varje dag. Det är bråttom. Varför händer inte mer?

Herr ålderspresident! Samtidigt som vi står här i kammaren och diskuterar sitter ett stenkast bort hemlösa människor på bänkarna utanför McDonalds på Centralen. Vi är även deras parlament. Deras liv måste också räknas när vi bygger vidare på Sverige. Vi måste göra mer för att alla ska ha någonstans att bo.

Vi socialdemokrater vill bland annat att regeringen ger förutsättningar för att modellen Bostad först ska införas i hela landet. Det är också viktigt att vi får fram statistik över hemlöshetens utveckling så att vi kan göra rätt saker från riksdag, kommuner och alla dem som måste bidra för att vi ska komma till rätta med hemlösheten.

Herr ålderspresident! Försörjningsstöd ska vara den sista utvägen. Det ska vara en tillfällig åtgärd. Men det är ett viktigt skyddsnät, inte minst för att föräldrar ska kunna ge sina barn mat, kläder, ett tryggt hem, en värdig uppväxt och en sjyst chans i livet.

Det är också viktigt att detta stöd hela tiden prövas mot sin tid. Regeringen bör därför utreda om internet ska ingå i skälig levnadsnivå i riksnormen för försörjningsstöd. Att söka arbete, utbildning och sköta skolan för att kunna hitta en väg till egen försörjning är väldigt svårt utan internet.

För mig som socialdemokrat är samspelet mellan rätt och plikt viktigt. Jag hoppas därför att det lagstiftningsarbete som den socialdemokratiska regeringen inledde för att införa aktivitetsplikt för försörjningsstöd snart blir verklighet. Det handlar om rätt till ett värdigt liv och plikt att göra sitt för att komma i egen försörjning.

Herr ålderspresident! Vem som får pengarna i en relation kan vara oväsentligt vid en utbetalning av till exempel barnbidrag, eller så kan det vara av största betydelse. När någon vill kuva en annan person under sig är ekonomin ett viktigt maktmedel.

Vi socialdemokrater anser därför att regeringen bör se över möjligheten att betala ut försörjningsstödet i två lika stora delar till vuxna i samma hushåll, ett jämställt försörjningsstöd helt enkelt. Vi tycker att det är dags.

Herr ålderspresident! Tyvärr finns det alltför många som med hot, våld och trakasserier angriper personal inom socialtjänsten. Detta är givetvis fullständigt oacceptabelt. Det är farligt för anställda och dem som behöver samhällets hjälp.

Vi vill därför att det ställs krav på att alla kommuner ska ha ett systematiskt förebyggande arbete mot hot, våld och trakasserier som riktas mot socialtjänstens medarbetare.

Herr ålderspresident! Jag hoppas avslutningsvis att vår socialtjänstminister kan påverka vår finansminister att tänka om kring socialtjänstens resurser. Kommunerna står inför stålbad när regeringen satsar pengarna på stora skattesänkningar för dem med högst inkomster. Till välfärden blir inte mycket över.

I budgeten satsar regeringen 10 miljoner på socialtjänstens brottsförebyggande arbete. Det är 10 miljoner för Sveriges 290 kommuner att dela på. Vi socialdemokrater avsätter i vårt budgetförslag en halv miljard. Det är 50 gånger så mycket. Det skulle ha gjort skillnad på riktigt. Med det yrkar jag bifall till reservation 13.

Anf. 35 MALIN HÖGLUND (M):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 16 gällande socialtjänstens arbete. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Sverige har en väl utvecklad socialtjänst som är en viktig del av det svenska välfärdssystemet. Det är genom socialtjänsten som vi kan hjälpa dem som har det svårt och behöver vår hjälp som allra mest.

Socialtjänsten har till uppgift att stödja och hjälpa människor i olika livssituationer och är baserad på en lagstiftning som reglerar vad socialtjänsten får och inte får göra. En viktig princip inom socialtjänsten är att den ska vara till för alla som behöver hjälp, oavsett kön, ålder, etnisk tillhörighet och sexuell läggning.

Herr ålderspresident! Vi kan inte fortsätta att blunda för de problem som finns inom socialtjänsten. En av de största utmaningarna är just kompetensbristen inom socialtjänsten. Det leder till en hög arbetsbelastning för de anställda som är kvar och en sämre kvalitet på de tjänster som erbjuds. För att lösa detta problem måste vi se till att det finns kompetens inom socialtjänsten som kan vara till stöd för kommunens invånare.

Herr ålderspresident! En annan utmaning är att många av dem som behöver hjälp från socialtjänsten faller mellan stolarna. Det beror på stuprör som finns mellan olika myndigheter eller på att socialtjänsten inte har resurser för att ge den hjälp som behövs. Det behövs framgent en samverkan mellan olika myndigheter. Vi måste se till att socialtjänsten fungerar på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Herr ålderspresident! Vi måste se till att socialtjänsten blir mer effektiv och resultatfokuserad. Det är viktigt att de insatser som vi gör faktiskt leder till en förbättring för de personer som behöver hjälp. För att uppnå detta måste vi se över hur socialtjänsten organiseras och hur resurserna används. Rätt saker är viktigare än många – ibland för många – anställda.

Herr ålderspresident! Varje individ har rätt till en trygg och stabil tillvaro, oavsett bakgrund eller livssituation. Familjehemmen är en viktig del i detta. De ger barn och unga som av olika anledningar inte kan bo hos sina biologiska föräldrar en chans till en trygg och kärleksfull uppväxt. Genom att ge ett barn eller en ungdom ett stabilt hem och en familj att tillhöra kan vi hjälpa till att skapa en positiv framtid.

Regeringen tillför nu 50 miljoner kronor i vårändringsbudgeten och avsätter ytterligare 50 miljoner kronor för att stärka subventionen av familjehemsplaceringar under 2023.

Herr ålderspresident! Jag kommer från Mora i Dalarna. Under förra mandatperioden började socialtjänsten att arbeta aktivt med att rekrytera familjehem i högre grad än tidigare. En speciell dag togs fram för detta ändamål: Familjehemsdagen. Familjehem som fanns i kommunen erbjöds att komma till denna dag, som var fylld av föreläsningar. Men också de som var nyfikna på att bli familjehem, jourhem, kontaktfamilj eller kontaktperson fanns med.

Flera saker behöver göras för att vi ska få fler kvalitativa placeringar inom hela den sociala barn- och ungdomsvården. Socialstyrelsen får nu ett förstärkt uppdrag att informera om hur man blir familjehem eller jourhem för att det ska bli en ökning av antalet familjehem i landets 290 kommuner.

Herr ålderspresident! I mitten av april besökte jag ett företag i Falun – ett mycket spännande företag som arbetar med öppenvård för ungdomar

och stöd till familjer. Detta är ett komplement till den kommunala öppenvården, och företaget samverkar med Högskolan Dalarna för att se vilken effekt behandlingen ger. De använder sig av motiverande samtal med ungdomarna samtidigt som föräldrarna får göra sin del och får i egen läxa att göra uppgifter digitalt på hemmaplan.

Herr ålderspresident! Sveriges kommuner ska framgent kunna erbjuda medborgarna det stöd och den service de behöver. Därför känns det tryggt att regeringen kommer med en proposition under 2024 med en ny socialtjänstlag. Det kommer att ge kommunerna det lagstöd de behöver för att arbeta mer kunskapsbaserat och förebyggande.

Jag vill rikta ett tack till all socialtjänst i hela Sverige för det arbete ni gör, för det spelar faktiskt roll.

I detta anförande instämde Jesper Skalberg Karlsson (M).

Anf. 36 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 16 *Socialtjänstens arbete*. Jag vill börja med att säga att vi i Sverigedemokraterna står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 3.

Herr ålderspresident! Socialtjänsten spelar en viktig roll i samhället. Den är en av hörnstenarna i vårt välfärdssystem med uppdrag att stödja och hjälpa människor i olika situationer och skapa förutsättningar för en trygg och hållbar tillvaro.

En grundläggande del av socialtjänstens arbete är att skydda och hjälpa de mest utsatta och sårbara i samhället: barn och ungdomar som far illa, äldre personer som behöver omsorg och personer som lever i misär eller utsatthet. Socialtjänsten är ofta det sista skyddsnätet för dessa människor och spelar en avgörande roll för att ge dem den hjälp och den trygghet de behöver.

Socialtjänstens arbete med att förebygga en ogynnsam utveckling, minska risken för omfattande social problematik bland barn, unga och familjer, stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer samt stärka skyddet för utsatta barn, unga och vuxna är av oerhört stor vikt.

I första hand har individen själv eller hans eller hennes vårdnadshavare ett eget ansvar. Men i de fall detta brister och individen är i behov av hjälp för att få sina behov tillgodosedda eller om individen far illa eller riskerar att fara illa ska samhället finnas där och träda in. Målet är att alla barn ska få växa upp under trygga förhållanden. Vi ska främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden, motverka kriminalitet, missbruk och utanförskap och upptäcka och skydda utsatta för våld och hedersrelaterat våld och förtryck.

Här behöver både skola, hälso- och sjukvård, polis, frivilligorganisationer och andra offentliga och privata institutioner samverka med socialtjänsten. Inte minst behöver föräldraansvaret stärkas.

Herr ålderspresident! Vikten av samordnade tidiga och förebyggande insatser kan inte nog understrykas. Genom att förebygga sociala problem kan vi undvika att människor hamnar i ett destruktivt leverne med kriminalitet och missbruk. Det ger inte bara en vinst för den enskilde och dennes anhöriga utan för hela samhället. Det är samtidigt också en besparing på

samhällskostnaderna på lång sikt, eftersom det är betydligt mindre kostsamt att förebygga problem än att hantera dem när de har vuxit sig stora.

Det kan exempelvis handla om att erbjuda stöd och rådgivning till föräldrar, barn och unga eller hela familjer och att socialtjänsten ökar närvaron där målgrupperna finns, som på BVC, öppna förskolor och i skolor.

Det kan också handla om att stärka skolan och skolpersonalens arbete genom att inrätta skolsociala team eller att stärka elevhälsan, som Sverigedemokraterna i andra sammanhang pratar mycket om. Det är trots allt i skolan de unga spenderar mycket av sin tid. Men då är det också viktigt att resurserna finns tillgängliga och att de unga inte möts av en lapp på dörren hos kuratorn om att barnet är välkommen tillbaka om en vecka när kuratorn är på plats.

Personal inom förskola och skola, med flera verksamheter, behöver ha kompetens som möjliggör att de uppmärksammar barn och signaler hos barn som far illa på olika sätt. För att socialtjänsten ska kunna utföra sitt viktiga arbete behövs både resurser och kompetens. Det handlar då inte bara om ekonomiska resurser utan också om att satsa på kompetensutveckling av personal och metoder och forskning inom området. Sverige har i stort varit bra på forskningsområdet, men här ser vi att man behöver fortsätta arbetet.

Tyvärr möter socialtjänsten många utmaningar och hinder i sitt arbete. Socialtjänsten är i dag satt under hård press. Personalen inom socialtjänstens olika verksamheter uttrycker oro över att inte räkna till och att inte kunna utföra sitt arbete på ett kvalitativt sätt, samtidigt som det är många i vårt samhälle som behöver hjälp och insatser.

Med en hög arbetsbelastning ökar stress, oro och press, och därutöver ska viktiga livsavgörande beslut fattas under dessa förhållanden. I Socialstyrelsens lägesrapport 2023 för individ- och familjeomsorg skriver man att tillgången på sacionomer med yrkeserfarenhet är bristfällig. Under 2022 svarade 77 procent av arbetsgivarna att det var brist på arbetssökande med yrkeserfarenhet, vilket är oroväckande.

Vi i Sverigedemokraterna menar att det finns en rad åtgärder här som behöver vidtas, och vi har förslag på området. Bland annat bör regeringen verka för att socialförvaltningen som arbetsgivare ska arbeta för en ökad kontinuitet för att bibehålla viktig erfarenhet inom socialförvaltningen.

Vi menar också att regeringen bör överväga en nationell specialistutbildning för landets socialsekreterare som arbetar med barn och unga i syfte att verka för rättssäkra utredningar och bedömningar. Genom att man exempelvis inför specialistsacionomer med barn och unga som inriktning ökar man kompetensen hos socialsekreterarna och ger redan erfarna socialsekreterare en karriärväg där kvalificerade socialsekreterare får större ansvar och därmed en stärkt lönebild.

Vi i Sverigedemokraterna ser även ett behov av att avlasta socialsekreterarna genom att det införs socialtjänstassistenter som kan ta över en del av socialsekreterarnas arbetsuppgifter och avlasta dessa. Vi behöver ge verktyg för att socialtjänsten ska kunna utföra ett kvalitativt arbete och att medarbetarna orkar stanna kvar i yrket.

Vi anser vidare att regeringen bör se över om det ska ställas samma legitimationskrav på myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete som i dag finns inom till exempel medicinska yrken och bland lärare.

Herr ålderspresident! Risken att utsättas för hot och våld har ökat. Socialtjänstens medarbetare är efter en allvarlig desinformationskampanj, där man bland annat sprider att socialtjänsten tar muslimska barn för att sekularisera dem, extra utsatta. Risken finns därför att medarbetarna avvaktar med nödvändiga beslut eller att besluten i värsta fall uteblir. Här måste krafttag tas för att få bukt med detta.

Hot och våld mot myndighetsutövande personal, inte bara inom socialtjänsten utan också inom polisen, rättsväsendet och andra offentliga institutioner, är ett växande problem som får allvarliga konsekvenser för hela samhället. Det här är oacceptabelt.

Jag är därför glad att Sverigedemokraterna tillsammans med övriga regeringspartier i Tidöavtalet kommit överens i en rad viktiga frågor för att ta krafttag mot eskaleringen av våldet och kriminaliteten i samhället och även för att stärka det straffrättsliga skyddet för bland annat socialtjänstpersonal. Detta är frågor som vi i Sverigedemokraterna rakryggat och i motvind har drivit under många år, när andra partier varit naiva. Nu ser vi resultatet.

Mer än var tredje socialsekreterare uppger att de utsatts för hot eller våld. Vi i Sverigedemokraterna anser därför att arbetsgivare bör utveckla och samordna riskbedömningar inför besök och hotfulla situationer och att regeringen i det arbete som redan görs bör vidta ytterligare åtgärder för att uppnå detta.

Som jag tidigare nämnde är det förebyggande arbetet av oerhörd vikt. Sverigedemokraterna och övriga regeringspartier är överens om att det brottsförebyggande arbetet ska prioriteras och att socialtjänstlagen ska reformeras. Det brottsförebyggande arbetet och arbetet med att ta människor ur kriminalitet ska tydliggöras och lagfästas.

Häri finns en rad viktiga åtgärder. Bland annat ska en nationell social insatsstyrka inrättas, som ska förmedla beprövade metoder för att förebygga brott och utbilda socialsekreterare i att hantera unga som begår brott eller är i riskzonen för att begå brott. Vi inför också en reformerad socio-
nomutbildning där kriminalitet bland ungdomar görs till en obligatorisk del i utbildningen, en skyldighet för socialtjänsten att kalla föräldrar till barn som begått brott till samtal inom 24 timmar samt ändringar i socialtjänstlagen för att ge socialtjänsten utökade befogenheter att besluta om tidiga och obligatoriska insatser för barn eller deras vårdnadshavare, så kallat mellantvång. Ja, det finns en rad förslag som vi stöder.

Herr ålderspresident! Detta är som sagt viktiga och nödvändiga åtgärder. Vi hoppas och tror att de kommer att ge goda resultat, men det återstår såklart mycket för att uppnå målen. Vi har alla ett viktigt uppdrag här, och jag är glad över att vi är ett engagerat utskott som ser dessa frågor som viktiga.

Jag är glad över att vi Tidöpartier även är överens om fler viktiga frågor – exempelvis beroendevården, där personer med missbruk ska få en mer sammanhållen vård och behandling. I det ska också regionerna ta ansvar, vilket är efterfrågat ute i många kommuner. Stödet för anhöriga ska utvecklas, bland annat genom en stömlinje.

Vad gäller frågor om ekonomisk försörjning är det även här i första hand den enskildes ansvar, men för dem som av någon anledning inte själva kan försörja sig ska det finnas ett skyddsnet. Tanken måste dock vara att det ska vara tillfälligt och att det ska finnas rimliga krav. I enlighet

med Tidöavtalet ska det också införas ett tydligt och anpassat aktivitetskrav i hela Sverige i syfte att motverka långvarigt bidragsberoende. Meningen är att alla som kan ska vara med och bidra.

Herr ålderspresident! Det finns så mycket att säga i dessa viktiga frågor att jag skulle kunna stå här i timmar och prata. Men tiden är begränsad och jag har redan överskridit min anmälda talartid, så jag stannar här.

Anf. 37 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr ålderspresident! Ledamoten pratar väldigt varmt om socialtjänsten och hur viktig den är, men ledamoten tillhör också ett parti som står bakom den budget vi nu har att förhålla oss till i Sverige. Där valde regeringen med stöd av Sverigedemokraterna att lägga 10 miljoner kronor på satsningar hos socialtjänsten ute i kommunerna – 10 miljoner att dela på för alla 290 kommuner i Sverige. Vi socialdemokrater gjorde i vårt budgetförslag en satsning på en halv miljard, det vill säga 50 gånger så mycket.

Min fråga till Carita Boulwén blir därför: Är ledamoten nöjd med den budget vad gäller socialtjänsten som regeringen har lagt fram tillsammans med Sverigedemokraterna?

Anf. 38 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr ålderspresident! Tack för din fråga, Gustaf Lantz!

Självklart finns det mycket mer man skulle önska och mycket mer man borde kunna göra. Sedan är pengar faktiskt inte allt, utan det handlar om att förändra arbetssätt och att med tidiga insatser förebygga stora kostnader framöver, vilket jag även sa i mitt anförande.

Min fråga till Socialdemokraterna blir då: Hur kommer det sig att ni satsar dessa stora summor när ni är i opposition? Varför satsade ni inte dem när ni hade möjlighet att göra någonting åt detta? I den budget vi nu har satsar vi dubbelt så mycket som ni gjorde när ni satt i regeringsställning. Frågan går alltså tillbaka till Gustaf Lantz.

Anf. 39 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr ålderspresident! Det blir lätt som i *Jeopardy* när man diskuterar med sverigedemokrater: Helt plötsligt är det någon annan som ställer frågan och någon annan som ska svara. Men jag svarar gärna på det.

Vi socialdemokrater har alltid haft ett stort fokus på det förebyggande arbetet, på den gemensamma välfärden och på socialtjänsten. Vi har gjort väldigt mycket. Det är bara att titta i historieböckerna. Men nu är det faktiskt en sverigedemokratiskt styrd regering, även om Sverigedemokraterna inte sitter i den, som har ansvaret.

Jag kan bara konstatera: Hur hanterade vi välfärden under coronapandemin? Vi såg till att kraftsamla och avsätta resurser så att vi inte skulle få ett ekonomiskt moras. Hur hanterade högern finanskrisen 2008? Då hade vi en arbetsmarknadsminister i Sven Otto Littorin som dystert konstaterade att det skulle bli ett ”skitår”.

Detta kan vi nu se i välfärden. Det är inte bara speciella satsningar på socialtjänsten som blir avgörande för hur ungdomar och barn ska hållas borta från kriminalitet, hur människor ska kunna leva ett värdigt liv och hur barn ska kunna ha en trygg uppväxt. Det handlar om att ha en fungerande välfärd i stort, att kommunerna har egna resurser att satsa på social-

tjänsten men också på skolan och andra insatser. Där har regeringen återigen visat att man inte tillför de resurser som behövs.

Vi socialdemokrater kan stolt säga att vi satsar dubbelt så mycket som regeringen på välfärden i generella statsbidrag. Regeringen kanske skulle ha gjort det om det inte hade legat lägre på prioriteringslistan. I stället gör man stora skattesänkningar för dem som tjänar mest. Det är de som är vinnarna i den här högerbudgeten.

Anf. 40 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr ålderspresident! Som jag nämnde i mitt anförande har vi en rad insatser för att motverka det som tidigare regering, med andra ord Socialdemokraterna, har orsakat. Det går inte att undvika att se vilka resultat er förda oansvariga politik har lett till. På grund av den står vi med ofantliga problem att lösa.

Med Sverigedemokraterna som regeringsunderlag känner jag att vi har alla möjligheter att så småningom komma till rätta med dessa problem, om vi får tiden framöver. Det är åtgärder som krävs för att komma till rätta med dem, och vi har ambitionen att göra det.

Anf. 41 LINA NORDQUIST (L):

Herr ålderspresident! Jag står här för att helt kort sammanfatta: Detta är nog bland de absolut viktigaste uppgifter ett samhälle har. Väldigt mycket klarar vi människor själva, ska vi få råda över själva och ska vi få styra själva. Men när det brister under livet, under kortare tid eller längre, herr ålderspresident, måste samhället finnas där.

Vi har länge haft brister. Vi har förbättrat dem steg för steg, men många saker finns kvar att göra.

Det handlar inte minst om vuxna människor i hemlöshet. Där är metoden Bostad först antligen på väg, så att man slipper välja att först vara hemlös och bli av med sitt beroende för att sedan få en bostad. Det handlar också om bättre insatser för beroendevården och bättre stöd för människor som behöver en ny chans i livet.

Det handlar förstås även om barn som far illa, herr ålderspresident. Det är ofta barn som är barn till någon som själv farit illa som liten och som sedan blivit en vuxen förälder som inte mäktar med. Det krävs ganska stora synvänder i vårt sätt att se på föräldrarätt och barnens rätt för att sätta barnens rätt först. Det gäller till exempel mellantvång, att föräldrar ska kunna tvingas till vård om deras agerande, deras sjukdomar och deras problematik ställer till det för deras barn och utsätter dem för fara.

Men det ska också finnas möjligheter för samhället att hjälpa barnet när föräldrarna inte vill det, utan att för den skull släppa fokus på att det finns ett problem i sig när föräldrar inte vill att deras barn ska få stöd. Mellantvång behövs, och nu är det på väg.

Herr ålderspresident! Brottsförebyggande insatser på bred front är också på väg. Det är jag väldigt glad över. Det handlar om en reformerad socialtjänst med fokus på de problem vi ser tydligt i vårt samhälle i dag men som kanske inte var lika uppenbara när socionomutbildningen en gång lades upp. Det handlar om att stärka lärares möjligheter och möjligheten till föräldrastöd så att föräldrar klarar mer. Det handlar om sociala insatsstyrkor, som ser till att barn inte behöver åka av vägen utan kan bli vuxna individer, växa som människor och själva klara sina liv.

Det handlar också om bättre tillsyn och bättre verktyg för att upptäcka brister när vi som samhälle tar över ansvaret för ett barn men det ansvaret inte håller fullt ut.

Herr ålderspresident! Vad vi än gör på den här fronten får vi inte glömma att allt detta, samtliga våra beslut, förutsätter att vuxna människor i barnets närhet, eller i den vuxnes närhet när en vuxen far illa, vågar fatta beslut och kliva in och hjälpa. Det gör det helt oundgängligt med insatser mot hot, mot våld, mot förolämpningar och mot sätt att skapa rädsla hos socialtjänsten och socionomer.

Oavsett kunskap, metoder och möjligheter är det klart att den vuxna som hånas eller skräms inte kommer att kunna hjälpa någon att komma på rätt köl. Därför är jag glad över det arbete som nu är på väg. Det handlar om en lagrådsremiss, för att skärpa den straffrättsliga påföljden när människor i socialtjänsten utsätts för hot och våld. Det handlar om tilläggsuppdraget till utredaren för att se till att även förolämpning måste bli ett brott som leder till helt andra konsekvenser än i dag.

Slutligen vill jag säga – det låter kanske lite tröstlöst – att jag tror att mycket av det vi gör i denna kammare och som människor gör inom socialtjänsten och i skolan för de barn som har det allra svårast många gånger kan kännas lite som Sisyfos knuffande av den där stenen uppför kullen. Jag tänker att det enda sättet för oss att få upp denna sten är att göra som Albert Camus sa: Vi måste tänka oss Sisyfos lycklig när han gör det.

Vi får inte ge oss. Vi måste tänka att det är värt vartenda försök, vartenda beslut vi fattar här, varenda debatt vi har och når en majoritet i fråga om åtgärder och varenda insats som gör att socialtjänst, lärare och föräldrar får lite bättre möjligheter att ge människor en friare framtid.

Anf. 42 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr ålderspresident! Det är med blandade känslor jag lyssnar på ledamoten Lina Nordquist. Jag blir glad av att höra en sund socialliberal tala om det starka samhället när människor har det som svårast. Men jag blir också lite ledsen när jag tänker på vilka saker vi hade kunnat göra tillsammans. Tänk om vi hade fått sitta och vända och vrida på hur vi skulle få samhället att gå i rätt riktning.

Jag tänker till exempel på det förslag som vi socialdemokrater nu har lagt fram vad gäller jämställdhet i försörjningsstödet, om att kunna betala ut till både mamman och pappan. Då kan man säkerställa att det inte blir en onödig maktbalans eller ett medel för att undertrycka någon annan.

Jag har haft samtal med liberaler när jag har pluggat i Uppsala eller suttit i kommunfullmäktige. Det har varit skönt att det har funnits samsyn om vikten av jämställdhet och mycket annat.

Herr ålderspresident! Problemet är att Lina och hennes parti har valt att regera tillsammans med Sverigedemokraterna och andra borgerliga partier. Nu syns väldigt lite av det som Lina Nordquist talar om, det starka samhället. Man kan också titta på hur budgeten ser ut. Vi satsar 50 gånger mer på socialtjänsten.

Min fråga i det här fallet gäller jämställd utbetalning. Hur kommer det sig att Liberalerna röstar emot att deras regering ska titta på den möjligheten? Vore det inte, som ett feministiskt parti, rimligt att bara titta på det?

Anf. 43 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar för utläggningen och den korta frågan på slutet.

Till att börja med vill jag apropå budget, pengar och andra saker säga att alla pengar i världen är till ingen nytta för ett utsatt barn om föräldrarnas rätt går före barnens rätt. Vi måste också se vad pengarna går till. Vi måste se att förebyggande är bättre än repressivt när det är för sent. Vi måste se att barnet aldrig någonsin ska behöva anpassa sig efter föräldrarätten när det inte är bra för barnet.

Vad gäller jämställt försörjningsstöd ska man, vilket många kommuner också gör, självklart betala ut pengar till kvinnan, till mannen eller till båda. Det beror på vad som är bäst för den familjen. Men många rapporter visar att när en person i familjen inte klarar av sin egen ekonomi är det jämställda försörjningsstödet inte det som behövs för en familj i verkligheten. Det spelas bort eller dricks bort. Pengarna rinner mellan fingrarna, och efter två dagar är det en lång månad kvar men inte mycket på bankkontot. Det som ser fint ut på papperet kan ibland vara det som tippas omkull en familj helt och hållet.

Jag vet inte om ledamoten minns det, men det var precis de samtalen vi förde under januariavtalet, när socialdemokrater och liberaler samarbetade mer formellt. Ett jämställt försörjningsstöd på papperet kan just därför innebära att många familjer hamnar mer i kläm.

Avslutningsvis vill jag säga att jag verkligen hoppas att vi kan samarbeta. Jag tror att alla åtta partiers synpunkter måste höras, och vi andra måste lyssna extra mycket på alla de synpunkter som är kloka. Det är så vi bygger ett samhälle starkt. Det gör vi inte genom att arbeta mot varandra utan genom att ta de bästa idéerna från var och en av oss.

Anf. 44 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr ålderspresident! Det kan låta klokt och bra att ta de bästa synpunkterna från varandra. Men i praktiken ser vi väldigt lite liberal politik i den politik som regeringen för. Det är bara att titta på detta område, socialtjänsten. Vi satsar alltså 50 gånger mer, en halv miljard. Den här regeringen prioriterar helt andra saker.

Det är alltid svårt att få ett tydligt besked. Vad är den stora vinsten för de socialliberaler som valde att lägga sin röst på Liberalerna när de tittar i Tidöavtalet? Och framför allt, vad har Liberalerna fått igenom som de inte hade fått igenom i ett samarbete med mer anständiga partier? Det hade verkligen kunnat innebära att prata och se vad som är bra för våra medlemmar och för dem som har ett socialliberalt hjärta i vår tid.

Jag tror att de känner sig besvikna, precis som att man i EU-parlamentet har reagerat med kraft mot att ett liberalt parti har lierat sig med högerpopulister. Jag känner mig besviken, och jag vet att många som är till höger om mig känner sig besvikna. Men de är välkomna till Socialdemokraterna.

Anf. 45 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr ålderspresident! Nu tror jag att det blev lite snubbelpudding här. Den breda bruna penseln passar inte riktigt in när det handlar om socialtjänstens arbete.

I mitt anförande nämnde jag bara några av alla de insatser som denna regering genomför. Det handlar om Bostad först, vilket Socialdemokraterna inte alls ville ha men som ett tillkännagivande från förra mandatperiodens riksdag med Liberalerna tvingade fram. Det handlar om att se till att ingen som arbetar i socialtjänsten ska behöva vara rädd för att utsättas för hat eller hot eller att förolämpas utan att de verkligen kan skydda de personer som har de allra största behovet av skydd. Det handlar om att se till att sociala insatsstyrkor – som inte går klädda i stålhatta utan helst i toffla – kan lyfta människor och ge dem luft under vingarna långt innan de ens riskerar att falla omkull. Det handlar om otroligt stora insatser för skolan, för det finns inget bättre vaccin mot en mörk framtid än en riktigt bra skolgång.

Hur mycket ledamoten än diskuterar pengakranen eller de inflationshämmande åtgärderna – för märk väl, det är inflationen som gör människor riktigt fattiga, inget annat – och hur mycket han än tjarar om dessa kronor går det inte att komma runt att den här regeringen förebygger problem och att många av de tillkännagivanden som nu genomförs stod Liberalerna bakom, men inte Socialdemokraterna.

Anf. 46 MAJ KARLSSON (V):

Herr ålderspresident! I dag har vi samlats här för att debattera ett av våra absolut viktigaste områden. Socialtjänsten är nämligen den instans i vårt samhälle där hela vår värdighet vilar. Ett land är varken stoltare, starkare eller mäktigare än hur det tar hand om sina medborgare. Det är i insatserna vars syfte är att se till att vi alla har rätt till ett fint liv som vi visar vilka vi verkligen är.

Dessvärre krävs inte mycket mer än en promenad genom någon av våra större städer eller en tur på tunnelbanan här i Stockholm för att se att samhället fundamentalt misslyckats med en av de mest primära grunderna: att se till att varje människa har ett eget hem. I vårt rika land sover människor av kött och blod i trappuppgångar, på madrasser under broar, i tunnlar och under enkla presenningar i våra parker. I isande kyla, piskande spöregn och till och med i snöstorm ligger mänskliga kroppar utlämnade till högre makter som avgör om de ska klara sig genom natten. Deras dröm är att det nästa natt ska ske ett mirakel, såsom att någon glömt en port eller ett cykelrum öppet, så att de får en natts sömn i värme.

För några år sedan träffade jag en man vid namn Kalle. Han hade tvingats till ett liv i hemlöshet och tog med oss en natt för att visa hur verkligheten ser ut för en människa som tvingas leva på gatan. Jag mår fortfarande fysiskt illa när jag tänker på allt han visade upp, de vidriga berättelserna han berättade om hur samhället mött honom, skadorna hans kropp lidit och våldet han utsatts för – hur han till exempel flera gånger blivit väckt av att en förbipasserande överförfriskad person helt sonika utträttat sina behov rakt över hans kropp.

På den naiva frågan från mig om vad han tyckte var värst med att vara hemlös svarade han efter lång eftertanke: Det är att jag är så fruktansvärt mörkrädd. Kanske har inga ord gjort så tydligt att hur vi än vrider och vänder på det är vi alla människor. Kalles lidande känns inte på något vis annorlunda för honom än vad det skulle göra för dig eller för mig.

Herr ålderspresident! För dem som inte ser alla människors lika värde eller helt saknar empatisk förmåga är det kanske lätt att låta detta djupa

och högst inhumana politiska misslyckande skyllas på den enskilda individen. De ser personen som en missbrukare som på något för mig helt obegripligt sätt själv skulle valt detta tortyrliknande liv eller som någon som helt enkelt har sig själv att skylla. Om man är en av dem är det hög tid att tänka om, för inte ens de kommer undan den råa verkligheten.

Faktum är att Sverige de senaste åren har skapat en växande strukturell hemlöshet. Fler och fler ensamstående kvinnor, barnfamiljer, pensionärer och lågavlönade har fått det allt svårare att hitta en egen bostad eller att ha råd att bo kvar i sitt hem. Samtidigt ökar antalet barnfamiljer som vräks och därmed riskerar att hamna i hemlöshet. I nuläget är det oftast inte ute på gatan tillsammans med Kalle vi hittar dem, men deras tillvaro är inte så hemskt långt därifrån.

Jag undrar helt ärligt om människor i det här landet verkligen förstår vilka oerhörda konsekvenser den rådande bostadsbristen i kombination med vårt sönderslagna välfärdssamhälle faktiskt kan ge. Jag undrar om ni här i kammaren vet om att ensamstående mammor flyttar runt mellan olika vandrarhem eller hotell i väntan på en bostad eller att det finns barn som inte vet från vecka till vecka var de ska vakna och äta sin frukost eller om de kommer somna i samma säng. Jag undrar om ni vet att orsaken kan vara att de helt enkelt har för lite pengar för att komma in på den vanliga bostadsmarknaden, att de blivit sjuka eller förlorat sitt jobb. Jag undrar om ni här förstår att det finns pensionärer som tvingas bo på tillfälliga boenden för att de inte klarar sin ekonomi för att pensionen helt enkelt är för låg.

Men detta är verkligheten i dagens Sverige. Över 15 000 barn lever i vårt land utan en varaktig bostad. Tro mig, ingen av dem har hunnit göra sig skyldig till ett liv utan grundläggande trygghet.

Herr ålderspresident! I FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna slås fast att rätten till bostad är en grundläggande mänsklig rättighet. Även av den svenska regeringsformen framgår att det allmänna ska trygga rätten till bland annat en bostad. Men i verklighetens Sverige förvägras alltså allt fler rätten till ett eget hem. Den ekonomiska krisen tillsammans med regeringens obefintliga bostadspolitik kommer inte att bättra på denna utveckling.

Kan någon i den här kammaren förklara för mig hur man i ett läge där såväl bostadsbrist som hemlöshet är ett lavinartat växande problem kan fortsätta att låta vräkningar av barnfamiljer öka? Faktum är att den nuvarande regeringen till och med vill att fler barnfamiljer ska vräkas. Hur går det ihop med alla vackra ord i utskottet om att stå upp för barns rättigheter? Kan någon förklara för mig hur detta går ihop med barnkonventionen, som nu är svensk lag?

Vi i Vänsterpartiet har länge kämpat för en bostadspolitik för folket med ökat bostadsbyggande, stärkt allmännyttan och hyror som människor har råd med. Det visade om inte annat vår framgångsrika strid för att stoppa marknadshyrorna. Vi har omfattande politiska förslag där alla människor, oavsett vilka de är, ska ha rätt till ett hem. Det är helt grundläggande för att Sverige ska vara ett värdigt land. Vi kräver att regeringen omedelbart stoppar alla vräkningar av barnfamiljer. Inget barn ska växa upp utan ett riktigt hem. Vidare menar vi att regeringen ska genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet och en nationell strategi med en tydlig nollvision för att ingen ska vara hemlös. Sist men inte minst anser vi att

regeringen ska se till att Bostad först-modellen ska bli norm över hela landet.

Herr ålderspresident! Ett land är aldrig starkare, stoltare eller vackrare än hur det tar hand om sina medborgare. Att se till att ett land kan erbjuda sitt folk ett hem att bo i är det mest grundläggande vi kan begära av en regering.

Jag yrkar bifall till reservation 18.

Anf. 47 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr ålderspresident! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 4 under punkt 2, Utveckling av socialtjänstens arbete.

Det har under våren varit mycket debatt och diskussion om hur det står till med vården av barn och unga som far illa i samhället. Alltid när ett barn far illa är det den kommunala socialtjänsten som ska gå in och hjälpa barnet till trygga omständigheter. Det kan handla om stödinsatser till föräldrar, barn eller familj, men det kan också handla om att placera barnet utanför det egna hemmet för att trygga dess säkerhet och uppväxtvillkor för längre eller kortare tid.

Vanligtvis sker detta i ett familjehem och med de biologiska föräldrarnas samtycke, men det kan också ske med stöd av LVU. Om det finns särskilda behov kan placeringen ske i ett HVB-hem eller för en kortare tid hos Statens institutionsstyrelse.

De formella besluten kan fattas av domstol eller socialnämnd beroende på vad det handlar om, men bakom besluten finns alltid en medarbetare i socialtjänsten som har utrett ärendet, har pratat med barnet, föräldrarna och kanske skolan och har tagit ställning till vad som är bäst för att det enskilda barnet ska få bättre förutsättningar med sig i livet. Därför är det också viktigt att dessa medarbetare har goda förutsättningar i sitt arbete och att de befinner sig i en lärande organisation.

Fru talman! Centerpartiet ser ett behov av att skapa bättre förutsättningar för den som jobbar inom socialtjänsten men också av att utveckla de metoder som socialtjänsten använder sig av. Vi menar att det behövs en kompetenssatsning för medarbetare i socialtjänsten. Det handlar bland annat om att möjliggöra vidareutbildningar och specialutbildningar inom socialtjänstens område samt deltagande i forskningsprojekt för att skapa mer evidensbaserade metoder inom området. Det behövs också bättre möjligheter till specialisering och till karriärtjänster på ett liknande sätt som skett för sjuksköterskor inom vård och omsorg och för lärare inom skolans område.

Tyvär saknar många av de metoder som används inom svensk socialtjänst i dag vetenskaplig förankring och evidens. Detta hade varit en fullständig omöjlighet inom vården men är tyvärr vanligt vad gäller många av de metoder som används inom socialtjänsten. Det kan handla om vilka metoder som används vid samtal med barn för att dokumentera deras situation, om valet av stödinsatser och deras effektivitet eller om lämpligheten av kontakt med de biologiska föräldrarna.

I alla dessa fall är det viktigt att man använder metoder och beslutsstöd som är vetenskapligt förankrade och evidensbaserade samt att det kontinuerligt kopplas följdforskning till det arbete som pågår inom socialtjänstens område. Det behöver inte betyda att de metoder som används i dag är dåliga eller felaktiga, men det behövs ett vetenskapligt underlag för att veta

vad som är rätt och vad som är bäst att göra. Detta arbete behöver göras nu. Det räcker inte att hänvisa till en ny socialtjänstlag i en något oklar framtid.

Fru talman! Ett problem som socialsekreterare tvingas möta är hot, våld och trakasserier från anhöriga som kanske inte är nöjda med de beslut som fattas. Det har blivit ett allt större problem och är naturligtvis helt oacceptabelt, dels för att det skapar en otrygg arbetsmiljö för dem som är utsatta, dels för att det kan leda till en påverkan på de beslut som behöver fattas.

Centerpartiet menar att det behöver införas ett krav på alla kommuner att ha ett systematiskt förebyggande arbete mot hot, våld och trakasserier riktade mot socialtjänstens medarbetare. Socialstyrelsen behöver få ett samordnande ansvar för frågorna.

Dessa problem har dessutom underblåsts av de desinformationskampanjer som riktats mot svensk socialtjänst med ryktesspridning om hur barn tvångsomhändertas i Sverige på godtyckliga grunder eller av religiösa och kulturella skäl. Arbetet med att motverka dessa kampanjer pågår med hjälp av Socialstyrelsen och Myndigheten för psykologiskt försvar. Det är en viktig del för att skapa en trygg och säker miljö för socialtjänstens medarbetare men också för att skapa legitimitet för de beslut som fattas.

Socialtjänstens medarbetare har en nyckelposition om vi ska klara av att möta de samhällsutmaningar som finns med utanförskap och ett allt sämre psykiskt mående bland många, men då måste också medarbetarna ges rätt förutsättningar. Målet måste vara att sätta in sociala insatser i god tid och av rätt sort för att förhindra att barn och unga hamnar i missbruk, kriminalitet, självskadebeteenden eller psykisk ohälsa.

Fru talman! Centerpartiet menar att detta kräver en uppgradering inom socialtjänsten med bättre möjligheter till kompetensutveckling, bättre möjligheter till specialutbildningar och karriärtjänster och större koppling till forskning och evidensbaserade metoder. Framför allt måste det ske under trygga och säkra arbetsförhållanden. Om socialtjänsten fungerar bra kommer också samhället att fungera bättre.

Anf. 48 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Dagens debatt spänner över ett väldigt brett område. Liksom flera föregående talare tänkte jag framför allt fokusera på frågan om hemlöshet. Där finns det mycket kvar att göra innan Sverige lever upp till den mänskliga rättigheten att alla har rätt till bostad.

Det finns många orsaker till att personer lever i hemlöshet, men allt fler gör det på grund av att det helt enkelt råder brist på tillgängliga bostäder till en rimlig kostnad, så kallad strukturell hemlöshet. I en rapport av Socialstyrelsen från 2017 uppskattas att mellan 10 500 och 15 000 barn var hemlösa vid en given tidpunkt, antingen mer permanent eller växelvis.

Kommunerna har i dag ett bostadsförsörjningsansvar som innebär att det är kommunens uppgift att planera så att det byggs tillräckligt med bostäder. Däremot innebär det inte att kommunen har ett generellt ansvar för att hjälpa personer att få en bostad, förutom om det finns en social problematik med i bilden som gör att insatser från socialtjänsten behövs. Naturligtvis kan omständigheten att man är utan bostad i sig skapa en social problematik.

Det finns ingen typisk hemlös person. I stället är personer i hemlöshet en mycket diversifierad grupp. Skillnaderna är stora mellan olika individer, såsom bakgrund, boendesituation och skäl till att man lever i hemlöshet. Hemlösheten beskriver inte en person utan den situation som personen befinner sig i. Den kan ha sin grund i social problematik, men allt fler människor lever också i hemlöshet på grund av den svåra situationen på bostadsmarknaden. De är drabbade av just en strukturell hemlöshet och behöver inget socialt stöd i övrigt.

Oavsett skäl till hemlösheten har alla människor behov av ett tryggt boende. För dem med social problematik är en trygg boendesituation dessutom ofta en förutsättning för att sociala problem ska kunna hanteras.

För att minska hemlösheten i Sverige behövs ett stärkt nationellt ansvar. Det räcker inte med att olika aktörer jobbar vidare på sitt håll. I Finland har hemlösheten minskat, och vi borde vända blicken mot vårt grannland och dra lärdomar av deras arbete. De har tagit fram en nationell strategi som utgår från den hemlösa personens rättigheter och behov med den tydliga målsättningen att minska antalet hemlösa. Strategin innehåller en tydlig plan för samverkan mellan stat, kommun och lokala aktörer.

Sedan sommaren 2022 har även Sverige en ny strategi för att motverka hemlöshet. Det är av stor vikt att samverkan mellan relevanta aktörer stärks även här då hemlöshet ofta har en komplex problematik och behöver en kombination av lösningar som är individuellt anpassade. Det är självklart glädjande att regeringen fortsätter med detta arbete, och vi kommer att följa det väldigt nog.

Bostad först har nämnts tidigare i diskussionen. Det är en boendemodell där personer som lever i hemlöshet och har en social problematik erbjuds ett ordnat boende direkt och utan några krav som individen först måste leva upp till. Därefter erbjuds även behandling och stöd utifrån individens behov. Genom att få landa i ett eget tryggt boende stärks möjligheterna för individen att även ta tag i andra problem, exempelvis missbruksproblematik.

Det är ett feltänk att tro att samhället underlättar för människor att ta sig ur social problematik om de inte kan få en bostad innan problemen är lösta. Tvärtom kan bostaden vara en förutsättning för att individen ska ha kraft och ork att lösa övriga utmaningar i livet.

För att stötta kommunerna att klara bostadsförsörjningen kan Sverige även här inspireras av Finland. Där startade man 1985 en stiftelse som kallas Y-stiftelsen 1985. Stiftelsen äger i dag mer än 17 000 lägenheter i över 50 av landets kommuner, och lägenheterna erbjuds personer som har svårt att komma in på bostadsmarknaden.

Genom att köpa spridda lägenheter och delar av hus skulle en liknande stiftelse i Sverige kunna säkra det antal lägenheter som kommunerna inte kan ta fram själva. Lägenheterna hyrs sedan ut till dem som inte kommer in på bostadsmarknaden på egen hand, antingen direkt till individerna eller genom kommuner och andra aktörer som förmedlar lägenheterna vidare.

Vi behöver se till att det byggs bostäder som fler än bara de med en fet plånbok har möjlighet att efterfråga. Vi behöver se till att fler kommuner tar sitt bostadsförsörjningsansvar, att boendemodellen Bostad först implementeras i landets olika kommuner och att möjligheten att skapa en nationell bostadsstiftelse utreds.

Vi behöver också tillförlitlig statistik som tydligt visar på hur situationen för hemlösa har utvecklats över tid. Med utvecklingen av den utbredda hemlösheten som råder i dag behöver statistiken tas fram med tätare mellanrum.

Avslutningsvis vill jag kort säga något om att det just nu ställs höga krav och förväntningar på socialtjänsten. Allt oftare uttrycks det att socialtjänstens arbete är brottsförebyggande. Även om detta såklart ibland är fallet och är en viktig uppgift, är det farligt att hamna i en retorik där allt socialt arbete beskrivs som att det handlar om att förebygga brott. Att få stödinsatser för rimliga livschanser och framtidstro överlag är angeläget också för många personer som befinner sig mycket långt från att vara i behov av brottsförebyggande insatser. Dessa personer har också rätt till stöd.

Jag står såklart bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 17, som handlar just om hemlöshet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 15.)

§ 11 Övergripande skolfrågor

Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU5
Övergripande skolfrågor
föredrogs.

Anf. 49 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att debattera diverse olika skolfrågor som finns på vårt område i utbildningsutskottet. Låt mig fokusera på några av dessa. Vi börjar med det som rör en jämlik och likvärdig skola. Detta är bland det absolut viktigaste för den svenska skolan. Det handlar om att alla elever ska få samma möjligheter att lära sig och få stöd utifrån sina förutsättningar, och det har att göra med att alla elever har rätt till kunskap. Detta förutsätter att det råder höga förväntningar, att det finns behöriga och duktiga lärare samt att det är lugn och ro i klassrum och korridorer. Det handlar om lärarledd undervisning med läroböcker. För allt detta krävs ett starkt ledarskap av hög kvalitet i svensk skola.

Men likvärdighet ska inte förväxlas med lika resurser. En del elever behöver mer stöd och större utmaningar än andra. Skolan har alltid varit, och kommer alltid att vara, kompensatorisk för att garantera lika förutsättningar och möjligheter. Det är också viktigt att vi i skoldebatten inte ser frågan om likvärdighet som något i sig självt. Snarare måste vi definiera och fokusera på hur vi uppnår likvärdighet. Likvärdighet är därmed både ett mål och ett medel, men det är genom att ha ett kunskapsfokus som vi kan nå upp till målet.

För drygt 30 år sedan drev Socialdemokraterna igenom en kommunalisering av den svenska skolan. Följden av detta har blivit försämrade kunskapsresultat, att läraryrkets status har försvagats och att många kommuner inte klarar av sitt ansvar för skolan. Den socialdemokratiska kommunaliseringen har blivit ett dråpslag mot likvärdigheten i den svenska skolan. Och det kommer att ta lång tid att vända utvecklingen för svensk skola,

men det är en nödvändig uppgift. Steg för steg måste staten öka sitt ansvar för skolan, för att bana väg för ett framtida statligt huvudmannaskap. Det är omöjligt att klara skolans uppdrag för likvärdighet utan en ökad statlig styrning.

Det är logiskt att det är så eftersom kommunaliseringen innebar att beslut och befogenheter decentraliserades och slogs ut på hundratals olika huvudmän och förvaltningar. Decentralisering, bör tilläggas, kan ofta vara bra även i offentligfinansierade verksamheter, men i en så viktig verksamhet som skolan, både för den enskilda eleven och för Sverige som nation, kan inte enskilda kommuners prioriteringar eller ekonomiska problem få påverka negativt på det sätt som sker i dag. Vi talar inte om snöröjning – även om den också kan leda till upprörda känslor. Kommunaliseringen har slagit hårt mot de kommuner som har störst utmaningar i skolan, och vi ser i dag stora skillnader i skolpeng mellan kommuner och även vad gäller bedömningar om exempelvis tilläggsbelopp för extra stöd.

Regeringen tar nu stora steg för att öka likvärdigheten i svensk skola i och med Tidöavtalet och flera utredningar vi har satt igång, inte minst genom att införa en skolpengsnorm i fråga om stora satsningar på ordning och reda i klassrummen, satsningar på fler speciallärare och mycket annat.

Fru talman! Ett annat område som berörs i betänkandet är de fristående skolorna. Även friskolereformen har, precis som kommunaliseringen, funnits i drygt 30 år. Friskolorna är viktiga i svenskt skolväsen. De garanterar att det finns en valfrihet, vilket är nödvändigt och bra för att främja aktiva val och för att elever ska hitta en skola där de trivs. Valfriheten är till för eleverna och elevernas behov, på samma sätt som valfriheten inom till exempel äldreomsorgen finns för de årsrika.

Från Liberalernas sida, fru talman, är vi tydliga med att vi står bakom rätten att välja skola. Vi värnar de fristående skolorna, på samma sätt som vi värnar till exempel folkhögskolor, privata yrkesutbildningar och andra typer av utbildningar som inte drivs av det offentliga. Vi vill kort och gott ha ett system som fungerar med olika alternativ med eleverna i fokus.

Men vi ser också flera problem med friskolesystemet som faktiskt måste åtgärdas. Den här regeringen kommer därför att göra den största omregleringen av friskolereformen sedan den infördes 1992. Det handlar om förändringar som syftar till att höja kvaliteten, att garantera långsiktiga ägare, att stärka inspektionerna, att få bukt med betygsinflation och en hel del annat.

Jag skulle verkligen önska att detta hade gjorts tidigare, men tyvärr har mycket lite skett de senaste åtta åren. Det som har genomförts har genomförts sent. Ett exempel är den skärpta ägar- och ledningsprövningen. Den borgerliga regeringen tillsatte en utredning om detta 2012. Den blev klar några år senare. Därefter gjorde Socialdemokraterna ingenting under flera år eftersom man i stället prioriterade den så kallade Reepalu-utredningen, som man inte ens hade stöd för i riksdagen. Den skärpta ägar- och ledningsprövningen infördes först 2019; sju år efter att man hade börjat utredningen.

När det gäller andra delar av friskolesystemet, till exempel att reglera köer till skolor eller resursfördelningen, lyckades inte Socialdemokraterna göra något alls på åtta år. Faktum är att Stefan Löfvens och Magdalena Anderssons regeringar aldrig har försökt att få stöd i riksdagen för dessa förändringar. Orsaken är att man vill använda friskolefrågan som slagträ i

valrörelser i stället för att faktiskt reformera systemet. För Socialdemokraterna har det varit viktigare att fäktas med ord och retorik i debatten än att faktiskt åtgärda brister i friskolesystemet. Men detta har nu väljarna sett igenom.

År efter år sorterar man papper och strosar runt på Utbildningsdepartementet. Det är ingen slump att de senaste åtta åren har varit de bästa åren för friskolekoncernerna. Vår regering kommer nu att genomföra nödvändiga och viktiga reformer på friskoleområdet, sådant som borde ha gjorts mycket tidigare. Vi gör detta därför att vi ser behovet av förändringar, inte minst eftersom det har gått 30 år sedan friskolereformen infördes, och på så lång tid hinner mycket hända. Vi kommer att genomföra dessa reformer för att valfriheten ska fungera bättre, för att det ska leda till högre kvalitet och kunskapsresultat samt för att det ska bli svårare för oseriösa och kortsiktiga ägare och företag att driva friskolor.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 50 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Det är roligt när andra partier ägnar ens eget parti så stor uppmärksamhet och sätter det i centrum för svensk politisk debatt så som Fredrik Malm gör med Socialdemokraterna.

Tyvärr var det ju så att vi var tvungna att förlita oss på stöd från Liberalerna när vi styrde de senaste åren. Vi vet alla vad det ledde till, nämligen att vi inte fick hålla på och reglera friskolor. Därför blir det lite absurt när Fredrik Malm tar upp det i talarstolen på detta sätt.

Men min fråga handlar om något helt annat, nämligen om det som Fredrik Malm inledde med: likvärdigheten i svensk skola.

Det finns ändå en historia där Liberalerna och Socialdemokraterna har stått upp för likvärdigheten i svensk skola och för att alla barn i Sverige ska få samma chans i livet. Det har jag uppskattat Liberalerna för. En gång i tiden funderade jag till och med på om jag skulle välja Liberalerna som mitt parti på grund av det här intresset för att alla barn ska ha samma chans.

Därför vill jag på allvar fråga Fredrik Malm och Liberalerna hur det kommer sig att Liberalerna och Fredrik Malm försvarar den urvalsgrund till skolan som leder till störst problem med likvärdigheten och till störst ojämlikhet. Varför är det så viktigt att försvara kötid som urvalsinstrument? Varför är det så viktigt att barn till privilegierade föräldrar ska kunna gå före barn till icke privilegierade föräldrar?

Anf. 51 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vi har ett system i dag där kösystemet är i stort sett oregerat. Det innebär att till vissa skolor som är väldigt populära kan föräldrarna ställa barnen i kö redan på BB, i stort sett, eller redan i februari eller mars året efter att barnet föds.

Det är klart att det har en utestängningseffekt. Det innebär ju att en familj som flyttar till en ny kommun när barnen är tre eller fyra år gamla kanske inte har en chans att få in barnen på vissa skolor. Och personer som kommer till Sverige och känner att den kommunala skolan i det utsatta område där de hamnat och bor i fjärde hand inte är så bra och i stället vill kunna sätta barnen i en annan skola, de stängs också ute från detta.

Å andra sidan finns det ett intresse av att föräldrar och elever ska kunna göra aktiva val. Då kan det vara så att man funderar på en skola; man tittar runt och ser vad det finns för olika skolor och vill kunna anmäla intresse till en skola. Vi ska inte förakta det heller. Då är det rimligt att vi får till en avvägning, och en rimlig avvägning är att göra reglerna för köbildningen ganska rejält mer restriktiva. Några år eller kanske något år före skolstart får man börja köa.

Det är bara det, fru talman, att det finns en majoritet för detta i riksdagen. Socialdemokraterna hade bara behövt lyfta telefonluren och ringa till Centerpartiet och Liberalerna eller Moderaterna. De hade inte behövt ringa Sverigedemokraterna om de inte ville det. De hade kunnat ringa andra partier och få ihop en majoritet för detta. Men det valde Socialdemokraterna att inte göra. I stället lade man fram ett förslag som betyder att man helt ska avskaffa alla köer och förbjuda det, och det förslaget föll i riksdagen. Därför har vi ett helt oreglerat system i dag. Det är ert fel, Åsa Westlund.

Anf. 52 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm fortsätter prata om Socialdemokraterna, men jag frågade faktiskt varför det är så viktigt för Fredrik Malm och Liberalerna att försvara att privilegierade föräldrars barn ska gå före icke privilegierade föräldrars barn.

Fredrik Malm sa i sitt svar till mig att det här är en rimlig avvägning. En rimlig avvägning mellan vad? Ska alla barn ha samma chans, eller ska det vara så att barn till privilegierade föräldrar får gå före i kön till statligt finansierade skolor, kommunalt finansierade skolor?

Min fråga kvarstår. Varför är det så viktigt för Fredrik Malm att stå upp för principen att barn till privilegierade föräldrar ska ha en chans att gå före barn till icke privilegierade föräldrar?

(Applåder)

Anf. 53 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det finns ett bekymmer med Åsa Westlunds resonemang, och det är att det inte är sant. Jag var mycket tydlig med att systemet med att kunna ställa sig i kö till en skola ska göras kraftigt mer restriktivt.

Nu är det så att den här frågan var uppe i riksdagen för nästan exakt ett år sedan. Då var förhållandena i den här kammaren som sådana, fru talman, att tre partier – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – sa att ingen ska ha rätt att intresseanmäla till en skola; det ska bort. Det var bara det att det inte fanns någon majoritet för detta.

Sedan fanns det fem partier till i den här kammaren som i varierande grad ville strama åt systemet. Centerpartiet, om jag inte minns fel, hade en modell som jag tycker är rätt rimlig: att man kunde ta in ungefär hälften av platserna på kö och ställa barn i kö från tre års ålder. Mitt parti har en uppfattning som jag också tycker är rimlig och kan utredas. Den är mer restriktiv än Centerpartiets och innebär att ett år före skolstart skulle man kunna ställa i kö. Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna hade alla i olika uttalanden signalerat att de ville göra det här systemet mer restriktivt.

Det finns alltså, fru talman, åtta partier i Sveriges riksdag som vill strama åt det här systemet – och Socialdemokraterna lyckas inte få ihop en kompromiss. Det ledde till att Socialdemokraterna lade fram det enda

förslaget som saknar majoritet i riksdagen, och det föll. Det gör att vi nu står med ett helt oreglerat system som är precis det Åsa Westlund vill bli av med.

Det övergår nästan mitt förstånd hur en socialdemokratisk regering kan ha 349 ledamöter som vill gå åt samma håll och misslyckas med att få igenom detta i kammaren. Åsa Westlund får gärna svara på hur man har hamnat där.

(Applåder)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Det svaret får anstå, för detta var en slutreplik.)

Anf. 54 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att instämma i ledamoten Fredrik Malms kritik av den socialdemokratiska regeringen, som inför valet faktiskt hade möjlighet att få till förändringar men valde att låta bli eftersom det var en god valfråga att ha – precis som Liberalerna, Moderaterna med flera lät bli att komma överens om energifrågorna för att ha en trevlig valfråga. Man kan säga att ni lyckades bättre med att vinna valet på de frågorna.

Jag hoppas att vi kan få till en seriös diskussion och ta lite ansvar för den långsiktiga utvecklingen i svensk skola. Då vill jag börja med att säga att också vi har ett delansvar i att det inte har gjorts så många reformer. Det var det här med S på slutet, absolut, men under JA-tiden innan var det inte så att vare sig Centerpartiet, Liberalerna eller övriga borgerliga eller semiborgerliga partier var jättepositiva till förändring. Det måste vi också ta på oss. Vi har stoppat de reformer som varit på förslag. Men det fanns ett fönster, och det valde sossarna att inte se. Det är väldigt synd.

Nu säger ni att ni ska göra en friskolereform, den största reformen, och det är jättebra. Men vi vet ju inte vad den är. Vi har lagt utredningar, säger Fredrik Malm. Nej, det har ni inte. Ni har sagt att ni i framtiden kommer att lägga en utredning som ska ta alla de saker som är jätteproblem och komma fram till en friskolereform. Men ni har varit igång i ett halvår, och det ligger inte ens ett utredningsdirektiv till den utredning som redan är igång, tillsatt av Socialdemokraterna och den regeringen. Det är bara att lägga ett tilläggsdirektiv, men inte ens det har ni lyckats göra på ett halvår. Det är inte imponerande om ni vill ha en reform som faktiskt gör skillnad på det här området.

Vad ska Liberalerna göra med kön? Vad ska ni göra med finansieringen? Vad ska ni göra med tillsynen etcetera? Hur ska vi få till ett valsystem som faktiskt fungerar?

Det är ju inte så att de tre partierna i regeringen och stödpartiet i dagsläget är överens i de här frågorna. Vi vet fortfarande inte vad ni vill. Ni pratar om att ni vill göra stora reformer, men vad vill ni faktiskt göra?

Anf. 55 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vi har väl under den här mandatperioden knappt stakat oss ut från det där stora fältet i Sälen på väg till Mora. Vi har ens kommit till Mångsbodarna under den här mandatperioden.

Det dröjer lite ibland i politiken när man ska processa fram utredningsdirektiv och sådana saker. Alla partier och alla som har suttit i regering vet att det är så.

Jag är inte särskilt bekymrad över det, vill jag säga, fru talman. Jag tycker att det viktigaste är att vi får robust, långsiktigt hållbar och bra lagstiftning. Om detta innebär att det kommer att behöva utredas lite längre, att det blir något tilläggsdirektiv, att det behöver processas några varv till i Regeringskansliet eller att vi behöver några fler beredningstillfällen i utbildningsutskottet i riksdagen bekymrar inte det mig särskilt mycket. Det är mycket bättre att vi gör ett ordentligt arbete för att få till stånd en bra och fungerande lagstiftning än att vi får hasta fram detta.

I grund och botten handlar detta om flera olika delar, fru talman. Det är inte nödvändigtvis *en* jättestor utredning man talar om, eller *ett* jättestort lagförslag eller betänkande, utan det är olika delar.

Det handlar till exempel om dels frågan om den nationella skolpengsnormen, där även frågor om tilläggsbelopp och andra saker ingår, dels frågan om ägarprövning när det gäller fristående skolor, dels frågan om att förhindra betygsinflation. När det gäller urval handlar det om att kunna få till stånd ett gemensamt, obligatoriskt skolval. I Tidöavtalet är det också tydligt att kötiden ska göras mer restriktiv, till exempel.

Detta kommer alltså att komma löpande under mandatperioden.

Anf. 56 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tolkar detta som att jag inte behöver vara orolig, men det är jag nog ändå.

Det var väldigt roligt att Fredrik Malm sa att ni inte ens har kommit till Mångsbodarna, inte ens har kommit iväg från startfältet i Sälen. Det är väl lite det som är problemet, för inför valet lät det lite som att ni stod precis före målfältet i Mora. Det lät som ”vi är överens; vi har gemensamma T-shirtar på oss, och det är eventuellt vi som springer runt med vikingahjälmar och syns på tv och svarar på roliga frågor”.

Men så är det ju inte. Ni har ju inte ens vallat skidorna! Det är det som är problemet. Då går det jättelångsamt. Och det är ett problem, för detta brådskar.

Vi ser just nu över hela Sverige hur skolor läggs ned – i Norrköping, i Linköping, i småkommuner, överallt – på grund av att den här regeringen väljer att inte stötta skolan särskilt mycket. Man tar inte hänsyn till den utveckling i svensk ekonomi som faktiskt pågår. Man talar om att ta ansvar för utbildning, men på alla statliga områden drar man ned; man drar ned på YH etcetera. Så att staten skulle vara en garant för pengar är verkligen inte sant.

Utmaningen är att medan man står här och pratar om att man kommer att göra något har man som sagt efter ett halvår inte ens kommit med utredningsdirektiv. Och vi vet fortfarande inte vad regeringen faktiskt anser om skolpengen, om ägarprövning, om tillsyn eller om köer. Vad kommer detta att landa i?

Detta kommer återigen att vara en fråga som ligger precis före valet, med den oerhört korkade politiska diskussion vi får då, i stället för att vi sätter oss ned och kommer överens om skolpeng etcetera. Skolpeng är en fråga om pengar, så det skulle vi kunna göra rätt snabbt här och nu. Så när bjuder regeringen in till samtal?

Anf. 57 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Låt mig börja med det sista. Jag ser framför mig att det vore väldigt bra om vi kunde komma överens om en statlig, nationell skolpengsnorm i utskottet. Det vore, tycker jag, väldigt bra om även Centerpartiet, som har aviserat en omläggning av sin skolpolitik, närmade sig de positionerna.

Generellt är det väldigt bra för svensk skolas utveckling om det finns bredare överenskommelser och breda kompromisser. Det borgar för att saker och ting håller över tid. Det har annars varit så i Sverige att den ena sidan genomför något med knapp majoritet, och den andra sidan är jättearg. Sedan blir det val, och så vinner den andra sidan men ändrar inte så mycket. Och så ligger det kvar. Men det är bättre om man är överens om färdriktningen.

Jag vill dock säga, fru talman, att frågan om skolpeng inte heller är helt enkel. Formellt sett finns det faktiskt ingen laglig skyldighet för en kommun att fördela resurserna på just det sättet, men det har blivit så. Vi har 290 kommuner i Sverige, och det finns, vad jag har kunnat läsa mig till, ungefär 250 olika modeller för att räkna ut skolpengen. Det är klart att det inte heller är helt enkelt att få lite ordning i ett sådant system, som är så rörigt och snårigt och där man räknar ut saker och ting och prissätter saker och ting på olika sätt.

Nu svarar jag faktiskt på alla Niels Paarup-Petersens frågor, fru talman – notera det!

När det gäller finansieringen av skolan tror jag faktiskt att den som tittar lite noggrannare ser att detta kan vara den budget där pengarna har störst relativ andel någonsin av statsbudgeten. Det rör sig nog om en av de i särklass största satsningarna på skolan någonsin, som andel av bruttonationalprodukten. Så visst satsar den här regeringen på skolan.

Anf. 58 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Det gick väldigt snabbt för denna regering att inleda nedskärningspolitiken under denna mandatperiod. Miljarder saknas i dag i det svenska skolväsendet på grund av att regeringen inte vill lägga några pengar på den svenska skolan.

Det gick otroligt snabbt att både uttala sig och komma med olika direktiv gällande rasistiska lagar. Det handlar om både angiveri och diverse rasistiska och fientliga lagstiftningar.

Det gick väldigt snabbt att gå ut och försvara marknadens rätt att bedriva skolverksamhet på bekostnad av barn, lärare och övrig skolpersonal.

Men, som vi hörde tidigare, efter sex månader har vi fortfarande inte hört ett ord från den svenska regeringen, med Liberalerna i spetsen när det gäller skolfrågor, om just marknadsskolan och dess olika komponenter. Vi pratar om kösystem, offentlighetsprincip och skolpeng, och än så länge finns det inga besked.

Jag undrar: På vilket sätt menar Fredrik Malm och Liberalerna att det skapas likvärdighet i den svenska skolan genom segregering av skolval? På vilket sätt skapas likvärdighet genom ett skolpengssystem som leder pengarna åt fel håll? På vilket sätt gynnas den svenska skolan och likvärdigheten av ett system där marknaden får bestämma över den svenska skolan? Och varför försvarar Fredrik Malm och Liberalerna detta dag ut och dag in i den svenska riksdagen?

Anf. 59 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag noterar att Daniel Riazat i den här debatten är kvar i förstamajläge, så att säga. Men om man lyssnar på mitt anförande och tittar till exempel på vad vi har skrivit i Tidöavtalet och hur jag och andra företrädare för Liberalerna och även andra partier argumenterar inser man att detta inte stämmer.

Daniel Riazat talar om att vi vill värna ett segregeringsskolval – det vill vi inte alls. Liberalernas ståndpunkt är att man ska korta köerna till ett år före skolstart. Det är ett väldigt restriktivt system, även jämfört med andra länder.

Daniel Riazat talar om att vi gör nedskärningar på skolan – nej, det gör vi inte. Det som gör att praktiskt taget alla verksamheter i Sverige i dag har det väldigt tufft är inflationen, som är en följd av Vladimir Putins folk-mordskampanj mot den ukrainska nationen, staten, kulturen, identiteten, ekonomin och infrastrukturen samt den ukrainska befolkningen. Det är detta som har skapat väldigt tuffa situationer i alla verksamheter.

Det varje ansvarsfull regering har att hantera i detta är balansen mellan att bekämpa inflationen och samtidigt göra lättnader för hushållen. Jag noterar att alla partier i denna kammare klarar av detta rätt hyggligt utom två, nämligen Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som vill elda på de offentliga utgifterna något oerhört, vilket skulle driva upp inflationen, urgröpa köpkraften ännu mer och göra det ännu svårare för skolor, förskolor, äldreboenden och så vidare.

Jag har väldigt svårt att se att 9 000, eller om det var först 5 000 och sedan 7 000 – jag har till och med tappat räkningen, för det är så många – platser till regionalt yrkesvux är en nedskärning. Tusentals platser till regionalt yrkesvux är väl ingen nedskärning? Jag har i alla fall svårt att se det så.

Anf. 60 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Såvitt jag vet är det inte Vladimir Putin som är skolminister i Sverige, utan det är faktiskt Tellusgruppen – förlåt, jag menar Lotta Edholm. Därför är det just till Liberalerna och regeringen som frågorna ska ställas när det gäller svensk skolpolitik. Det är inte mördaren Vladimir Putin som ska lägga fram förslag om kösystem i Sverige, utan det är Liberalerna. Det är Liberalerna som ska visa den svenska befolkningen om man har ljugit rakt ut när man har talat om att skärpa lagstiftningen gällande marknadsskolan.

Här står Fredrik Malm. Jag tror inte att någon i den här kammaren – inte ens de sverigedemokrater som sitter och nickar till Fredrik Malm efter varje anförande – ens kommer ihåg vad Fredrik Malm har svarat i replikskiftet i dag. Det är bara tomma ord som har kommit ut ur Fredrik Malms mun. Så har det varit från Liberalerna under sex månader nu.

Först tillsatte man en minister, och ingen vet vad hon fortfarande har för kopplingar till den svenska marknadsskolan. Sedan går man helt plötsligt ut och säger att man vill begränsa marknadsskolan, men inga förslag kommer fram. I dag står man i talarstolen och snackar om första maj, Socialdemokraterna och vänstern. Allt är allas fel, utom Liberalernas.

Men det är inte riktigt så det funkar. Lärarna, skoleleverna och föräldrarna i det här landet är inte korkade, utan de förstår att Liberalerna har ett

annat intresse. Man sätter marknadsintresset före elevintresset. Det kommer också att visa sig, vilket det har gjort för Liberalerna i dag.

Liberalerna kämpar nu precis under gränsen för att komma in i riksdagen vid nästa val. Det är bland annat på grund av det stora sveket med enorma nedskärningar och försvaret av marknadsskolan. Till detta är Fredrik Malm och de övriga liberalerna skyldiga.

Anf. 61 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är lite svårt att hänga med i Daniel Riazats resone-
mang. Å ena sidan pratar han om allt hemskt som ska hända med Libera-
lernas skolpolitik. Å andra sidan framstår han som väldigt bekymrad över
att vi inte har kunnat klubba allt detta i riksdagen. Det är något här som
inte riktigt hänger ihop.

Sanningen är ju den att om man vill veta vad regeringen kommer att
göra på skolområdet är det bara att googla fram Tidöavtalet och läsa det.
Det står väldigt konkret i Tidöavtalet vad vi har enats om i de tre reger-
ingspartierna och med Sverigedemokraterna. Där står det tydligt om ge-
mensamt skolval och att det ska bli avsevärt mer restriktivt när det gäller
att ställa barnen i kö, till skillnad från vad Daniel Riazat säger i talarstolen
här. Det står tydligt att det ska införas en nationell skolpengsnorm, så att
de kommuner som lägger en väldigt låg skolpeng kommer att behöva satsa
mer på sin skola.

Det är också tydligt vad gäller speciallärare, undervisningstid och att
vi kommer att göra om läroplanerna. Dessutom – vilket jag tror att Daniel
Riazat är än mer entusiastisk över än jag – kommer det att genomföras
regleringar av friskolesektorn. Det kommer dock inte, fru talman, att bli
som Daniel Riazat vill fullt ut.

Daniel Riazats mål är att knäcka ryggen på de privata alternativen. Det
har egentligen varit hans partis motto ända sedan partiet bildades 1917.
Det började med att hela ekonomin skulle förstatligas. Nu är man aningen
mer modest, men man vill ändå att elever och föräldrar inte ska ha möjlig-
het att välja fristående skolor. Det är målsättningen för Vänsterpartiets
skolpolitik. Den målsättningen har inte jag.

Men det kan inte vara High Chaparral och vilda västern i friskolesek-
torn. Det behövs därför tydliga regleringar. Det kommer vi att återkomma
med till riksdagen.

(Applåder)

Anf. 62 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag har en fundering. Vad glada lärarna och eleverna i Sve-
riges skolor måste vara över att skolbudgetens andel av bnp nu är störst,
relativt sett! Men ändå blir det fler elever i varje klass, och man planerar
avtackning av lärarkollegor som inte kan vara kvar.

Skolans likvärdighet handlar om att det finns skickliga lärare som har
tid med eleverna. Det handlar om att det finns människor på plats som
möter eleverna. Precis som Fredrik Malm säger är likvärdighet både ett
mål och ett medel. För att man ska kunna ha fokus på kunskap behövs
skickliga lärare med tid för eleverna.

Jag funderar heller inte så mycket på om det var Socialdemokraternas
kommunalisering eller friskolereformen för 30 år sedan som öppnade för

att vinst skulle kunna bli en drivkraft i stället för just kunskapen, som vi tycker är så viktig.

När det gäller likvärdigheten kommer jag ändå tillbaka till att det handlar om pengar. Det känns bra, för Miljöpartiet är det parti som lägger mest pengar på utbildning. Med vår budget skulle andelen av bnp alltså ha blivit ännu större.

Jag har en fråga som knyter an till detta med snöröjning. När det snöar röjer man ju snö oavsett hur mycket pengar det är kvar i kassan. När barn behöver stöd borde de få det.

Vi litar på kommunerna och regionerna. Vi har ett importerat ekonomiskt problem som inte är kommunernas och regionernas fel. Därför ser vi till att de får det ekonomiska stöd de behöver. Men jag undrar varför regeringen inte vill dela den bördan med kommuner och regioner.

Anf. 63 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Camilla Hansén säger att hon inte bryr sig om huruvida det är Socialdemokraternas eller Liberalernas fel att det finns vinstincitament i skolan. Det var väl faktiskt i rätt hög grad Miljöpartiets fel att man likställde skolpengen till kommunala och fristående skolor samtidigt som den kommunala skolan har ett delvis annat och bredare ansvar än en fristående skola har. Man har ju skolpliktsansvaret.

Man kan gå tillbaka till 1990-talet, då friskolereformen infördes. Det var ett oerhört tryck i Skolsverige för att få en förändring. Man ansåg att den offentliga skolan var rigid. Lärare och rektorer ville ha större inflytande över sin arbetssituation. Föräldrar var besvikna på den skola där deras barn gick och såg inga alternativ.

Det fanns alternativa pedagogiker – till exempel Waldorf, Montessori och annat – och det fanns ett antal skolor som hade något slags statlig sanktion att vara friskolor, men de var väldigt få. Och så fanns det några privatskolor som var väldigt dyra att gå i.

Sedan öppnade man upp systemet och fick en stor expansion av fristående skolor. Då var reformen ung och ny. Det var många blommor som blommade, och många tog initiativ och startade livsverk som de kanske fortfarande driver i dag. Men i dag har vi en annan situation. Nu har reformen funnits i 30 år, och vi ser en helt annan marknadsstruktur vad gäller friskolesektorn än vad som fanns 1995, 1996 eller 1997. Vi kommer att behöva genomföra reformer framöver.

Anf. 64 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Vilken cliffhanger! Man vill ju veta vilka reformer det var som Fredrik Malm skulle beskriva.

En skillnad mellan Fredrik Malm och mig som riksdagsledamöter är att Fredrik Malm har varit ledamot i fyra mandatperioder medan jag själv inte ens har varit ledamot i fyra år. Det gör att jag själv inte minns hur det gick till när skolpengen höjdes till likvärdig. Var Liberalerna alltså för att det skulle vara en skillnad? Det blir en historielektion som Fredrik Malm kan få ge mig. Eller var Liberalerna för att det skulle vara likadan skolpeng? Men det kan bli ett väldigt kort svar, för det är en ja- eller nej-fråga.

Det jag undrade var varför regeringen inte vill dela den ekonomiska bördan som inflationen, orsakad av krig och pandemi, har skapat för kommuner och regioner. De begärde för i år 20 miljarder. Miljöpartiet är det

enda parti som var berett att lägga denna summa – på lärare i klassrum eller undersköterskor på vård- och omsorgsboenden. Men det vi får höra är att våra stora investeringar i stället skulle driva på inflationen, så att det skulle bli ännu värre för regionerna.

Jag vill veta varför regeringen inte vill dela det ekonomiska ansvaret med kommunerna för det som inte är orsakat av kommunerna. Jag tror nämligen att detta skulle vara viktigt för skolans likvärdighet.

Jag undrar också över något när det kommer till vinstuttaget. Vi vet att 70 procent av föräldrar med barn i skolan inte vill att man ska kunna ta ut vinst från skattepengar. Detta ligger högt hos väljare när det gäller alla partier. Jag undrar vad det är som gör att Liberalerna inte tydligt säger: Nej, men vi ska ta tag i detta med vinstutdelning. Vi ser att opinionen är väldigt tydlig i den svenska befolkningen.

Det är två frågor som jag hoppas få svar på, fru talman.

Anf. 65 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag börjar med den sista; den är lättast att komma ihåg. Jag glömmer bort den andra, men den kommer jag ihåg om en liten stund.

När det gäller frågan om vinst har vi liberaler varit väldigt tydliga med att vi vill begränsa vinstuttaget, särskilt de första åren för att få bukt med eventuella kortsiktiga ägare i friskolesektorn. Den fråga som Camilla Hansén ska ställa sig, fru talman, är hur det kommer sig att hennes parti satt i regering under större delen av de senaste två mandatperioderna och inte gjorde något åt detta. Vi kommer nu att genomföra de här förändringarna, som borde ha gjorts mycket tidigare.

Fru talman! Det blir lite slängigt att säga: Regeringen vill inte dela bördan. Varje regering, i alla år, delar bördan med kommunerna genom olika typer av statsbidrag. Och kommunerna delar bördan med varandra genom ett kommunalt skatteutjämningsystem. Men det är ingen slump att de som nu ska protestera i Stockholm för att det saknas 260 miljoner kronor i skolans budget i vänsterledda Stockholms stad kommer att protestera utanför Stadshuset i Stockholm. Det är helt rätt att de gör det, för det är Stadshuset som är ansvarigt för skolan i Stockholm. Den är nämligen kommunaliserad.

De riktade statsbidragen till skolan utgör ungefär 8 procent av det som satsas på skolan i Sverige, fru talman. Läger man på statsbidragen generellt kommer det väl upp i ungefär 20. Det är alltså fortfarande så att nästan 80 procent av all finansiering av skolan sker i kommunerna.

Kommunerna har också reserver. Stockholms stad har egna tillgångar på 60 miljarder. Ibland kanske kommuner inte riktigt vill använda reservpengar för att de är oroliga för att det kan driva upp räntor och annat eller för att de vill få kompensation från statens sida. Detta ansvar är alltså delat. Vi måste verkligen ställa upp från riksdagens och regeringens sida i denna svåra tid, men kommunerna måste också ta sitt ansvar i detta.

Anf. 66 ÅSA WESTLUND (S):

Fru talman! Att skolgången blir bra är avgörande för individen men också för vårt samhälle. Många elever får fortfarande en bra skolgång i Sverige, men i detta anförande tänker jag fokusera på problemen. Vårt samlade skolsystem måste hålla högsta kvalitet, och så är det inte i dag.

Vi skulle behöva förbättra svensk skola och se till att den har resurser och kompetens för att få varenda unge att lyckas. Men under den närmaste tiden kommer skolor runt om i landet i stället att drabbas av stora nedskärningar eftersom Sverigedemokraterna och regeringen låter barnen betala för kostnadskrisen. De tycker att det är viktigare att sänka skatten för dem som tjänar mest än att undvika besparingar på skolan.

Vi socialdemokrater har visat att det går att göra andra prioriteringar. Med de förslag som vi har lagt på riksdagens bord hade Sveriges kommuner och regioner fått de resurser som Sveriges Kommuner och Regioner menade behövdes för att undvika nedskärningar i skola, vård och omsorg – utan att driva på inflationen – eftersom vi helt enkelt prioriterar barnens skolgång och Sveriges framtid framför skattesänkningar för dem som tjänar mest.

Fru talman! Dessutom har vinstjakten helt trasat sönder svensk skola. Skolans pengar ska gå till skolan. Skattemedel ska användas med stor respekt för de skattebetalare som har arbetat ihop dem. Så är det tyvärr inte alls i dag.

I dag går pengar som skulle ha kunnat användas till mer lärarledd undervisning i stället till att betala för tomma platser, marknadsföring av friskolor och skolkoncerners expansion. Det möjliggörs av att skolpengen överkompenserar friskolor för kostnader och ansvar som bara kommuner har. På så sätt tvingas skattebetalarna betala skolägarna för något som de inte ens levererar.

Skolans resurser blir till väffelstugor, skärgårdstomter och övervinster. Detta måste få ett slut.

Fru talman! För att tjäna pengar sorterar friskolorna dessutom ut de mest lönsamma eleverna. På köpet får samhället segregation och utslagning. Ett sätt att locka till sig fler elever är att ägna sig åt betygsfiffel. Höga betyg blir ett lockbete för elever och föräldrar som vill få en inträdesbiljett till eftertraktade utbildningar. Det gör att elever som får rättvisande betyg av seriösa lärare och skolor konkurreras ut och förlorar sin plats till mindre meriterade elever. Sverige har blivit ett land där fusk lönar sig, ett land där regeringen håller fast vid ett skolsystem som gör att privilegier går i arv. Det är helt oacceptabelt. Skolan ska öka likvärdigheten, inte bidra till ökade klyftor och orättvisor.

Fru talman! Svensk skola styrs inte längre av vad som är bäst för eleverna utan av skolägarnas vinstjakt. Och regeringen och Sverigedemokraterna tänker se till att det förblir så. Redan dagen efter valet rusade skolkoncernen Academias aktie på börsen. Och när Tidöavtalet presenterades lanserade koncernen sin nya utdelningspolicy. 30 procent av den vinst man gör på skola och utbildning ska delas ut till ägarna. Skolministern rekryterades direkt från en skolkoncern. Dessa bolag vet att Sverigedemokraterna och regeringen alltid kommer att försvara deras möjligheter till vinstuttag. Så är det.

Det spelar ingen roll hur de missköter sig och hur absurt systemet blir. Det är hela tiden lärare och elever som ska anpassa sig för att systemet med vinstjakt i skolan ska kunna bevaras.

Allt måste till slut regleras och kontrolleras för att förhindra att vinstjakten leder till sämre kvalitet i undervisningen.

Vi närmar oss en punkt där politiken för att komma till rätta med de problem som marknadsskolan driver fram måste reglera alltmer saker som

borde vara självklarheter i svensk skola. Det är en punkt där läraren inte längre är lärare utan en person som bockar av checklistor i olika dokument för att Skolinspektionen ska kunna kontrollera dokumenten. Det är en punkt där politiken i stället för att stå upp för lärares kompetens ägnar sig åt att springa efter och täppa till alla de brister som uppstår när vinstjakten drar vidare.

Tyvärr tar det tid att täppa till de genvägar som friskolornas ägare använder för att tjäna pengar. Och tyvärr upptäcker skolägarna hela tiden nya sätt att spara in på kvaliteten för att kunna gå med vinst.

Dessutom är det inte självklart att bristerna eller problemen ens kommer till allmänhetens eller politikens kännedom. Lärare vittnar om en utbredd tystnadskultur på landets skolor, och Sveriges lärare pekar ut just marknadsskolan som orsak. Dessutom finns det lilla extra problemet att friskolorna inte omfattas av offentlighetsprincipen. Det gör det svårare för medier att granska friskolorna. Och det gör att anställda inte omfattas av samma meddelarskydd som offentliganställda har, trots att de på samma sätt finansieras av det offentliga och regleras av offentliga regler och dessutom ägnar sig åt myndighetsutövning.

Men, som sagt, inga problem kan få regeringen eller Sverigedemokraterna att ifrågasätta om det verkligen är bra med vinstdrivande aktörer i skolan.

Ett nytt exempel fick vi i förra veckan när Totalförsvarets forskningsinstitut konstaterade att marknadsskolan gör Sverige mer utsatt för säkerhetspolitiska hot från främmande makt. Inte ens det fick regeringen eller Sverigedemokraterna att ens överväga att avskaffa marknadsskolan. I stället ska de springa efter med nya detaljregleringar för att rädda kvar möjligheten för vännerna i skolkoncernerna att tjäna pengar på elevers, lärares och skattebetalares bekostnad.

Fru talman! I detta betänkande behandlas många av de problem som finns med marknadsskolan. Vinstjakten är ett helt grundläggande problem i svensk skola, men det finns förstås fler problem i svensk skola.

Likvärdigheten måste öka. Därför påbörjade vi socialdemokrater utbyggnaden av likvärdighetsbidraget. Regeringen och Sverigedemokraterna stoppar nu utbyggnaden av det. Vi menar att det tvärtom behöver fortsätta att byggas ut för att på sikt också omfatta gymnasieskolan.

Gymnasieskolan behöver bli obligatorisk upp till 18 års ålder. Det är tyvärr det som krävs i dag för att få en säker ställning på dagens arbetsmarknad. Det betyder inte att alla elever ska gå samma program, men alla elever behöver gå något nationellt program.

Pojkars skolresultat är generellt lägre än flickors. Det behövs ökad kunskap om varför det ser ut så och på vilket sätt pojkars resultat kan höjas. Offentlighetsprincipen behöver omfatta all skolverksamhet, och statens ansvar för kvaliteten i undervisningen i hela landet måste stärkas.

Det behövs ett gemensamt, offentligt administrerat skolval där både kommunala och fristående skolor ingår och där skolor inte tillåts ha egna köer. I ett sådant skolval ska förstås föräldrarnas önskemål vara styrande, men rätten att gå i en skola nära hemmet och syskonförtur måste säkras.

Religiösa friskolor måste förbjudas. Det är viktigt för att förhindra indoktrinering och på grund av de kopplingar som Säpo har visat har funnits mellan skolverksamhet och den våldsbejakande islamistiska miljön, men det är också viktigt för samhörigheten i samhället. Samtidigt är vi medvet-

na om att vi också måste ta hänsyn till de nationella minoriteternas rätt att leva vidare med och värna sin kultur.

Fru talman! Jag ska avsluta med att säga att vi socialdemokrater självklart står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservationerna 26 och 31.
(Applåder)

Anf. 67 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det var ingen hejd på alla hemskheter som rabblades upp i den första halvan av Åsa Westlunds anförande. Barnens pengar går till skärgårdstomter, det är vinstjakt, systemet är absurt, det är sämre kvalitet, det är betygfsusk, det råder tystnadskultur i svensk skola, det saknas meddelarskydd, skolorna är utsatta för angrepp från främmande makt och så vidare. I nästa stycke säger man att den här regeringen inte har gjort någonting.

Det sägs att vi inte har gjort någonting åt det, men vems är då ansvaret för att det ser ut så här? Den här regeringen har suttit i ett halvår, fru talman. Åsa Westlunds parti satt dessförinnan i regeringen i åtta år i sträck! Allt det som Åsa Westlund räknar upp är ju konsekvensen av Socialdemokraternas skolpolitik de senaste åtta åren. Det är orimligt att skylla på de partier som har suttit i opposition och ägnat de senaste åtta åren, varav mitt parti sex och ett halvt, åt att skriva reservationer! Det är väl inte deras ansvar att det ser ut så här.

Socialdemokraterna har styrt. Ni har haft hela Utbildningsdepartementet, och ni har kunnat söka majoriteter i kammaren. Det har till och med förenklats av att ni har face ID. Man behöver bara hålla upp telefonen så öppnas den. Sedan är det bara att ringa till Centerpartiet, Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna eller, gud förbjude, Sverigedemokraterna om man tvingas till det.

Man ringer och säger: Nu har vi lite bekymmer här. Vi är utsatta för främmande makt, barnens pengar går till skärgårdstomter, det är vinstjakt, systemet är absurt, det är sämre kvalitet, det är betygfsusk, det är tystnadskultur och det saknas meddelarskydd. Kan vi göra någonting åt det här?

Men Socialdemokraterna har inte gjort det, fru talman. Ni har suttit och rullat tummarna i åtta år så att den nya regeringen med Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna tillsammans med Sverigedemokraterna kommer att få åtgärda allting.

(Applåder)

Anf. 68 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm har alltså suttit i den här kammaren i fyra mandatperioder. Fredrik Malm har suttit här och röstat nej till socialdemokratiska förslag om att förbjuda vinst i bland annat skolan. Han har suttit med i det parti som Socialdemokraterna hade ett samarbete med och förbjudit Socialdemokraterna att göra någonting åt dessa problem i skolan.

Nu tycker han att det är Socialdemokraternas problem att hans parti har fått igenom sin politik här i kammaren. Förlåt, men det är ju helt ohederligt, Fredrik Malm! Eller som Fredrik Malm sa när han stod här: Det är helt fel!

Jag fick inget svar på min replik på Fredrik Malms anförande tidigare, så jag passar på igen. En gång i tiden stod Liberalerna fast vid att alla barn

i Sverige skulle ha samma chans. I dag försvarar Liberalerna stenhårt principen om att privilegierade föräldrar ska kunna sätta sina barn före i kön. Ni vill värna kötid som urvalsinstrument – det instrument som gör att vi har en segregerad skola och som gör att alla barn inte får samma chans i Sverige.

Varför, Fredrik Malm, försvarar ni den här rätten för de mest privilegierade i samhället? Varför står ni inte upp för barns lika chans i livet?
(Applåder)

Anf. 69 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Åsa Westlund säger att Liberalerna förbjöd Socialdemokraterna att göra något åt problemen. Det måste jag säga är en socialdemokrati med väldigt dåligt självförtroende. Vi har aldrig haft någon som helst kapacitet att förbjuda Socialdemokraterna någonting.

Vi har däremot förhandlat med Socialdemokraterna om två budgetar. Det gjorde vi, och det handlade inte om att förbjuda Socialdemokraterna att göra någonting åt de här problemen. Det enda vi förbjöd då var faktiskt mobiltelefoner i klassrummen under lektionerna, det vill säga lärare och rektorer fick rätt att förbjuda mobiltelefoner i klassrummen under lektionerna. Det är ett förbud som jag i grund och botten tycker är ganska bra.

Åter till kärnfrågan, fru talman: Att beskriva det svenska skolväsendet på det sätt som Socialdemokraterna gör, samtidigt som man själv har haft ansvar för just detta i åtta år i sträck är ändå lite magstarkt. Det är ungefär som om en person håller på och snickrar på en hylla i åtta år och sedan sätter upp den på väggen. Sedan kommer nästa person och placerar en blomkruka där och säger: Titta vad fint det här har blivit!

Det här är en inverterad variant av detta. Ni skyller på den som ställer dit blomkrukan för att ni inte har gjort hyllan, så att säga.

Det är någonting som inte stämmer här, fru talman. Man kan inte styra Sverige i åtta år och sedan skylla ifrån sig alla problem som finns.

När det gäller köerna redogjorde jag för detta i replikskiftet med Åsa Westlund, men jag kan upprepa det: 349 ledamöter i kammaren ville göra systemet mer restriktivt när det gäller kö till skolan. Ändå misslyckades Socialdemokraterna att få ihop en majoritet. Det övergår lite grann mitt förstånd hur man misslyckas med att få ihop en majoritet när man har alla ledamöter på sin sida från början.

(Applåder)

Anf. 70 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att Fredrik Malm och Liberalerna nu har haft fyra tillfällen att svara på frågan varför Liberalerna försvarar ett system som innebär att man kan ha kötid som urvalsinstrument, något som sorterar ut elever till privilegierade föräldrar och ger dem en större chans än andra barn. Varför försvarar Liberalerna ett system som inte ger alla barn samma chans?

Fyra tillfällen har Liberalerna och Fredrik Malm haft på sig. Inget svar på frågan har jag fått. I stället har jag fått långa drapor om vad Socialdemokraterna har gjort fel. Det skulle vara klädsamt om Fredrik Malm erkände att han själv röstade nej till de förslag som Socialdemokraterna lade fram om vinstförbud, något som hade förändrat allt detta på marknadsskolans område. Det var Fredrik Malm som fällde det förslaget, inte Social-

demokraterna. Det vore klädsamt med lite ansvar även för ett litet parti med regeringsmakt.

Sedan vill jag bara notera frånvaron av den stora frågan i dagens debatt, nämligen Liberalernas största vallöfte. Senast vid den här mandatperiodens utgång skulle skolan vara förstatligad. Det hör vi inte mycket om nu. Vi kan väl notera att Kristdemokraterna fick igenom ett förstatligande av sjukvården i Tidöavtalet. Liberalerna kom inte lika långt.

Jag ställer den retoriska frågan: Var det så att förhandlingarna följde den nu berömda Johan Pehrson-doktrinen, det vill säga man säger en sak före valet, så är det val och sedan gör man någonting annat?
(Applåder)

Anf. 71 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Vi har att debattera betänkandet *Övergripande skolfrågor*. Precis som titeln berättar berör betänkandet en mängd olika frågor koppelade till svensk skola. Jag skulle vilja fokusera på det som egentligen är grunden till allt i ett betänkande som detta, nämligen kunskap, och mer specifikt på hur svenska skolresultat ska kunna förbättras.

Moderaterna kan inte acceptera – och regeringen kommer inte att acceptera – att 18 000 elever går ut nian utan att bli gymnasiebehöriga. I grundskolan ska vi ju lägga grunden för att varje barn ska kunna uppnå sin fulla potential. Vi ska ge varje barn förutsättningar att välja sin egen väg i livet och i arbetslivet. Då kan inte 15 procent av eleverna få så bristfällig undervisning att de inte blir behöriga. När 15-åringarna står med slutbetyget i hand ska de kunna föreställa sig möjligheterna – inte ett liv med svårigheter.

För att vi ska kunna säkerställa att alla barn får den utbildning som de inte bara förtjänar utan dessutom enligt lag har rätt till behöver flera reformer genomföras i svensk skola.

Fru talman! Det börjar redan i förskolan. Jag brukar prata en del om förskolan, vilket beror på att den är så oerhört viktig. Närmare 20 000 barn mellan tre och fem år går inte i svensk förskola i dag. Några av dem går i pedagogisk omsorg, men de är inte särskilt många.

Samtidigt visar forskningen att en kvalitativ förskoleverksamhet kan jämna ut skillnader i barns förutsättningar och dessutom förbättra barns förutsättningar att klara vidare utbildning. De barn som kommer från tuffast förhållanden är alltså de barn som behöver förskolan allra mest och som samtidigt står längst ifrån den. Med det nya uppdrag som kommunerna har fått att reservera platser för nyanlända barn och att bedriva riktade informationskampanjer hoppas vi att fler barn som behöver det ska få gå i förskola.

I förskolan ska det dessutom vara ett större fokus på svenska. Alla pedagoger ska kunna prata svenska. Alla barn ska också få lära sig svenska, delvis genom särskilda språkförskolor men framför allt genom ordinarie verksamhet. Detta måste genomsyra hela det svenska förskoleväsendet.

Förskollärare ska omfattas av en karriärstegsreform. Förhoppningen är att detta ska leda till ökad attraktivitet.

Svensk förskola ska också omfattas av ett gemensamt gransknings-system. Detta system ska finnas hos Skolinspektionen. Ett rättvist och likvärdigt system måste omfatta både kommunala och fristående verksamheter.

Fru talman! Det behöver etableras en ny ordning i svensk grundskola som garanterar stöd i första stund i stället för i sista. När vi i utskottet under förra mandatperioden besökte Helsingfors fick vi berättat för oss hur man jobbade med speciallärare i mycket tidig ålder och hur man agerade direkt efter att en elev hade varit frånvarande eller missat undervisning. Om en elev hade halkat efter beslutade rektorn om direkta insatser för att säkerställa att eleven skulle komma i kapp direkt.

Vi behöver ha ett mer flexibelt system både när det gäller rektorns möjligheter att utforma särskilda undervisningsgrupper och när det gäller att besluta om utökad studietid. Om en elev har behov av läxhjälp, lovskola eller extra undervisning av annat slag ska detta inte bara vara möjligt utan obligatoriskt. Med större fokus på kunskap ska vi ha fler timmar till matematik och svenska. Alla barn ska få lära sig att läsa, skriva och räkna.

Om lärarna ska klara av denna nya ordning behövs det dock avlastning i form av mentorer, speciallärare, förstärkt elevhälsa, trygghetspersonal, digitaliserade prov och extern rättning. Så borde en avlastning kunna ske. Med fokus på kunskap mellan lärare och elever, med en lagstiftning som säkerställer tidigt stöd och med en gedigen kvalitetskontroll ska vi nog komma till rätta med den kunskapsbrist och den brist på kunskapsfokus som finns i svensk skola i dag.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 72 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! I skollagen står att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Detta är skolans uppgift. Det är även skolhuvudmännens uppgift, men ändå plockar de ut vinst ur svensk skola. Pengar som skulle ha kunnat gå till en extra särskild undervisningsgrupp, så att några fler skulle nå upp till de kunskapskrav som finns för godkända betyg och kunna utvecklas lite mer, går till väffelstugor, jaktstott och aktiespekulation.

Min fråga till Noria Manouchi och Moderaterna är förstås: Hur har dessa huvudmän levt upp till skollagens krav på att alla elever ska ges förutsättningar att nå så långt som möjligt? Fanns det verkligen inte en enda elev i dessa skolor som hade kunnat utvecklas lite mer om pengarna hade gått till en extra specialpedagog i stället för till vinst?

Anf. 73 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Varje debatt man har med socialdemokrater om vinster i välfärden, och specifikt om skolan, startar nästan lite absurt. Socialdemokraterna har suttit i regeringsställning och styrt svensk skola de senaste åtta åren men har ändå inte gjort något åt det system som de hatar så djupt. Hur kommer det sig egentligen?

De ställer frågor till oss, som är nyvalda, som har en nyvunnen regeringsställning, som lovar – och som har gått till val på – att genomföra förändringar och som har tagit fram ett avtal för att genomföra förändringar. Oss angriper de, men vad har de själva gjort?

På åtta år har ingenting blivit gjort. I åtta år har Socialdemokraterna enligt sin egen retorik svikit varje unge som passerat det svenska skol-

systemet. I åtta år har Socialdemokraterna vägrat att komma överens i den här kammaren för att genomföra sina egna förslag. I åtta år har Socialdemokraterna möjliggjort vinstuttag. Socialdemokraterna har garanterat vinstuttag. Socialdemokraterna har, samtidigt som de stått ute på gator och torg och lovat friskoleslakt, i denna kammare och i regeringsställning sett till att vinsterna har kunnat plockas ut.

När väljarna frågar sig vem det egentligen är som har svikit är svaret Socialdemokraterna. När väljarna efter de fyra år som denna mandatperiod utgör frågar sig vem det var som reformerade och renoverade det svenska friskolesystemet kommer svaret att vara Moderaterna, regeringen och Tidöunderlaget.

Anf. 74 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tror att det för allmänheten kan vara svårt att förstå att man kan ha regeringsmakten utan att ha stöd i Sveriges riksdag, men så har det faktiskt varit under en stor del av den tid som Socialdemokraterna har haft en del av regeringsmakten.

Socialdemokraterna har lagt fram förslag. Noria Manouchis parti har fällt dem i denna kammare, och det har man ansvar för. Vi hade inte behövt ha den skola som vi har i dag, med vinstuttag till våffelstugor och jaktstott, om Noria Manouchis parti hade röstat ja till de förslag som Socialdemokraterna lagt fram. Men Noria Manouchis parti valde att rösta nej, och därmed bär man faktiskt ansvar för att elever år efter år inte får det stöd och den hjälp som de behöver i svensk skola.

De pengar som skulle ha gått till specialpedagoger har i stället plockats ut till våffelstugor, jaktstott och aktiespekulation. Det är faktiskt Moderaternas ansvar, för Moderaterna fällde det förslag som hade satt stopp för detta. Det har kostat tusentals elever förlorade år i skolan, och de kan inte ta tillbaka den tiden.

Desto viktigare att göra saker här och nu. Det finns utredda förslag. Om Noria Manouchi vill gör något, se till att regeringen lägger fram dessa förslag nu i stället för att tillsätta en utredning som leder till ytterligare fyra år av vinstuttag ur svensk skola i stället för att elever får den hjälp de behöver.

Jag frågar Noria Manouchi och Moderaterna igen: Hur har de huvudmän som plockar ut vinst levt upp till skollagens krav om att varje elev ska få det stöd de behöver för att kunna utvecklas så mycket som möjligt?

Anf. 75 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! När vi moderater befinner oss i opposition är vi ansvariga, och när vi sitter i regering är vi ansvariga. Vi är vana att höra det från Socialdemokraterna, framför allt i Malmö. Där har Socialdemokraterna styrt i 94 av 100 år, men varje gång vi går upp i talarstolen mot dem får vi höra samma sak: Det är Moderaternas fel. Trots 94 års styre i Malmö och 8 år i regering är det alltid Moderaternas fel. Varför ska Socialdemokraterna någonsin få väljarnas förtroende att styra landet? Ni kan ju inte ta ansvar för någonting. Det är alltid någon annans fel.

Fru talman! Ekonomiska garantier, återkrav av skolpeng vid brott, förhindrad vinstutdelning till nya friskolor, ökad insyn, sanktionstrappa när friskolor inte sköter sig och skärpt ägar- och ledningsprövning är några av de förslag regeringen tillsammans med Tidöunderlaget har kommit över-

ens om. Detta ska vi göra under mandatperioden. Det finns ett avtal att läsa.

Dessvärre måste vi tillsätta en utredning. Något av det värsta i svensk politik är när utredning läggs på utredning. Men eftersom Åsa Westlunds regering genomförde en sådan fruktansvärt undermålig utredning att det inte gick att ta fram lagstiftning baserad på den måste vi tillsätta en utredning för att komma till rätta med denna typ av frågor.

Ni klarade det inte under era åtta år. Vi kommer att göra det på fyra.
(Applåder)

Anf. 76 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Manouchi för att hon påminde Liberalerna om att det är deras kommunalråd som styr i Malmö och tillsammans med Socialdemokraterna skär ned 200 miljoner kronor på skolan.

Det var utmärkt att behovet av svenska i förskola och skola lyftes fram av ledamoten. Det är jätteviktigt att fokusera på det. Hur ser Moderaterna på detta i den pedagogiska omsorgen? Den försvinner ofta i debatten. Hur tänker man sig kunna garantera att de barn som växer upp i Sverige har svenska som primärt och grundläggande språk i den dagliga verksamheten inom pedagogisk omsorg, förskola och skola? Kan jag få Moderaternas löfte att det svenska språkets status ska skärpas i förskola och skola?

Jag har haft nöjet att debattera med ledamoten i många år, även i Malmö, och nu låter det lite som allt åt alla. Skolan ska göra massor, och det är massor av löften. Samtidigt ges inga pengar. Det blir som en blandning av Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, och det är sällan där jag uppfattar att Noria Manouchi står.

Om vi ska få till en förändring nu, kan vi inte få kammaren att samlas kring de nödvändiga skolreformerna? Ledamoten var tydlig med att det var dåligt att S inte levererade snabbare, och nu har Moderaterna möjligheten att se till att regeringen levererar snabbare. Vi är redo att träffas efter denna debatt och sätta igång. Är Moderaterna också det?

Anf. 77 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Jag kan till hundra procent lova ledamoten Paarup-Petersen att jag ska göra allt jag kan för att stärka svenska språkets ställning i förskola och grundskola. Det är helt avgörande. Det gäller inte minst i Malmö, som vi båda representerar, där behovet av att barn lär sig svenska är enormt.

Jag vill bland annat se en språkförskola för barn med särskilda behov av stöd för att lära sig svenska. I dag ser vi nämligen att barn börjar första klass och redan ligger efter. Detta ska inte längre få ske.

Pedagogisk verksamhet och förskoleverksamhet behöver bli mer likställd, och därför behöver kraven på den pedagogiska verksamheten höjas. Även här måste svenska språkets ställning stärkas, och då behöver vi börja med de anställda. Ett kompetenslyft vad gäller svenska språket behöver komma på plats.

Vi måste se till att både genom politiska signaler och lagstiftning stärka det svenska språkets ställning i läroplanen. Här är vi helt överens.

Ledamoten verkar orolig för att regeringen ska ta lika lång tid på sig som den förra regeringen, vilket i så fall skulle betyda att inget någonsin blir gjort. Jag kan dock garantera ledamoten att det inte kommer att bli så.

Vi har en mandatperiod på oss, och den har precis börjat. Men jag kan garantera ledamoten leverans före nästa val.

Prot. 2022/23:102
3 maj

*Övergripande
skolfrågor*

Anf. 78 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det är korrekt att jag är orolig, för jag vill få saker gjorda. Så är det. Vi har kanske lite olika tidsuppfattning, för jag menar att har man varit igång i ett halvår har man inte precis börjat. Man kan väl få de första hundra dagarna på sig att komma igång, bilda sina departement och så vidare – men inte ett halvår. Det handlar om stora reformer, men ni har inte ens tillsatt utredningar. Där är vi nu.

Jag kräver inte att de färdiga svaren ska ligga på riksdagens bord i morgon. Men jag förväntade mig att frågorna om vad som ska utredas hade varit hyfsat klara efter ett halvår – inte minst med tanke på att Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna hade affischer över hela vår gemensamma stad om att de var överens, hade koll på läget och skulle sätta bollen i rullning så fort de kom in.

Men inget är färdigt, och det händer ingenting i de för svensk skola avgörande frågorna om pengar, skolval etcetera.

Det är klart att kommunerna har svårt att hitta pengar. Staten bestämmer ju, och med dagens system kan kommunerna inte vara med och påverka hur skolsystemet ska se ut. Detta kostar, och så säger staten att det är dåligt att kommunerna inte har koll på pengarna. Detta är Moderaterna med och stöttar utan att vilja göra något åt det här och nu.

Allt skjuts på framtiden. Någon gång kommer det kanske en friskoleutredning. Kanske blir den färdig precis före valet, och då kommer vi än en gång att stå med en diskussion om vad vi ska göra. Då blir det åter en valfråga, och ledamoten vet att valtider är jättedåliga tider för att skapa långsiktiga reformer.

Anf. 79 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Att diskutera hur viktigt det är att saker och ting går snabbt är rätt ointressant. Det viktiga är att saker blir rätt gjorda. Då kan man inte agera som tidigare och hasta och slarva fram olika utredningar som lämnar undermåliga underlag som det inte går att arbeta vidare med och stifta lag på.

Jag är inte intresserad av att begå den tidigare regeringens misstag. Vi vill göra saker ordentligt. Den här typen av reformer ska hålla över tid. De ska bära i generationer. Vi ska inte under nästa eller nästnästa mandatperiod återigen behöva riva upp och göra om. Våra reformer ska hålla över tid, de ska vara gedigna och framför allt ska de fungera.

Jag förstår att ledamoten har bråttom men vill ändå uppmuntra till tålmod, för det är bättre att saker blir bra än att de går fort. Jag tror att vi egentligen är helt överens om det. Det ligger i ledamotens natur att vilja jaga regeringen, men jag kan garantera att saker kommer att bli gjorda under den här mandatperioden, och jag ser mycket fram emot att berätta om framgångarna för ledamoten.

Anf. 80 JÖRGEN GRUBB (SD):

Fru talman! Jag yrkar för tids vinning bifall endast till Sverigedemokraternas reservation nummer 5, men vi står naturligtvis bakom alla våra motioner under hela debatten.

I detta betänkande om övergripande skolfrågor finns en mängd motioner att behandla, men först vill jag tala om hur det är att som elev gå i svensk skola. Man går naturligtvis i skolan för att ta till sig en utbildning, lära sig nya saker och förbereda sig för ett senare arbetsliv. Det handlar alltså inte om att flumma runt. Det handlar inte heller om någon form av förvaring eller om att alltid ha kul – däremot ibland.

Fokus ska vara på att lära sig nyttiga saker i en god gemenskap med övriga klasskamrater och duktiga lärare. Detta ger en trivsamt skola där man också får möjlighet att ha kul. Dock präglas dagens skola på vissa håll av ett försök att likställa alla elever – som om de vore likadana, vilket är en omöjlighet eftersom vi alla är unika individer. Olika elever kommer alltid att lära sig olika mycket, och därför ska det finnas en läroplan som gör det möjligt för alla att lära sig grundläggande kunskaper samtidigt som den ger möjlighet att maximera varje elevs strävan att lära sig nya kunskaper.

Här har den förra regeringen misslyckats – precis som med så mycket annat – och elever får redan i tidig ålder problem att hänga med i skolarbetet. Skolan måste i ett tidigt skede vara tydlig mot elever och deras föräldrar om elevernas prestation. Tidiga stödåtgärder är viktiga för att undvika tidig utslagning. Det är inte att vara snäll när man låter en elev fortsätta till nästa årskurs fastän eleven har stora kunskapsluckor.

Det är också viktigt att betona läxornas betydelse. De innebär ofta repetition, som olika elever behöver olika mycket av. Även nivågruppering, där elever ges möjlighet att maximera sin potential och vara i en grupp på ungefär samma nivå, är viktigt.

Det är inte så att lärarna på något sätt stoppar in kunskaperna i sina elever, utan det är faktiskt eleverna – med hjälp av lärare, mentorer eller föräldrar – som själva lär in sina kunskaper. I dag ställs ibland orimliga krav på att lärare ska godkänna elever fastän de saknar tillräckliga kunskaper, vilket till slut drabbar den enskilde eleven när det blir svårt eller till och med omöjligt att klara nästa stadium.

I ett första skede till förbättring behövs studier i klassrummen, stöd till läxhjälp, nivågruppering i vissa grundläggande skolämnen, utökad möjlighet att gå om en årskurs och rätt att välja skola samt välja bort en skola. Grundläggande för att en elev ska klara sin utbildning är, och kommer alltid att vara, att eleven är närvarande i skolan, uppför sig väl och gör sitt bästa. För nästan alla elever skulle detta medföra att de minst klarar av alla grundläggande utbildningskrav i grundskolan. Möjligtvis skulle 95 procent alltså bli gymnasiebehöriga.

Fru talman! Sverigedemokraterna anser att Sverige måste återgå till ett statligt huvudmannaskap för skolan. Det står helt klart att landets 290 kommuner prioriterar olika, vilket medför att vi i Sverige får en ojämlig skola. Det handlar om ibland överdrivna krav på dokumentation utöver centralt regelverk, och det handlar framför allt om en differentierad skolpeng där elever får med sig olika stor skolpeng – inte på grund av dokumenterade behov, vilket är rimligt, utan för att de styrande politikerna har olika förutfattade förväntningar på elevunderlaget.

I betänkandet finns motioner från Socialdemokraterna om att staten ska öka skillnaderna genom att dela ut så kallade likvärdighetsbidrag i både grundskolan och gymnasiet, vilket ytterligare spår på denna de låga förväntningarnas ojämlikhet. Vi förstår att en del skolor och elever behöver

viss förstärkning, men detta får inte dränera de välfungerande skolorna i den höga grad det gör i dag. Nu utreds skolpengen av regeringen, och jag ser fram emot en mer rättvis skolpeng, där skillnader beror på dokumenterade behov och inte på låga förväntningar.

Fru talman! Det drivs en del konfessionella skolor i vårt land – de kallas ibland religiösa friskolor – och i många av dem sker väldigt bra skolundervisning. Jag tycker att vi mest har fått höra om problemen. De konfessionella inslagen ligger före eller efter ordinarie undervisning och är frivilliga att delta i. Det är huvudpremisserna. Dock har några skolor under senare år misskött sig, och därför är det viktigt att Skolinspektionen säkerställer att beslutsfattarna kan följa upp skolutvecklingen och är noggranna i sina inspektioner.

Vi sverigedemokrater vill inte gå lika långt som Socialdemokraterna och förbjuda alla konfessionella friskolor, utan vi nöjer oss med att säga nej till muslimska friskolor då det är där vi sett de största problemen.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag nämna något om skolans digitalisering. Digitaliseringen av den svenska skolan har skett ganska hastigt jämfört med i andra länder, vilket kan vara både bra och dåligt. Vi måste se upp så att den inte överanvänds, vilket vi ser när läs- och skrivsvårigheterna ökar i skolan. Det handlar även om att den ska användas optimalt.

Det behövs en nationell plan för hur it i skolan ska nyttjas. Det behövs gemensamma system för alla skolor så att kommunerna inte själva uppfinnar särlösningar. De digitala läromedel som används måste också kvalitetssäkras. Digitaliseringen är inte enbart av godo, som vissa hävdar, utan måste användas med omsorg och inte i för tidiga åldrar. Digitalisering kan vara riktigt bra om det görs på ett fint och restriktivt sätt.

Jag vill också påstå att det är mer eller mindre en myt att elever får sina grundläggande kunskaper om it genom skolan. De kunskaperna får eleverna oftast på fritiden genom sin användning av olika it-redskap såsom telefoner och datorer för spelande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Robert Stenkvist (SD).

Anf. 81 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte fråga ledamoten Grubb om något som inte har varit uppe så mycket i debatten i dag, nämligen att låta elever gå kvar en årskurs och att kräva nivåindelning. I dag är det ju upp till skolan, rektorerna och lärarna med den kompetens de besitter att bestämma om en elev ska gå om en årskurs och om man vill arbeta med olika nivåindelningar. Jag hörde ledamoten Grubb och Sverigedemokraterna föreslå att det ska ske på ett annat sätt. Det är i stället Sverigedemokraterna som ska bestämma hur undervisningen ska bedrivas. Den ska vara nivåindeldad. Elever ska få gå om årskurser.

Innan man föreslår sådana saker som ska följas av över 1 miljon elever och alla anställda i svensk skola tänker jag att man måste ha förberett sig ordentligt när man ska ta över ansvaret och att man måste ha någon form av vetenskapligt stöd för det förslag som man själv kommer med och som alltså går på tvärs mot att lärarna och de som är utbildade ska bestämma själva över hur de organiserar undervisningen. Innan man kommer med sådana förslag ska man ha en gedigen vetenskaplig grund att stå på.

Fru talman! Därför frågar jag ledamoten Grubb och Sverigedemokraterna: Vad är det som gör att Sverigedemokraterna vet bättre än Sveriges lärare hur undervisningen ska bedrivas? Och vilket vetenskapligt stöd har ledamoten och Sverigedemokraterna för detta?

Anf. 82 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Att man till exempel går om en årskurs är inte alls något konstigt. Det får man lov att göra i dag. Denna möjlighet finns. Det har man kunnat göra i många år i den svenska skolan.

Kanske tvärt emot vad ledamoten påstår vill vi att det ska vara lärarna och rektorerna som ska bestämma när det finns ett behov. I dag krävs det också föräldrarnas tillstånd. Men vi tycker att det är lärarna som ska avgöra om detta behov finns.

Här känns det som att vi är jätteöverens – att det är pedagogerna som ska avgöra när behovet finns. Det är kul att vi har exakt samma linje här.

När det gäller nivågrupperingar gillar vi den stil som har varit framgångsrik i många år i den svenska skolan. Det är säkert många här i kammarerna som känner igen detta. Det fanns något som hette särskild matte och allmän matte och särskild engelska och allmän engelska i årskurserna 7, 8 och 9. Eleverna kunde fritt välja vilken nivå de ville ha, och de kunde byta mellan nivåerna till nästa termin. Det var ett jättebra system för att ha en grupp som var på ungefär samma nivå. Och eleverna kände att de passade in och lärde sig precis det som de behövde. På de allmänna kurserna lärde man sig alltså de grundläggande delarna. Ville man gå lite längre valde man särskild kurs. Och för att komma in på vissa gymnasielinjer krävdes det särskild behörighet för att man skulle ha möjlighet att klara sig vidare – till exempel särskild matte på naturvetenskapliga och tekniska linjer.

Det var ett mycket bra system och väl beprövat. Det är säkert jättemånga forskare som har sett fördelarna i detta plus alla människor, miljoner människor, som har genomgått detta i skolan. Det är alltså ett bra system, och vi vill ha tillbaka detta system. Det är inget konstigt. Vi vill ha detta system även i svenska.

Anf. 83 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag är rätt säker på att jag läste i Sverigedemokraternas motion att det skulle krävas att man har godkända betyg för att få gå upp en årskurs, annars skulle man få gå om. Det är möjligt att jag har missuppfattat någonting eller att Sverigedemokraterna har uttryckt sig något otydligt. Men det var i alla fall det som jag läste i ledamotens reservation.

Det är redan i dag så att pedagoger har ett visst inflytande över detta, och jag tycker att de ska ha denna möjlighet. Det ska inte vara politiker i Sveriges riksdag som bestämmer hur över 1 miljon elever ska få sin undervisning hanterad. Det ska vara en profession som tar ansvar för det. Därför tycker jag att det ska vara kvar på det sätt som det är i dag, alltså att det är professionen som ska vara avgörande och inte Sverigedemokraterna eller ledamoten Grubbs egna uppfattningar.

Jag uppfattade att ledamoten sa att Sverigedemokraterna gillar den här stilen. Det var belägget för att deras lösning på nivågruppering fungerar bäst, att de gillar den här stilen. Därför ska över 1 miljon elever nivågrupperas utifrån vilka kunskaper och färdigheter de har – det är så det står i reservationen – inte utifrån vilket intresse de har att lära sig mer eller

mindre matte. De ska nivågrupperas. Det är mycket möjligt att det är en bra metod. Jag tycker att det är upp till lärare och rektorer att bedöma hur de bäst bedriver undervisningen.

Min fråga är varför ledamoten Grubb och Sverigedemokraterna tycker att de är bättre lämpade för detta, varför de har valt just nivågruppering och vilket forskningsstöd som Sverigedemokraterna har för att det skulle göra kunskapsinhämtningen hos svenska elever bättre.

Anf. 84 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Detta är fascinerande. Jag står och säger exakt detta. Vad är det för fel? Vad är det som ledamoten inte förstår i detta sammanhang? Jag säger exakt vad som gäller när det handlar om att man kan gå om en årskurs. Vi är överens om att det är pedagogerna som ska göra detta. Sedan säger ledamoten att jag svarar på någonting annat. Detta finns ju inspelat. Jag tycker att det är fascinerande. Jag har sagt att vi tycker att det är pedagogerna och rektorerna som ska bestämma detta. Vi tycker inte att det är föräldrarna som ska avgöra om deras adept ska gå om en årskurs eller gå vidare till nästa årskurs. Det är faktiskt pedagogerna som arbetar med detta som ska bestämma. Det är så vi vill ha det. Sedan står ledamoten här och säger att det är Sverigedemokraterna som ska bestämma detta. Vem har sagt det? Det står ingenstans. Vi har aldrig nämnt det, och vi kommer inte att säga att det är Sverigedemokraterna som vill bestämma vilken elev som ska gå vidare till nästa årskurs eller ej. Det kommer aldrig att ske. Det kan jag faktiskt lova, även om jag inte kan lova allt i framtiden.

När det gäller det andra är det ett väl beprövat system som har funnits i många år i den svenska skolan, och faktiskt på den tiden när den svenska skolan var känd för att fungera riktigt bra – när vi låg i topp. Det fungerade riktigt bra. Vi har i dag en skola som inte fungerar riktigt lika bra. Därför kan vi ta tillbaka vissa saker som var bra i den skola som fungerade bra. Och detta är ett bra sätt att få en likvärdig grupp, och eleverna får själva välja. Jag tycker att det är fantastiskt att eleverna själva får välja om de vill gå allmän eller särskild kurs, och de kan byta till nästa termin om det inte känns riktigt bra. Det är en helt fantastisk och underbar valmöjlighet som man har i den svenska skolan för att nå sin maximala potential, vilket vi alla pratar om här. Jag tycker att detta är ett fantastiskt system, och inte bara jag utan även Sverigedemokraterna. Framför allt många av dem som har gått i skolan med detta system tycker att det är jättebra. Och ett antal lärare som minns denna tid som jag har pratat med tycker också det.

Anf. 85 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag vill ställa ett par frågor till ledamoten från Sverigedemokraterna om de konfessionella skolorna. Vi ser båda att det finns några utmaningar med hur det funkar i dag. Vi ser gång på gång att finns problem runt omkring i landet. Man separerar pojkar och flickor, man förbjuder relationer, man sätter Gud över vetenskap etcetera på dessa skolor, även om man egentligen inte har lov att göra det.

Man kan se detta i både kristna och muslimska fristående skolor. Därför är det lite speciellt att bara inrikta sig på den ena av dessa två typer av skolor. Men en större fråga för mig är varför Sverigedemokraterna vill bortse från den nog absolut mest grundläggande svenska värderingen, nämligen att landet styrs via lag. Vår grundlag är grunden för vårt sam-

hälle. Grundlagen är den mest grundläggande svenska värderingen, och den är jättetydlig. Man får inte stifta lagar som bara gäller den ena. Det var också därför som det förslag som Liberalerna fick in i januariavtalet om att stoppa etableringen av nya friskolor inte kunde godkännas på grund av vad det skulle innebära. Det var några religioner som skulle få ha friskolor och andra som inte skulle få ha det. Det var jättetydligt. Det är klarlagt.

Då undrar jag hur det kommer sig att Sverigedemokraterna i och med detta förslag fullständigt vill bortse från grundlagen även om de vet, i alla fall om de har läst på, att det som de lägger fram förslag om är grundlagsvidrigt eftersom de då går mot det svenskaste som vi över huvud taget har, nämligen att vi alla är lika inför lagen, att det finns religionsfrihet och att det är grundlagen som styr detta land.

Anf. 86 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! I denna fråga säger vi att det har varit större problem i de muslimska friskolorna än i de kristna friskolorna. Det är alltså av största vikt att vi gör allt som står i vår makt för att motverka den pågående islamisering som sker i Sverige, även i friskolorna, och detta oavsett om det drivs på av krafter inom landets gränser eller om det är islamistiska stater i den muslimska världen som gör det. Därför måste vi göra någonting med omedelbar verkan och införa ett stopp för nyetablering av muslimska friskolor i Sverige samt verka för att man så snart som möjligt stänger ned muslimska friskolor som redan existerar och därmed införa ett förbud mot alla former av muslimska friskolor i Sverige. Först då kan vi säkerställa att dessa elever ges en rimlig möjlighet att bli integrerade som en del av det svenska samhället.

Det betyder inte att vi tänker bryta mot några lagar. Vi måste ju utreda detta. Om det skulle vara så att det stöter sig mot en grundlag – vilket vi inte har utrett, och förmodligen inte ledamoten heller – får man ta den långa tid som det tar att ändra den biten av en grundlag. Det tar två mandatperioder och är jättesvårt och komplicerat. Men jag vet inte om det är så. Det kan ju också vara så att det finns andra och enklare saker som man kan göra för att få igenom detta beslut.

Det vi säger är att detta är viktigt. Jag tänker inte riva sönder vårt förslag. Det kan jag lova ledamoten.

Anf. 87 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Om man vill göra någonting åt ett problem är det överlag bra att göra det på ett sätt som är möjligt. Det vill jag ge som ett generellt tips. Det förslag som Sverigedemokraterna lägger fram är inte möjligt att genomföra. Detta har utretts. Det är naturligtvis inte jag som har utrett det. I samband med att januariavtalet lades fram undersöktes det om det var möjligt med ett förbud mot nyetablering av muslimska friskolor – och religiösa friskolor över huvud taget. Det var det inte, för det skulle differentiera mellan olika typer av religioner.

Då är svaret från Sverigedemokraterna att det är viktigare att kunna säga "muslimsk" än att göra någonting åt de problem som finns i vissa skolor i Sverige. Det kan man tycka om man är populist, men inte om man faktiskt vill göra saker. Detta har utretts. Ledamoten påstår att han vill ändra de delar i grundlagen som utgör hinder. Hindret är religionsfriheten.

Jag tycker att detta är anmärkningsvärt. Vi står här i Sveriges riksdags kammare i en skoldebatt. Då säger Sverigedemokraterna att de för att lyckas vill riva upp religionsfriheten i grundlagen de kommande två mandatperioderna i stället för att lägga fram förslag om hur man kan se över regler etcetera. Sverigedemokraterna säger: Vi vill riva upp religionsfriheten i grundlagen. Det är så mycket viktigare att säga "muslimsk" än att säga att det finns problem i både muslimska och kristna friskolor och att vi därför måste göra någonting åt de konfessionella skolorna.

Det är så mycket viktigare att bara säga "muslimsk" att Sverigedemokraterna är redo att riva upp religionsfriheten. Det är ju absurt. Hur har vi kommit så här långt? Hur kan man ta så lätt på den absolut mest grundläggande svenska värderingen: att vi styrs via lag och att grundlagen skapar grunden för alla människors lika rättigheter i det här samhället? Jag förstår inte hur man kan ta så lätt på den frågan bara för att kunna säga coola saker i talarstolen.

Anf. 88 JÖRGEN GRUBB (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för hans så kallade coola saker som han säger i talarstolen. Eller var det kanske jag som sa coola saker? Jag vet inte riktigt vad det syftade på; det bara flöt ut här i rummet.

Jag tror att ledamoten sa fem eller sex gånger att vi skulle ändra religionsfriheten. Nej, vi har inte alls sagt det. Vi har sagt att vi vill ha stopp på de muslimska friskolorna och att vi ska undersöka hur det går till. Sedan kan ledamoten stå och påstå att han är allvetare, kan allting och vet precis hur det går till. Ja, ledamoten får jättegärna tycka så och ha det intrycket. Men vi vill utreda detta i lugn och ro.

Jag ber om ursäkt om det kommer att ta ett, två, tre eller fyra år att utreda detta och fixa det med klara papper. Men saker och ting tar tid när man vill göra tydliga saker på rätt sätt. Vi vill inte göra detta på något annat sätt än rätt sätt. Men vi vill ha igenom det. Vi vill att det ska vara bra och tryggt i de svenska skolorna. Det ska inte ske någon islamisering i svenska skolor. Vi vill inte det. Jag är ledsen, men jag kan få uppfattningen att ledamoten inte bryr sig ett dugg om dessa elever. Men det gör vi.

Att man gör lite skillnad mellan kristna friskolor och muslimska friskolor, där det i vissa fall sker islamisering, är inte så konstigt. Sverige är faktiskt ett kristet land sedan 1 000 år tillbaka. Det mesta av vår moral, etik och kultur härstammar från detta. Det vore jättekonstigt om vi skulle säga blankt nej till det som har byggt Sverige under de senaste 1 000 åren. Det är vad jag tycker.

Anf. 89 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Skolans övergripande mål är att förmedla kunskap. Målet är att eleverna, vare sig de är barn, ungdomar eller vuxna, ska få kunskap för att kunna få jobb och bli självförsörjande.

Men kunskap har också en annan mycket viktig funktion som vi aldrig får tumma på, nämligen bildning. Kunskap bidrar till själens utveckling. Man växer som person och får en starkare känsla för det sammanhang som man befinner sig i och för vad som har format detta sammanhang och en själv. Dit hör också värdegrunden, vår historia och vår kultur.

Skolan är den absolut starkaste skyddsfaktorn mot kriminalitet, arbetslöshet, psykisk ohälsa och långtidssjukskrivning. Det finns ingenting annat

som minskar risken för den typen av utanförskap lika mycket som att gå ut skolan med godkända betyg. Men tyvärr får en fjärdedel av ungdomarna i dag inte det skyddet. Alltför många barn sviks i dag av svensk skola. Var fjärde elev går ut årskurs 9 utan fullständiga betyg, och 15 procent gör det utan behörighet till gymnasiet. Det är inte tillräckligt bra.

Vägen framåt för att vi ska lyckas vända utvecklingen handlar inte om att sänka kunskapskraven. Tvärtom behöver vi i stället ha höga förväntningar på eleverna. Vi behöver ha lärare som har mer tid för eleverna och som kan skapa arbetsro på lektionerna och trygghet i korridorerna.

Fru talman! Det behövs också tidiga kunskapskontroller och stödinsatser för att fler barn ska få möjlighet att lyckas. Det kan handla om stödinsatser i form av utökad undervisningstid, läxhjälp i skolan för de barn som inte kan göra läxorna i hemmet, lovskola och inte minst speciallärarstöd och särskilda undervisningsgrupper.

Varje elev som går i skolan i det här landet behöver få möjlighet att gå i en skola där man får chans att lyckas, där ingen hålls tillbaka, där ingen lämnas efter, där det råder ordning och där eleverna bemöts med respekt, så att kunskapen kan få stå i fokus. Lärarna å sin sida behöver bättre förutsättningar att kunna förmedla den kunskap som krävs för att fler barn ska bli behöriga och för att fler barn ska få möjlighet att förverkliga sina drömmar. Fler barn behöver helt enkelt få chansen att lära sig mer. Fler barn behöver få det skydd som godkända betyg innebär framöver i livet.

Fru talman! Eleven behöver också stöd hemifrån. Föräldrarnas och familjens betydelse för elevens skolgång kan inte nog betonas i sammanhanget. Hur kompensatorisk vi än vill att skolan ska vara, hur mycket vi än försöker ställa saker till rätta och hur mycket vi än skulle önska att familjebakgrunden inte spelade någon roll kommer familjen alltid att vara viktig. Familjens betydelse behöver därför erkännas av skolan, och föräldraansvaret behöver återupprättas.

Föräldrar som involverar sig, bryr sig om sitt barns resultat i skolan, stöttar, följer upp och samverkar med skolan för elevens bästa är otroligt viktiga för barnens skolgång, fru talman. Om föräldrar kan få stöd i sin uppgift att vara föräldrar kan det förebygga både psykisk ohälsa och sociala problem. Det skulle därför kunna vara till hjälp för föräldrarna att få kunskap om barnets naturliga utvecklingsfaser i olika åldrar i livet. Kristdemokraterna menar också att föräldrar ska få stöd i att hjälpa sina barn att klara skolans krav och mer aktivt involveras i barnets lärande.

Det kan handla om att på olika sätt erbjuda föräldrar konkreta verktyg för att stötta barnen. För vissa föräldrar kan det vara till hjälp att på ett uppmuntrande sätt få höra att något av det viktigaste de kan göra för att skapa bra förutsättningar för sina barn i skolan är att exempelvis läsa högt för barnen varje kväll samt att de som föräldrar har en avgörande betydelse för att säkerställa att barnen äter rätt, rör på sig, lägger sig i tid och får läxorna gjorda.

Bara att tala med barnen om hur man i skolan lyssnar på läraren och gör som läraren säger och att varje dag fråga barnen hur det har varit i skolan under dagen spelar roll för hur eleverna ser på skolan. I förlängningen spelar det också roll för skolresultaten. Skola och föräldrar behöver helt enkelt samarbeta och hjälpas åt för att våra barn ska få möjlighet att lära sig så mycket som möjligt i skolan.

Bara en sådan sak som förväntansdokument kan bidra, ett slags ansvarskontrakt mellan skola, elev och föräldrar som tydliggör förväntningarna på eleven när det gäller skolans ordningsregler, bemötande och naturligtvis även själva studierna, men som också tydliggör vad föräldrarna konkret kan göra för att stötta sina barn och höja kunskapsresultaten.

Fru talman! Om elever ska trivas och må bra i skolan är det också grundläggande att man själv får välja vilken skola man vill gå i. Kristdemokraterna står upp för elevers och föräldrars rätt att välja skola oavsett om de väljer en fristående, kommunal eller för den delen kristen friskola.

Man måste ha rätt att välja bort en skola med bristande kvalitet, där eleven kanske mobbas eller inte får den trygghet och studiero som man har rätt att förvänta sig. Man måste ha rätt att välja en skola där eleven får god undervisning och där eleven kan utvecklas efter sin potential.

Den elev som bor i ett utsatt område med en skola där många elever inte blir godkända måste få kunna välja en skola där den får större chans att lyckas. Men det förutsätter ju att föräldrar och elever får information om rätten att välja skola och om vilka skolor som de kan välja mellan. För att valfriheten ska fungera så bra som möjligt behöver det ske ett aktivt och obligatoriskt skolval, och dessutom behöver informationen om skolvalet öka.

Självklart ska också Skolinspektionen ha muskler att kunna stänga ned dåliga skolor. Men de friskolor som följer skollagen och läroplanen, bedriver undervisning i enlighet med skolans värdegrund och dessutom presterar goda kunskapsresultat innebär en vinst för Sverige. Tack vare dem är det fler barn som får möjlighet att gå i en skola där de inte längre hålls tillbaka eller lämnas efter.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis också nämna elevhälsan, som är en annan viktig funktion för att vi ska kunna hjälpa eleverna att klara studierna. Kristdemokraterna har länge drivit på för en elevhälsogaranti där eleverna får tillgång till elevhälsan varje dag.

Det förekommer också i dag att elever faller mellan stolarna, till exempel mellan elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatrin. Det bidrar knappast heller till någon vidare trygghet för eleverna.

Kristdemokraterna har länge påtalat att det är olyckligt att vi i dag har två olika huvudmän, det vill säga en elevhälsa som organiseras av kommunerna medan hälso- och sjukvården i övrigt organiseras av regionerna.

Vi vill i stället samla ansvaret på en enda huvudman, så att regionerna får ett samlat ansvar för den medicinska och psykosociala hälsan. Det skulle för den skull inte innebära att man flyttar de viktiga roller som skolsköterskor, skolläkare, kuratorer och psykologer har. De skulle fortfarande finnas kvar i skolverksamheterna.

Fram till dess är i varje fall det minsta man kan begära att alla skolhuvudmän har ett fungerande samverkansavtal med regionerna för att säkerställa att inte elever faller mellan stolarna.

Fru talman! Att stärka elevhälsan är helt enkelt avgörande om vi ska lyckas skapa en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter. Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 90 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman, ledamöter och åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nummer 27.

I dag samlas utbildningsutskottet för att debattera skolfrågor med huvudrubriken Övergripande skolfrågor. Med anledning av det vill jag hälsa ledamöterna och publiken här uppe på åhörarläktaren, eller kunder som ni kallas i borgarnas värld, välkomna till skolmarknaden.

För att ni ska förstå vad jag menar behöver jag dra en parallell. När ni tänker på marknadsskolan kan ni tänka på ett lotterisystem eller ett kasino. Precis som med alla kasinon är det alltid systemet som vinner mest, och en stor majoritet förlorar.

Visst låter det lovande? Låt oss driva svensk skola som ett kasino. Eller ja, det är exakt så den drivs i dag och som den har drivits ända sedan 90-talet. Vissa menar att det inte blev som det var tänkt. Nej, kanske inte för alla. Men för dem som företrädde näringslivet och högern under 90-talet blev det exakt som de hade tänkt.

Det kanske inte blev som det var tänkt för dem som gick på näringslivets framhävande av kooperativ och ideella skolaktörer. Men det blev exakt så som skolmarknaden var tänkt att utformas som vi i dag ser som resultat.

Det finns nämligen 50 miljarder anledningar till varför jag, Vänsterpartiet och en stor majoritet av Sveriges befolkning har rätt i denna fråga. Det är de 50 miljarder kronorna som årligen lämnas ut från kommunerna till de privata skolaktörerna.

Det finns också en annan anledning som jag tänkte att jag behöver förklara för er i dag, och som kommer att ta lite tid. Tankesmedjan Balans har skrivit om det. Tidningen Skolvärlden skrev om det i slutet av förra året, och facken har varnat om denna fråga. Jag börjar med att förklara.

Academedias hade en omsättning på 13,3 miljarder kronor under 2021. Det är dina och mina skattepengar. Ordföranden är före detta vd för SKR, eller SKL som det kallades innan, samt tidigare landshövding. Han har också varit statlig utredare av det statliga sektorbidraget till skolan.

Chefen för deras Public Affairs har tidigare varit huvudsekreterare för Moderaternas idéprogram. En av deras styrelseledamöter är före detta generaldirektör för Skolinspektionen, myndigheten som ansvarar för att granska exakt dessa typer av skolor.

Aprendere Skolor omsatte 197 miljoner kronor. Det är dina och mina skattepengar. Ordföranden är före detta kommunstyrelsens ordförande på Lidingö och landstingsråd för Moderaterna här i Stockholm.

En av styrelseledamöterna och före detta vd är kommunpolitiker för Liberalerna i Täby, ersättare i gymnasie- och näringslivsnämnden samt kommunfullmäktige.

Almwik Holding AB, det vill säga Raoul Wallenbergsskolorna, omsatte 378 miljoner kronor under 2021. Ordföranden och ägare är före detta partisekreterare och statssekreterare för Krisdemokraterna.

Internationella Engelska Skolan hade en omsättning på 3,2 miljarder kronor år 2021. Ordföranden är före detta vd på Svenskt Näringsliv. Styrelseledamot är före detta statsråd för Moderaterna.

Chefen för Public Affairs är före detta PA-konsult och presschef för Moderaterna och ordförande i utbildningsnämnden i Nacka för samma parti. Presschefen är före detta redaktionschef för den nyliberala tanke-smedjan Timbro.

Watna Group AB, som äger bland annat Fria Läroverken i Sverige AB och Nordic International School AB, omsatte 482 miljoner kronor under 2021. Vd:n är före detta politiskt sakkunnig på Utbildningsdepartementet för Moderaterna och skrev fram lagförslaget som kom att kallas för friskolereformen under Carl Bildts regering. Han var med och grundade Friskolornas riksförbund och är före detta vd för Kunskapsskolan och konkursade skolkoncernen JB-Education.

En av styrelseledamöterna är före detta politisk sakkunnig i Regeringskansliet, senior rådgivare på Nordic Public Affairs AB, där en före detta statssekreterare för Liberalerna är vd.

Lärande i Sverige AB omsatte 732 miljoner kronor. Här finner vi en styrelseledamot som varit politisk tjänsteman för Folkpartiet, numera Liberalerna. Han är också styrelseledamot i bland annat Norrköpings Tidningars Media AB och konsult för den moderata kommunikationsbyrå Kreab.

Kunskapsskolan omsatte 1,5 miljarder kronor. Ordföranden och grundare är före detta moderatpolitiker. Han och hans familj äger bland annat Kunskapsskolan, Kreab och opinionsinstitutet Demoskop. Han är vän med såväl Ulf Kristersson som Carl Bildt.

En av styrelseledamöterna är före detta statsråd och riksdagsledamot för Liberalerna. Han är eller har varit chef för utbildning och forskning vid Svenskt Näringsliv samt konsult på PA-byrå Diplomat Communications. Kommunikationschef är en före detta informationssekreterare för Miljöpartiet som också har arbetat som samhällspolitisk chef på Lärarförbundet och varit konsult på pr-byrå Westander. Chefen för externa relationer är före detta riksdagsledamot för Miljöpartiet.

Tellusgruppen, eller Utbildningsdepartementet som de kallas nu för tiden, hade en omsättning på 262 miljoner kronor. Ordföranden är före detta pressekreterare för Moderaterna på Regeringskansliet. Vd och huvudägare är en före detta folkpartistisk, eller liberal, politiker som har suttit både i partistyrelsen för Folkpartiet och i riksdagen som ersättare. Personen har tidigare också varit ordförande i Almega Tjänsteföretagen och ledamot i Svenskt Näringslivs styrelse.

För att nu avsluta det här: Som vi alla vet är en före detta styrelseledamot i detta bolag också vår nuvarande skolminister för den högnationalistiska regeringen. Hon har även varit skolborgarråd i Stockholm, riksdagsledamot och konsult på byrå Tenelius Holm. Hon var tidigare gift med en före detta partiledare för Liberalerna, som också har varit utbildningsminister samt ordförande i Friskolornas riksförbund.

Kära åhörare! Om ni vill att jag ska fortsätta finns det ytterligare tre sidor med namn på politiker som numera snor våra skattepengar genom att äga eller vara med och driva bolag i det korrupta marknadssystem som finns i det svenska skolväsendet. Jag tänker inte fortsätta att läsa upp alla dessa namn, men alla som bör veta vet i dag vad det är för system vi pratar om.

Det handlar om ett system som ger elever sämre tillgång till skolbibliotek. Det handlar om ett system som ger elever sämre tillgång till studie- och yrkesvägledare. Det handlar om ett system som ger elever sämre tillgång till behöriga lärare och färre lärare. Det är ett system som sparar in pengar för att de namn jag just rabblade upp ska kunna göra mångmiljarder i vinst.

Det är inte vad svensk skolpolitik ska gå ut på. I dag är inte detta system enbart ett företagssystem, utan det har tagit sig ända in i Utbildningsdepartementet, där högsta chefen för departementet är högst involverad.

Från Vänsterpartiets sida har vi alltid sagt att vi är emot marknadsskolan. Vad betyder detta? Betyder det att vi vill bli av med alla friskolor, så som borgerligheten påstår? Nej, det vi vill är att det ska finnas ett skolsystem som går ut på likvärdiga villkor för alla barn över hela landet. Vi vill ha ett system där skolintresset och elevintresset sätts före marknadsintresset.

Sverige är i dag världens enda land som bedriver skola med marknadslogik. Inte ens i kapitalismens fäste USA är det i dag möjligt att göra stor vinst på skattemedel genom att öppna skolverksamhet. Men i Sverige är det möjligt. Inte ens i diktaturens Chile valde man att behålla detta system. När demokratiska krafter kom till makten efter Pinochets diktatur tog man bort marknadssystemet i skolan. Men i det svenska skolsystemet och i den svenska riksdagen valde man att utsätta barnen och skolan för det värsta marknadsexperiment vi har sett i modern historia.

Det här har inte bara påverkan på barnen och skolan i dag; det här är någonting som kommer att ha påverkan på vårt samhälle och på demokratin under lång tid framåt. För vad händer i ett samhälle när elever separeras från varandra från tidig ålder? Vad händer när olika samhällsklasser inte längre möts i klassen? Vad händer med skolor när det sätts i system att ha obehöriga lärare för att tjäna pengar eller att hyra in sig i butikslokaler i Gamla stan snarare än att bygga riktiga skollokaler? Vad händer med elever som från tidig ålder får lära sig att enbart möta ungdomar som är som de själva – att möta homogena grupper? Det är detta vi ser i svensk skola i dag, och det kommer att få katastrofala konsekvenser framöver.

Vänsterpartiet kräver svar från regeringen och från alla partier i det högernationalistiska blocket. Vi vill veta: Har dessa partier fått pengar från marknadsaktörerna för att hålla kvar det här systemet? Kan vi lita på att de ledamöter som i dag sitter i utbildningsutskottet företräder skolans bästa, och inte marknadsens bästa för att de skulle kunna ha fått pengar från aktörerna? Vi vet inte.

Däremot vet vi att det under valrörelsen kom fram en rad rapporter om att ett flertal partier försökte kringgå reglerna för att ta emot pengar från privata aktörer. Alla dessa partier sitter framför mig just nu. Så får det inte gå till.

Vi behöver avskaffa marknadsskolan, och vi behöver inrätta en politik för en jämlik skola. Det kan vi inte göra med en högernationalistisk regering, som varje gång frågan kommer upp kommer med rasistiska förslag för att föra bort fokus från det faktum att man gör nedskärningar och ut-sätter vår skola för den här typen av marknadsexperiment.

Anf. 91 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Tack till kollegorna för att vi kan ha en bra debatt om skolans framtid! Det är trevligt att se åhörare i diverse åldrar som är här och lyssnar, och vi vet att det också sitter folk där hemma och lyssnar.

Det kan vara värt att påminna om att syftet med skolan är, och måste vara, eleverna. Ibland är det som att det blir väldigt mycket annat vi diskuterar här. Det är lite sorgligt, för fokus hamnar ganska ofta på fel saker. Jag ska komma in på några av dessa, fru talman, men jag börjar med att yrka bifall till reservation 6, så att jag inte glömmet det.

Om vi nu har fokus på eleverna – vad är det då vi behöver tänka på? Vi behöver se till att vi får ett betygssystem som faktiskt fungerar. Vi behöver få en resursfördelning in i svensk skola som är rimlig. Vi behöver ha valfrihet, men vi behöver också ha rimlighet. Det har vi inte i dag. Vi behöver se över reglerna för konfessionella skolor, vi behöver se över vem som kan vara huvudman och reglerna för det och väldigt mycket annat. Men allt måste alltid vara med eleverna i fokus.

Fru talman! Baserat på detta vill jag ta upp några av de saker som mina kära kollegor har tagit upp i dag.

Den första är statligt huvudmannaskap – Liberalernas eviga tillflykt i skoldebatter. Det finns inget annat. Man gör inte särskilt mycket i regeringen, men man kan alltid säga att det borde vara annorlunda i stället för att fokusera på den verklighet vi har.

Varför har kommunerna det svårt just nu? De har det jättesvårt ekonomiskt, och de har inte råd. Vi ser att man lägger ned skolor över hela landet, också där Liberalerna är med och styr. I Norrköping, till exempel, ska man lägga ned en massa skolor i juni. I Malmö, där Liberalerna styr, sparar man 200 miljoner kronor i budgeten. Så är det också i centerkommuner, för det är omöjligt för kommuner att få sin ekonomi att gå ihop just nu. Och vad väljer då regeringen att göra? Den väljer att fly sitt ansvar.

Men varför har kommunerna det svårt? Det är delvis på grund av migrationen. Det kom jättemånga människor, och de har kommit in i svensk skola. De är där nu, och det är jättemycket jobb med att säkra att så många unga människor får tillgång till svenska språket, att de får lära sig matte etcetera. De kommer från länder där de ofta inte har fått någon skolgång tidigare. Det är inte kommunerna som har bestämt hur stor migrationen ska vara.

Inflationen gör att det blir jättesvårt; den underminerar den kommunala ekonomin. Vem är det som har bestämt om den? Är det kommunerna som har ansvar för penningpolitiken och ekonomin i Sverige? Nej, det är det är det inte. Det är statens ansvar.

När det blir nyetableringar av fristående skolor, som har fri etableringsrätt, påverkas den kommunala ekonomin. Kan kommunerna påverka det? Nej, det kan de inte över huvud taget. Vem bestämmer över detta? Det gör staten.

Vad säger då staten när det här totalt gör att kommunerna har svårt att få ekonomin att gå ihop? Då säger staten – i alla fall under den här regeringen – att kommunerna måste sköta det här själva. Staten säger: Ja, vi har absolut orsakat detta, men det är inte vårt problem. Nu får kommunerna sköta det här!

Det är oseriöst. Det är att fly från sitt ansvar att stå här och säga att det hade varit så mycket bättre om staten hade haft ansvar för skolan. Det är inte ett seriöst svar på den utmaning som vi står med här och nu, där kommuner blöder pengar, lärare sägs upp, skolchefer lämnar sina jobb etcetera. Det är inte att ha Sveriges elevers bästa för ögonen. Det är att sätta talepunkter före elevernas bästa, och det är väldigt synd.

Vi vet att det var kommunerna som under den stora migrationsströmmen var inne och räddade situationen så att det faktiskt funkade trots allt. Staten kom in utan att ge några förutsättningar eller hjälpa till med planeringen. Nu står kommunerna där med alla kostnader, och staten med Liberalerna i spetsen säger: Vi vill inte hjälpa till. Det är inte rimligt.

Men låt oss då prata om finansiering. Vad skulle man ha kunnat göra? Enligt Liberalerna är problemet de enskilda kommunernas prioriteringar. Jag skulle säga att det också är den enskilda regeringens prioriteringar. Man väljer att prioritera noll kronor rakt ut till svensk skola.

I Centerpartiets budget har vi lagt in en behörighetsmiljard där det kommer ut pengar till alla skolor som har tagit ansvar genom att anställa behöriga lärare. Vi har satsat 300 miljoner på de små skolorna, för det är de som läggs ned just nu. När regeringen med Sverigedemokraternas goda minne ser till att en massa små skolor runt om i Sverige måste läggas ned för att kommunerna inte har råd att ha dem kvar ser vi från Centerpartiet, som alltid har värnat landsbygden, till att satsa pengar där de behövs och tar därmed ansvar för att det ska finnas skolor i hela Sverige. Vi lägger också 5 miljoner kronor till kommunerna för att dessa just nu inte har pengar.

Det är så här man måste samarbeta och ta ansvar för svensk skola om man vill se till att elevernas bästa är i fokus.

Men låt oss gå tillbaka och se vad regeringen faktiskt levererar. Det enda vi vet i dagsläget är att man eventuellt kommer att leverera en utredning. Sedan vet vi att man vill införa angiverilagar. I en situation där Sveriges skolor har det jättesvårt, där lärare måste sägas upp och där attraktiviteten i att vara lärare kanske inte är den bästa vill man göra det ännu svårare att vara lärare och stå upp för sina elever. Det är inte att sätta elevernas bästa först.

Fru talman! Jag vill också prata lite om digitaliseringen, som har varit uppe i flera inlägg och som är en fråga som påverkar eleverna väldigt mycket. I dagsläget har svensk skola regler som säger att i lågstadiet, i mellanstadiet och i högstadiet måste eleverna lära sig att läsa och skriva på dator. Det står digitala läroverktyg, men i verkligheten betyder det dator generellt.

Vad gör då regeringen? Jo, man skriver arga debattartiklar. Regeringen har ansvar för hur svensk lag ser ut och har alla möjligheter att göra regeländringar, men man har inte gjort något. Man skriver arga debattartiklar. Arg debattartiklar förändrar inte någonting i svensk skola. De förändrar eventuellt Liberalernas självbild, vilket kanske kan vara trevligt, men de gör ingen faktisk skillnad.

Centerpartiet har föreslagit att det ska vara frivilligt att använda digitala verktyg i lågstadiet. Det är Centerpartiets politik. Vi anser också att man ska tillsätta en läromedelsnämnd som går igenom vilka läromedel som är bra så att särskilt de obehöriga lärarna, som det finns massor av ute i svensk skola, får stöd i valet av läromedel.

Vi har också sagt att eleverna ska ha lagstadgad rätt att faktiskt ha läromedel. Vi kanske kan tycka att det ibland har varit för mycket digitala läromedel, även om de ibland är perfekta och underbara, men väldigt många har inte ens läromedel alls. Att lagstadga den rätten har vi också lagt fram förslag om. Regeringen har inte lagt fram förslag om någonting över huvud taget. Däremot har man lagt fram debattartikel på debattartikel.

Det enda vi vet som någon i regeringen har gjort när det kommer till digitalisering är att Lotta Edholm, som nu är skolminister, 2012 satsade på att alla Stockholms barn skulle få Ipadar i skolan. Vi vet också att hon har satsat på skolplattformen, som är det största, dyraste och mest misslyckade digitaliseringsprojektet i svensk skola. Det är de två avtrycken som har gjorts av Lotta Edholm när det kommer till digitalisering av skolan och faktiska förändringar. Allt annat är bara debattartiklar och ord.

Det är dags för regeringen att inse att man måste ta ansvar och samla oss övriga partier och säga: Vad kan vi faktiskt göra på den här punkten? Kan vi lite snabbt se till att få igenom i riksdagen att man inte ska behöva skriva och läsa på datorer i lågstadiet, till exempel? Jag är rätt säker på att vi kan få igenom det. Det är reella förändringar. Jag hoppas att vi snart börjar se en regering som tar ansvar och gör faktiska förändringar. Det är generellt dags för oss här i kammaren att höja oss lite och börja ta ansvar.

Det finns ett annat område där detta behöver göras. Oavsett skola och skolform måste vi se till att alla barns rätt till skolgång är uppfylld. För mig gör det ingen skillnad vilken skola man har valt. Vissa här inne vill bara fokusera på de fristående skolorna. Vissa här inne vill bara fokusera på muslimska fristående skolor. För mig är det helt avgörande att säga: Oavsett vilken skola du går på måste den vara bra.

Det är också avgörande att säga: Det kan inte vara så att några skolor får undantag bara för att de tillhör en viss religion, att vi ska låta bli att titta på skolor som är kommunala etcetera – absolut inte! Jag har sett hur illa det kan vara på kommunala skolor i Malmö, till exempel. Det vet jag kollegor i kammaren som också har gjort.

Oavsett skola kan det inte heller vara okej att vi har skolor som delar upp eleverna efter kön och har könsseparerad undervisning. Det har vi skolor i Sverige som gör – helt oacceptabelt! Vi har också skolor där man förnekar vetenskap, fru talman. Det är oacceptabelt. Vi har skolor där man förbjuder relationer mellan eleverna. Det är oacceptabelt.

Detta sker på kristna skolor, och det sker på muslimska skolor. För mig är det fullständigt likgiltigt. Den här typen av religiös hjärntvätt är inte okej, oavsett om den sker på en kristen eller muslimsk konfessionell skola eller om den sker på en kommunal eller fristående skola. Det kan inte vara acceptabelt. Det måste vara elevens rätt som är det avgörande. Därför måste vi skapa regelverk som funkar och som gör skillnad i verkligheten, så att vi inte fortsätter se en massa partier här i kammaren som sätter talepunkter före elever.

Jag hoppas att vi här i kammaren snart kan få fler partier som är med och tar ansvar och gör faktiska förändringar så att Sveriges elever får en bättre skolgång. Jag hoppas också att vi kan få lite spetsigare debatter här i kammaren.

Anf. 92 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja tacka ledamoten Niels Paarup-Petersen för att han tar upp en del viktiga frågor, även om det finns många skiljelinjer i skolpolitiken mellan Centerpartiet och Vänsterpartiet. Till skillnad från hur det brukar vara med det högnationalistiska blocket har Niels Paarup-Petersen och jag haft väldigt många bra debatter och diskussioner gällande svensk utbildningspolitik, och jag är i mångt och mycket överens med Niels Paarup-Petersen angående de punkter som lyftes upp från talarstolen.

Det som däremot skaver handlar om att Centerpartiet samtidigt har röstat nej till i princip samtliga förslag som på något sätt skulle ha förändrat det här marknadsskolesystemet. Jag vill ta upp ett exempel i dag, eftersom vi kommer att rösta om det, och det handlar om offentlighetsprincipen, det vill säga att befolkningen – journalister, forskare, alla – ska kunna ha rätt att ta del av information, *all* information, om skolenheter runt om i landet.

Så har det varit för kommunala skolor. Där har alla medborgare i landet haft rätt till all information. Man har kunnat begära ut information som är offentlig. Det kan man inte göra med friskolorna i dag, och därför föreslog Vänsterpartiet för ungefär två år sedan att vi skulle införa offentlighetsprincipen inom samtliga skolformer och skolenheter. Men Centerpartiet sa nej.

Jag undrar varför Centerpartiet fortfarande säger nej till att införa en öppenhetsprincip gällande skolorna. Det handlar om vår demokratiska rätt att få veta vart våra pengar tar vägen, vilken skola barnen går i och hur personalens villkor är – det vill säga det som ska vara offentligt i Sverige och som har varit en grundbult i den svenska demokratin.

Anf. 93 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag tror också att vi är överens i många av de frågor som är viktiga. Jag är också helt övertygad om att vi kommer att fortsätta ha rätt många skiljelinjer mellan den liberala synen och den socialistiska synen på både skolgång och mycket annat i livet. Det gläder mig också, för annars skulle jag bli orolig för mig själv.

Jag förstår absolut Daniel Riazats fråga. Vi har röstat nämligen nej här i kammaren till många förslag som hade kunnat göra skillnad. Om vissa sa vi till den tidigare regeringen: Om ni till exempel gör förändringar som innebär att små skolor får förutsättningar att överleva kan vi rösta för en ändrad resursfördelning. Den tidigare regeringen valde ändå att inte lägga fram ett förslag som tog hänsyn till de små skolorna. Det var synd. Vi hade kanske kunnat ta vissa steg.

Vi har röstat nej till många av förslagen. Nu när vi börjar förändra vår syn på ganska mycket och håller på att ta fram en ny skolpolitik ser vi att vi behöver se över några av de saker som vi har sagt nej till. Det kommer jag att vara ärlig med. Jag kan också säga att vi, i motsats till vad andra partier försöker få det att låta som, har hindrat förslag från att läggas fram. Det var en del av januariavtalet.

Jag har inget emot att ta ansvar för att vi har gjort det. Jag tycker att man ska ta ansvar för det man gör om man vill vara i den här kammaren. Vi har gjort saker som jag inte tycker var rätt. Men vi har gjort det, och jag står för det. Men jag tycker att vi ska göra annorlunda framöver. Det är verkligheten.

Jag hoppas att fler partier börjar säga: ”Vi är redo att ta ansvar för det vi har gjort. Vi är redo att ta ansvar för svensk skola.” Man måste sluta med den ansvarsflykt vi ser gång på gång, både när det gäller vad man har gjort och vad som behöver göras framgent.

Anf. 94 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Stort tack för svaret, Niels Paarup-Petersen! Jag uppskattar det som jag uppfattar som ett ärligt svar.

Åhörarna och alla som lyssnar på debatten bör ändå ha i bakhuvudet att Centerpartiet möjligtvis tillsammans med Sverigedemokraterna är de två partier som har försvarat marknadens rätt att skövla den svenska skolan under alla dessa år. Centerpartiet är än i dag det parti som kanske mest försvarar marknadens intressen inom skolan. Men jag är glad att Niels Paarup-Petersen antyder att något håller på att förändras. Det gör mig väldigt glad, inte för min skull utan för barnens och personalens skull.

Min fråga återstår dock. Niels Paarup-Petersen valde att inte svara på den. Det handlar om offentlighetsprincipen. Varför ska en miljardär kunna dölja sina intressen i svenska skolan genom att vi inte får begära ut vad som händer i de skolorna? Varje år betalas 50 miljarder kronor ut till dessa privata skolkapitalister. Varför ska det vara okej att vi betalar miljarder men att vi inte har rätt att begära ut handlingar i enlighet med vad jag skulle vilja kalla offentlighetsprincipen? Det beror på att en majoritet i riksdagen tycker att det som händer på dessa skolor inte ska vara offentligt.

Jag undrar helt enkelt om vi kan förvänta oss att Centerpartiet kommer att ändra sig i frågan, så att vi kan börja arbeta för ett skifte. Kan vi ställa in oss på att så småningom, när vi har besegrat den högernationalistiska majoriteten, kunna införa en offentlighetsprincip så att vi vet vad dessa 50 miljarder, som förhoppningsvis inte kommer att vara 50 miljarder framöver, går till? Det förtjänar alla medborgare i landet, skolbarnen och personalen att få veta.

Anf. 95 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Tack, Daniel Riazat, för en svår men också engagerad fråga!

Ledamoten har rätt i att Centerpartiet har försvarat valfriheten i svensk skola. Det kommer vi såklart att fortsätta göra. Min uppfattning är inte att vi har försvarat rätten att skövla skolorna, eller vad du nu sa. Däremot har vi kanske inte gjort tillräckligt mycket för att stoppa de avarter som finns. Det har vi nog inte gjort. Vi håller på och ser över hur vi kan göra det bättre framöver.

Ordentlig insyn i svensk skola och hur vi kan säkra att information om vad som händer, hur pengar rör sig etcetera måste bli mycket mer offentligt än i dag. Det kan jag lova att vi kommer att vara för.

Regeringen har nu, som en av få saker de har gjort, i ett av sina förslag först tagit bort offentlighetsprincipen ur utredningen och infört insynsprincipen. Men många sa då att man måste få veta vad offentlighetsprincipen innebär i praktiken i det här systemet. Då lade de tillbaka det i utredningen. Det var bra. Vi har alltså varit med om att tvinga tillbaka offentlighetsprincipen in i den utredning som nu pågår.

Jag hoppas på förståelse för att jag vill se vad utredningen som just nu är igång och som tillsattes av den tidigare regeringen kommer fram till. Den tittar på insynsprincipen och offentlighetsprincipen. Jag tycker att det är ganska rimligt att vi väntar på vad den säger innan jag ger ledamoten ett svar på en mycket relevant fråga om hur vi får adekvat insyn i skolan i Sverige.

Anf. 96 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Vi debatterar *Övergripande skolfrågor*. Man kan tro att det kan vara nästan vad som helst. Det är faktiskt ett brett betänkande med många olika förslag från partierna. Jag kommer att fokusera på några av dem.

Det mest grundläggande för en skola som ger eleverna kunskap är skickliga lärare som har tid för sina elever. Det är en skola där elevernas rätt till utbildning står i fokus, en skola där barn och elever kan inhämta och utveckla kunskaper och värden, en skola där eleverna har rätt att utvecklas till dem de är och till dem de vill vara i framtiden.

Utbildningen ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande och en livslång lust att lära. Tack och lov tror jag inte att den här kammarens debatter om det ska vara roligt eller tråkigt i skolan påverkar skolvardagen särskilt mycket. De flesta lärare och elever känner väl till att man lär sig bättre om man också har roligt.

Skolan ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar. För det krävs skickliga lärare som har tid för sina elever.

Vet ni vad? Skickliga lärare kostar pengar. Det är en investering i framtiden. Tid kostar också pengar. Det är därför Miljöpartiet är det parti som lägger mest pengar på utbildning, eftersom det kostar. Man kan inte effektivisera en undervisningstimme hur mycket som helst.

Fru talman! Jag vill särskilt nämna jämställdhet. Det är viktigt att uppmärksamma flickors och pojkars och kvinnors och mäns olika förutsättningar och möjligheter när det gäller utbildning. Skolan är en viktig arena för att motverka traditionella könsmonster och lägga grunden för ett jämställt samhälle. Alla barn ska få chansen att utveckla sin fulla potential, oavsett kön eller könsidentitet. Vi måste säkerställa att inga barn begränsas i sina val.

Utbildningen ska främja flickors och pojkars utveckling och lärande med fokus utifrån vad var och en behöver i skolan, utifrån den man är. Vi ser tyvärr att pojkars utbildningsresultat är sämre än flickors. Det är viktigt att det tas på stort allvar, precis som andra osakliga könsskillnader i samhället.

Det innebär att man tar sig an ojämslälldheten med de verktyg som är grunden för utbildningen: vetenskap och beprövad erfarenhet. Alla barn och elever har rätt till utbildning, och det är skolans uppgift att se till att de får det. När fler pojkar än flickor lämnar skolan utan tillräckliga kunskaper främjar inte utbildningen både flickors och pojkars rätt till utveckling och lärande. Det krävs, återigen, skickliga lärare som har tid för sina elever.

Fru talman! Marknadsskolan, där vinsten är drivkraften och ersättningsarna är orättvisa, leder till problem för Sverige som kunskapsnation. Vi vet att orättvisa kösystem segrer skolan. Den här våren har vi också sett

olika exempel på kommuner som talar om att fler friskolor riskerar att leda till att kommunala skolor behöver läggas ned eller att lärare måste sägas upp, med större klasser som resultat. Men nya friskolor beviljas ändå tillstånd.

Vi har läst om exempel på skolor som smiter undan granskning eller blir påkomna med att inte ge eleverna den undervisning de har rätt till. Man kan inte ha naturbruksutbildningar utan att ha djur eller naturvetenskapliga utbildningar utan att ha labbsalar.

Att ett av de fuskande företagen delar ut flera hundra miljoner i vinster till ägarna är inget annat än ett hån mot oss som betalar skatt. Vinstutdelning är någonting som de flesta svenskar inte vill ha, över partigränser och oavsett om det är föräldrar med barn i friskolor eller i offentligt finansierade skolor. Man tycker inte att skattepengarna ska läcka ut i vinster.

Fru talman! För många av oss är det självklart att offentlighetsprincipen ska gälla alla skolor, men det är inte en självklarhet för regeringen. För de små idéburna skolorna är offentlighetsprincipen självklar, men de stora skolkoncernerna vill bevara sina affärshemligheter. I våra kommunala skolor är det allas rätt att begära ut den information vi vill ha om vad pengarna går till – alla vi här i rummet kan göra det. När våra system ser ut på det här sättet blir insynen extremt viktig, och därför behövs det en offentlighetsprincip på precis samma villkor för friskolor som för offentliga skolor.

Jag vet att det har förts fram ett argument om att en del friskolor är så små att de inte kan hantera detta. Då vill jag påminna om att vi har små kommuner och små myndigheter i olika kommuner runtom i landet. Vi förväntar oss att de hanterar offentlighetsprincipen. Det kommer små skolor också att kunna göra på precis samma sätt.

Vad gör då marknadsskolan med vårt utbildningssystem? När vinstutdelning blir syftet, offentlig statistik kallas affärshemligheter och skolpeng och skolval är orättvisa slits Sverige som kunskapsnation isär.

Fru talman! Jag vill avsluta med att prata om att fler behöver drömma om att bli lärare. Det behöver vi för att bygga Sverige till en stark kunskapsnation. Nu har siffrorna för ansökningarna till höstens antagningar till lärarutbildningarna kommit. Det finns inget annat yrke som fler drömmar om att ha än läraryrket. Över 15 000 har sökt till olika lärarutbildningar i första hand. Ytterligare några tusen har sökt till olika påbyggnadsutbildningar. Detta kan man jämföra med att ungefär 12 000 vill bli sjuksköterska, 8 000 socionomer och 7 000 läkare. Det är förstahandssökande vi talar om.

Gå inte på myten om att ingen vill bli lärare. Vi vet att fler behöver drömma om att bli lärare, för att vara den där skickliga läraren som har tid för sina elever, men det är många som vill ha det här jobbet, och vi behöver se till att de får förutsättningarna för det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3, som handlar om alla barns och elevers möjligheter att utvecklas till den de är, oavsett kön.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 15.)

Anf. 97 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! Det finns ett antal tillfällen i livet som etsar sig fast, känslor som nästan går att återuppleva även om det har gått en tid. Jag minns min första cykel. Den var turkos. Det är 80-tal, och mamma och pappa har köpt den begagnad på annons. Den är superfin, och jag är så stolt att jag nästan spricker när det till slut lossnar, efter mycket tragglande. Det är på grusvägen nedanför Högalid och på vändplanen utanför Kåbe Maskiner. Till slut gick det – vilken känsla!

Det är mäktigt att när det väl en gång sitter, då sitter det där livet ut. Hur många är det inte som tragglar och tragglar med sina barn, och hur många filmer har vi inte med våra små telningar – i början går det lite vingligt, men relativt snabbt går det rakt fram av bara farten. Det är en av de första gångerna i livet man får uppleva total frihet och känslan av att nästan kunna flyga fram.

När vi i dag diskuterar cykelfrågor är det ett område som politiskt är lite förbisett och osynliggjort. Frågor avseende sammanhängande cykelstråk och god trygghet för cyklister i trafiken tenderar att hamna lite i skymundan i infrastrukturdebatten. Stora och viktiga frågor om vägar, ny spårbunden trafik och flygets utveckling tar i kraft av sin politiska och ekonomiska storlek det mesta av det mediala utrymmet.

Fru talman! Cykling betraktas ofta som något trivsamt man gör på fritiden, på semestern eller till och från jobbet under den ljusa delen av året. Det är inte ett ämne vi omedelbart förknippar med investeringar, tillväxt, klimat och folkhälsofrågor. Det tycker jag är synd, för cykling handlar just om investeringar, tillväxt, klimat och folkhälsa – stora och breda politiska ämnen med bäring på framtiden där cykling finns med som en av flera viktiga delar.

Fru talman! En studie från England uppskattar att den totala marknaden för cykelturism inom de europeiska länderna uppgår till 140 miljarder svenska kronor. Det är en betydande del, och den är dessutom ökande med ett brett utbud av paketresor med upplevelser och stopp utmed vägen. Vätternrundan lockar runt 23 000 deltagare som tar med sig nära och kära. De äter, bor, handlar, upplever och skapar minnen. Detta i sin tur ger tillfällen till jobb inom den viktiga besöksnäringen, ofta så kallade enkla jobb som många gånger blir unga människors väg in i arbetslivet.

Vi ser hur denna turism ökar också i försäljningen av alltmer avancerade cyklar, tillhör för att öka säkerheten och detaljer för att göra resan än mer njutbar. Vi ser även olika former av aktiviteter där fjällvärldens turism ligger i framkant när det gäller att under sommaren erbjuda turister allt från downhill till mountainbikebanor. Samtidigt växer multisporttävlingar fram, där Iron Man är den mest kända. Cykel är jobb och tillväxt.

Fru talman! Studier visar att vår förväntade livslängd och hälsa beror på till hälften gener och till hälften livsstil. Det är inget fel med att gå på gym, träna intervaller uppför en slalombacke eller springa maraton, och inte heller att äta en väldigt avancerad hälsokost. Men ur folkhälsosyn-

punkt är det stora flertalets förmåga att äta vettigt i lagom mängd samt få daglig motion det som verkligen gör skillnad. Det är här cykeln kommer in för den som inte hinner klämma in yoga eller 10 000 meters simning bland hämtandet, lämnandet, handlandet, städandet, snyttandet och byttandet. En lagom rask cykling till och från jobbet duger gott och räcker enligt forskning för att hålla igång kroppen och förebygga livsstilsjukdomar kopplade till bland annat hjärt- och kärlsjukdomar. Win-win, säger jag!

Fru talman! Att barn och ungdomar där så finns möjlighet cyklar till skola och aktiviteter är viktigt, inte minst då forskningen tydligt visar på minskad fysisk aktivitet hos vissa grupper av barn och ungdomar. Ett ökat cyklande löser självklart inte alla problem, men vardagsmotion är en viktig del för långsiktigt god hälsa. I detta sammanhang är det viktigt att lyfta vikten av att föräldrar ska kunna känna trygghet i att deras barn kan färdas säkert till skola och aktiviteter. Det är viktigt för cyklister att slippa den läskiga känslan av utsatt osäkerhet det innebär att dela väg med bilar, bus-sar och lastbilar med minimal vägren. Med utvecklingen av elcyklar ser vi att allt fler, oavsett ålder eller eventuella krämpor, får möjlighet att ha cykeln som transportmedel.

Mot denna bakgrund är byggandet av sammanhängande cykelstråk viktigt. Det skapar även förutsättningar för fler att få komma ut från till exempel äldreboendet och till exempel med hjälp av frivilliga få åka i den fantastiska cykeltaxin, som ni säkert har sett. Trots att benen inte bär längre kan man känna den underbara känslan när vinden smeker kinden och håret står på ända.

Vi moderater kommer ta med oss in i regeringsarbetet att se över hur stat och kommun gemensamt kan stärka cyklandet i dessa delar. Cykling är en viktig folkhälsofråga, både för gammal och ung.

Fru talman! När vi investerar i infrastruktur behöver cykelvägar finnas med som en viktig del. Det cykelinfrastrukturen behöver är regelförenklingar, exempelvis att lätta upp möjligheterna att bygga invid statlig väg eller att handla upp lokalt i samverkan med Trafikverket. I dag lägger allt detta hinder i vägen för investeringar här och nu.

Hemma i Sörmland har vi sett hur man år efter år tagit upp en cykelväg mellan Björnlunda och Gnesta och hur ÅVS:er, och andra mer eller mindre omöjliga förkortningar, utretts och tillsatts utan att för den delen komma i hamn. Frustrationen går nästan att ta på, som min lokala centerpartistiska kollega Ingalill Fredriksson skulle ha uttryckt det.

Det cyklingen inte behöver är att ställas mot andra trafikslag. Cykling är alldeles utmärkt för att ta sig upp till några mil på daglig basis till och från skola eller arbete eller som en enkel träningsform.

Dessutom skulle jag så himla gärna vilja få inviga cykelvägen till Björnlunda tillsammans med Ingalill och utbrista ”Äntligen!”.

Cyklingen och investeringar i ny infrastruktur för cykling är viktigt. Det ger bättre folkhälsa, är klimatsmart och skapar ett komplement till andra sätt att transportera sig på. För mig och Moderaterna handlar inte cykel om en motsättning där man är för eller emot utan om en viktig del i att skapa möjligheter för mer och fler sätt att resa på: olika typer av resor, olika dagar och på olika sätt. Det är smidigt och fullt av möjligheter – frihet helt enkelt.

Fru talman! Slutligen: Antalet cykelresor är drygt 700 miljoner, vilket innebär att drygt var åttonde resa görs med cykel. Det är bra utifrån både tillväxt, folkhälsa och klimat. Cyklingen bär inte ensam på lösningen på ett enda samhällsproblem men bär bitar av lösningen på utmaningar kopplat till såväl nya jobb som trängsel, folkhälsa och klimat. Det är viktigt att förstå. Cykel är en undervärderad politisk fråga och förtjänar faktiskt att lyftas med något lite mer entusiasm, liknande den vi har när vi följer våra barn på deras väg mot friheten att susa fram och känna vinden i håret. Det är frihet på riktigt.

Jag yrkar härmed bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

(forts. § 16)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 april

JuU10 Polisfrågor

Punkt 4 (Polisberedning och strategiskt arbete)

1. utskottet

2. res. 4 (V)

Votering:

283 för utskottet

20 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 4: 20 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 9 (Polisernas placering m.m.)

1. utskottet

2. res. 12 (S)

Votering:

124 för utskottet

94 för res. 12

85 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 20 V, 16 KD, 14 MP, 14 L
För res. 12: 94 S
Avstod: 63 SD, 21 C, 1 -
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 16 (Antagningskrav till polisutbildningen)

1. utskottet
2. res. 19 (SD)

Votering:

239 för utskottet

63 för res. 19

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 14 MP, 14 L
För res. 19: 62 SD, 1 -
Avstod: 1 SD
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 25 (Utredning av sexualbrott)

1. utskottet
2. res. 29 (MP)

Votering:

268 för utskottet

14 för res. 29

21 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 29: 14 MP
Avstod: 21 C
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 38 (Jaktbrott)

1. utskottet
2. res. 45 (MP)

Votering:

289 för utskottet

14 för res. 45

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 45: 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU8 Personalförsörjning

Punkt 1 (Totalförsvarsplikt)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)

Votering:

248 för utskottet

14 för res. 3

41 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 3: 14 MP

Avstod: 20 V, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 2 (Rekrytering och personalförsörjning vid Försvarsmakten)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

Votering:

260 för utskottet

21 för res. 5

22 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 16 KD, 12 MP, 14 L, 1 -

För res. 5: 21 C

Avstod: 20 V, 2 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 3 (Försvarsmaktens förmåga att utveckla och behålla personal)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

3. res. 7 (V)

Förberedande votering:

95 för res. 6

20 för res. 7

188 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

168 för utskottet

94 för res. 6

41 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 MP, 14 L, 1 -

För res. 6: 94 S

Avstod: 20 V, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 5 (Frivilligorganisationerna)

1. utskottet

2. res. 11 (MP)

Votering:

267 för utskottet

14 för res. 11

21 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 11: 14 MP

Avstod: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU14 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap

Punkt 1 (Kompetensförsörjning)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

152 för utskottet

94 för res. 1

55 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 12 L, 1 -

För res. 1: 94 S

Avstod: 20 V, 21 C, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 4 L

Punkt 4 (Arbetsmiljö och arbetsvillkor)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

3. res. 7 (V, MP)

Förberedande votering:

64 för res. 6

34 för res. 7

204 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

183 för utskottet

64 för res. 6

55 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 94 S, 60 M, 16 KD, 13 L
För res. 6: 63 SD, 1 -
Avstod: 20 V, 21 C, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 5 (Legitimation och tillstånd)

1. utskottet
2. res. 9 (C)
Votering:
267 för utskottet
21 för res. 9
14 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L, 1 -
För res. 9: 21 C
Avstod: 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 10 (Marknadsföring av vårdtjänster)

1. utskottet
2. res. 22 (S, V, MP)
Votering:
174 för utskottet
128 för res. 22
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -
För res. 22: 94 S, 20 V, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU7 Lärare och elever

Punkt 7 (Registerkontroll)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
Votering:
216 för utskottet
64 för res. 8
22 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 13 MP, 13 L
För res. 8: 63 SD, 1 -
Avstod: 21 C, 1 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 11 (Elever med särskilda behov)

1. utskottet

2. res. 15 (S)

Votering:

166 för utskottet

94 för res. 15

41 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 16 KD, 14 MP, 12 L, 1 -

För res. 15: 94 S

Avstod: 20 V, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 4 L

Carl B Hamilton (L) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 13 (Undervisning för nyanlända m.m.)

1. utskottet

2. res. 20 (V)

Votering:

197 för utskottet

20 för res. 20

85 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 16 KD, 14 MP, 13 L

För res. 20: 20 V

Avstod: 63 SD, 21 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 14 (Elevers hälsa m.m.)

1. utskottet

2. res. 23 (C)

3. res. 24 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 23

14 för res. 24

267 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 23.

Huvudvotering:

174 för utskottet

21 för res. 23

107 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L, 1 -
För res. 23: 21 C
Avstod: 93 S, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L
Lars Mejern Larsson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 maj

SkU16 Vissa förfarandefrågor för elstöd till företag

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU39 Utökade möjligheter att besluta om undantag från lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet med hänsyn till Sveriges väsentliga säkerhetsintressen

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU20 En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation

Punkt 1 (En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation)

1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)

Votering:

268 för utskottet

34 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 1: 20 V, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 4 (Uppföljning och utvärdering)

1. utskottet
2. res. 4 (S)

Votering:

188 för utskottet

94 för res. 4

20 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 MP, 13 L, 1 -
För res. 4: 94 S
Avstod: 20 V
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Prot. 2022/23:102
3 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU8 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (V)
3. res. 2 (MP)
Förberedande votering:

20 för res. 1
15 för res. 2
267 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

268 för utskottet
20 för res. 1
14 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -
För res. 1: 20 V
Avstod: 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU18 EU:s nya tågpassagerarförordning

Punkt 1 (Ändringar i lagen om kollektivtrafikresenärers rättigheter)

1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)
Votering:

268 för utskottet
34 för res. 1
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -
För res. 1: 20 V, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2022/23:102
3 maj

Punkt 3 (Lagstiftningens framtida utformning)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

3. res. 3 (SD)

4. res. 4 (V)

5. res. 5 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 4

14 för res. 5

268 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

64 för res. 3

20 för res. 4

218 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

94 för res. 2

64 för res. 3

144 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

110 för utskottet

94 för res. 2

98 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L

För res. 2: 94 S

Avstod: 63 SD, 20 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

SoU10 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet

Punkt 3 (Behov av en utredning om grundlagsändring)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

247 för utskottet

21 för res. 4

34 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 4: 21 C

Avstod: 20 V, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 5 (Införlivande)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

3. res. 9 (MP)

Förberedande votering:

20 för res. 7

14 för res. 9

267 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

247 för utskottet

20 för res. 7

35 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 7: 20 V

Avstod: 21 C, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 8 (Uppföljning)

1. utskottet

2. res. 12 (SD)

Votering:

238 för utskottet

64 för res. 12

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 14 MP, 13 L

För res. 12: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU16 Socialtjänstens arbete

Punkt 2 (Utveckling av socialtjänstens arbete)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

3. res. 4 (C)

Förberedande votering:

64 för res. 3

21 för res. 4

217 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Prot. 2022/23:102
3 maj

Huvudvotering:
109 för utskottet
64 för res. 3
129 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L
För res. 3: 63 SD, 1 -
Avstod: 94 S, 21 C, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 7 (Jämställt försörjningsstöd)

1. utskottet
2. res. 13 (S, C)
Votering:
187 för utskottet
115 för res. 13
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 14 MP, 13 L, 1 -
För res. 13: 94 S, 21 C
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 10 (Hemlöshet)

1. utskottet
2. res. 17 (S, MP)
3. res. 18 (V)
Förberedande votering:
108 för res. 17
20 för res. 18
173 avstod
48 frånvarande
Kammaren biträdde res. 17.
Carl B Hamilton (L) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.
Huvudvotering:
154 för utskottet
108 för res. 17
40 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 1 V, 16 KD, 13 L, 1 -
För res. 17: 94 S, 14 MP
Avstod: 19 V, 21 C
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L
Nadja Awad (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

UbU5 Övergripande skolfrågor

Punkt 1 (Jämlik och likvärdig skola)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)

Votering:

173 för utskottet

14 för res. 3

115 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 3: 14 MP

Avstod: 94 S, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 2 (Kunskapsutveckling och kunskapsmål)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

3. res. 6 (C)

Förberedande votering:

64 för res. 5

22 för res. 6

216 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

123 för utskottet

64 för res. 5

115 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 20 V, 16 KD, 14 MP, 13 L

För res. 5: 63 SD, 1 -

Avstod: 94 S, 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 12 (Ekonomiska förutsättningar för fristående skolor)

1. utskottet

2. res. 26 (S)

3. res. 27 (V)

Förberedande votering:

96 för res. 26

20 för res. 27

186 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 26.

Prot. 2022/23:102
3 maj

Huvudvotering:
188 för utskottet
94 för res. 26
20 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 14 MP, 13 L, 1 -
För res. 26: 94 S
Avstod: 20 V
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 14 (Offentlighetsprincipen i fristående skolor)

1. utskottet
2. res. 31 (S, V, MP)
Votering:
174 för utskottet
128 för res. 31
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -
För res. 31: 94 S, 20 V, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Cykelfrågor

§ 16 (forts. från § 12) **Cykelfrågor** (forts. TU9)

Anf. 98 INGA-LILL SJÖBLOM (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

Jag är uppvuxen i Uppsala. Det är verkligen en cykelstad. Även om man kan svära över studenter som cyklar helt utan vett är jag otroligt tacksam över att så många av dem väljer cykeln, inte minst när jag måste ta bilen själv. Vi skulle aldrig klara framkomligheten i Uppsala om det inte vore för att det är så många cyklistar.

Men även de globala klimatmålen förutsätter att många av oss tar cykeln. Cykeln känns mer modern än någonsin när världen ställer om för framtiden. Man skulle kunna tala om en cykelnyckel för klimatet.

Att främja användandet av cykel är därför en fråga för Uppsala kommun, för Region Uppsala och för oss i riksdagen. Det handlar om att avlasta kollektivtrafiken, där regionen är ansvarig. Det handlar om att klara framkomligheten på Uppsalas gator, där kommunen är ansvarig. Men det handlar också om att klara de högt ställda klimatmålen i Uppsala, Sverige, EU och världen. Cykeln är framtiden men också en del av Uppsalas stolta historia som cykelstad.

Fru talman! Tänk om hela Sverige vore lite mer som Uppsala, kan jag tänka ibland. Tänk om hela landet cyklade som vi. Men Sverige är inte som Uppsala. Vi är ett avlångt land med olika förutsättningar. Vi har ansvar för att stimulera cykling och ökad transporteffektivitet över hela landet. Inte minst i storstäder har cykeln en stor potential att avlasta både biltrafiken på vägarna och kollektivtrafiken.

Kan vi ersätta fler resor med cykel kan vi också må bättre som individer. Folkhälsan påverkas av hur mycket vi rör oss. Att trampa på en cykel är bra för hjärta och hjärna, muskler och motivation. Den som cyklar 15 minuter till jobbet ägnar sig under en vanlig arbetsdag åt 30 minuter friskvård nästan utan att tänka på det.

I sammanhanget vill jag också peka på att såväl säkerhet som kapacitet behöver förbättras för att cyklingen ska kunna öka och utvecklas. Politiken har ett ansvar att driva utvecklingen åt rätt håll. Framför allt i storstadsregionerna är det viktigt att den kommunala planeringen utgår från ett regionalt perspektiv för att underlätta cykelpendling mellan närliggande kommuner. God planering för att underlätta cykelpendling är viktig i alla kommuner.

Vi vill sammanfattningsvis framhålla att en ökad och säker cykling kan bidra till att minska resandets miljöpåverkan och trängseln i tätorter samt bidra till en bättre folkhälsa. Ökad cykling ger stora fördelar för samhället och individen. Cykeln hör till vår stolta historia, nutid och framtid. Vi politiker har ett ansvar att göra vad vi kan för att det ska vara lätt att välja cykeln när det går.

(Applåder)

Anf. 99 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi trafikutskottets betänkande om cykelfrågor. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Före voteringen blev jag inspirerad av kollegan Ann-Sofie Lifvenhage och hennes tal om när hon började cykla och om vilken färg det var på hennes cykel. Jag minns kanske inte färgen på min första cykel, men jag minns min första cykeltur när jag hade lärt mig att svänga.

Olga och Svea, grannfruarna där jag bodde, gick alltid ut en tur. Då tänkte jag: Nu ska jag äntligen visa dem att jag kan svänga. Jag sa att jag hade lärt mig, och så åkte jag nedför backen och hamnade naturligtvis i den stora taggtrådsrullen. Det gick alltså inte alls bra att svänga, men det lärde jag mig faktiskt sedan. Alla har vi något minne av när vi började cykla.

Cykeln fyller en mycket viktig samhällsfunktion och är ett attraktivt transportslag för korta men även långa avstånd. Jag bor själv i Ödeshög i Östergötland. Därifrån är det inte långt till Motala, bara sex mil. När det gäller cykel är Motala den verkliga metropolen. Man kan säga att det är cykelstaden nummer ett. Vi som kommer från Östergötland säger i alla fall det.

Ingen kan väl ha missat att det varje år är ungefär 23 000 cyklister som cyklar den 315 kilometer långa Vätternrundan. Det tycker jag är helt fantastiskt. Det kanske är någon här inne som har gjort det – jag har dock inte gjort det. Men det tar inte slut med detta. Det finns också bland annat

Halvvättern och Tjejevättern. Runt 60 000 människor finns i området i västra Östergötland för att cykla.

Fru talman! I städerna – med närhet mellan service, arbetsplatser och boende – är cykeln ett användbart transportmedel med goda effekter för såväl folkhälsan som miljön. Men det är uppenbart att trafikmiljön där inte i tillräckligt hög grad är anpassad för cykling. När andra kategorier av trafikanter drabbas av färre dödsfall och allvarliga olyckor än tidigare är utvecklingen tyvärr inte lika gynnsam för cyklister. Mycket av detta kan härledas till att cyklingen generellt ökat men också till att trafiksäkerhetskunskaperna är låga.

Fru talman! Det aktiva resandet i vårt transportsystem har positiv inverkan på både människors hälsa och vår miljö. Om fler människor skulle välja gång eller cykel skulle de positiva hälsoeffekterna öka ytterligare. Historiskt ser vi det tydligt.

På 70-talet gick eller cyklade över 90 procent av barnen till skolan. I mitten av 90-talet var det 77 procent. I dag är det nere i 57 procent – och detta i en tid då barn och unga blir alltmer stillasittande. Bara två av tio barn och ungdomar i Pep-rapporten 2023 når rekommendationen och uppger att de varit aktiva i minst 60 minuter varje dag den senaste veckan.

Detta, fru talman, är illavarslande. Att sänka tröskeln för vardagsrörelse är viktigt för att fler ska komma i rörelse. All rörelse räknas och är positiv för människors hälsa. Att det finns cykelvägar som är säkra och trygga är viktigt. I synnerhet för barn är det en prioriterad fråga. Den fysiska utformningen och infrastrukturen är viktiga faktorer som påverkar cyklingen.

Fru talman! I kommun efter kommun ser vi hur man bygger gång- och cykelvägar, oftast i samverkan med regioner. Detta ser vi bland annat i min hemkommun Ödeshög. Vi har sett hur vi faktiskt fått till cykelväg efter cykelväg. Vi kan också se hur man då slipper cykla på stora vägar med mycket trafik.

Det är klart att detta är en mycket positiv utveckling, fru talman. På detta sätt kan vi få fler människor att börja cykla. Jag är därför glad att regeringen i budgeten satsar på att förbättra och höja trafiksäkerheten för barn och unga genom bland annat byggande av nya gång- och cykelvägar. Detta är verkligen en viktig fråga.

(Applåder)

Anf. 100 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för en intressant barndomsexposé. Vi fick en likadan historia från Moderaterna tidigare. Man har, som Magnus Oscarsson säger, egna minnen av sin första cykel. Jag hade en DBS som min första cykel – döden bakom styret. Det var en otäck rackare – usch, ja. Men det var inte detta jag tänkte tala om.

I ledamotens anförande fick vi höra om cykelns alla fördelar, men vi fick inte höra om någon politik från Kristdemokraterna. Vad vill Kristdemokraterna med cyklingen i Sverige – för klimatet, för folkhälsan och kanske för plånboken? Kristdemokraterna sitter på ministerposten. Minister Andreas Carlson ansvarar för dessa frågor. Trots det får vi i kammaren i kväll inte höra någonting om Kristdemokraternas politik på cykelområdet.

Jag vill ge ledamoten chansen att säga något om vilken politik Kristdemokraterna vill se på cykelområdet.

Prot. 2022/23:102
3 maj

Cykelfrågor

Anf. 101 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är en jätteintressant fråga från Anders Ådahl. Och vi alla har säkert cykelminnen från vår barndom, som sagt. Det är intressant att ledamoten Ådahl eventuellt hade skrivit frågan innan han hörde vad jag sa. Jag pratade faktiskt om att regeringen avsätter medel för trafiksäkerhetshöjande åtgärder.

Detta är väldigt viktigt. Vad jag försökte lyfta upp i mitt anförande var att ju fler människor som känner sig trygga med att cykla, desto mer kanske man vill cykla själv och ha sina barn ute cyklandes.

I mitt anförande pratade jag om min hemkommun Ödeshög. Vi har fått till det jättebra mellan Ödeshög och en tätort som heter Hästholmen. Det är en gammal banvall. Vi såg direkt att många fler cyklade. Detta är nämligen ett alternativ till en väg som kanske inte är jättetrafikerad men som det är mycket otäckt att åka på när det väl är mycket trafik.

I detta sammanhang är det viktigt att lyfta fram att kommunerna kanske i vissa fall upplever det som lite svårt att få med Trafikverket på detta med gång- och cykelvägar. Jag pratade precis med en person från vår kommun som sa att det ibland är lite svårt. Det känns lite stort att få med Trafikverket på dessa tankar. Jag tror att det är viktigt att vi får det.

Jag tänker att detta är svar på ledamotens fråga: att vi har avsatt pengar i vår budget för trafiksäkerhetshöjande åtgärder.

Anf. 102 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Trafiksäkerhetshöjande åtgärder, nämner ledamoten. Det är *en* åtgärd. Det är inte tio åtgärder eller tjugo åtgärder. Det är en ganska liten cykelpolitisk plan som Kristdemokraterna här levererar.

Finns det något ledamoten kan säga om cykelns roll för klimatarbetet, cykelns roll för folkhälsan, cykelns roll för rekreation, cykelns roll för turism, cykelns roll på landsbygden och cykelns roll som ett intermodalt transportmedel?

Det finns ganska många fler områden, tänker jag. Det var en aning blekt att höra att Kristdemokraterna bara har ett enda litet område att presentera.

Ofta i olika politikområden brukar det vara gynnsamt att jobba mot ett nationellt mål, att det finns någon form av ambition som är uttryckt i en gemensam politisk kontext, till exempel ett beslut i riksdagen. Jag vill därför ställa frågan till ledamoten om ett nationellt mål för cykling vore någonting som Kristdemokraterna skulle vilja driva för att kunna lyfta upp cyklingens roll för alla de aspekter som jag nämner.

Anf. 103 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anders Ådahl, för frågan!

Jag var nog väldigt otydlig i vad jag sa, för jag tyckte att jag nämnde flera gånger hur positivt cykling är för folkhälsan. Jag tog upp hur det på 70-talet var 90 procent av barnen som cyklade. I mitten av 90-talet var det 77 procent, och i dag är det 57 procent.

Jag lyfte också turismen exempelvis i Motala kommun, där det är runt 60 000 som är ute och cyklar i juni veckan före midsommar, så jag tycker nog ändå att jag fick med en del grejer.

Man kan alltid fundera på om man kan få med fler saker nästa gång. Jag ska försöka att göra det ännu mer lättbegripligt till mitt nästa anförande; det lovar jag ledamoten.

Jag fick också med trafiksäkerhetshöjande åtgärder. Det måste väl ändå vara viktigt att när vi nu satsar pengar på den underhållsskuld som finns för vägar kommer det att innebära att vi kan lyfta även våra cykel- och gångvägar. Det är en jätteviktig åtgärd, och jag tycker att det är någonting positivt att lyfta fram i debatten att vi faktiskt gör detta, för det kommer att göra skillnad.

Ledamotens fråga på slutet glömde jag. Det får vi kanske ta nästa gång. Det är ju jätteviktigt och positivt att antalet människor som vill cykla i vårt land ökar.

Anf. 104 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten Mikael Oscarsson pratar om cykling och Vätternrundan. Han hade inte cyklat den själv. Jag har gjort det ett par gånger. Då var den 30 mil lång. I dag är den 31,5 mil, och skälet till det är att vägnätet inte klarar den här cykeltävlingen.

Det gäller framför allt i de norra delarna, från Askersundsdelan ned till Motala. Av säkerhetsskäl låter man bli att köra där, och det beror på att Trafikverket för det första inte ser till att vi har vägar som klarar cykling. Det är inte så roligt att cykla där ens om det är en enda cykel, och ännu värre är det om det är många cyklar.

För det andra kan inte Trafikverket avlysa vägarna på ett vettigt sätt för sådana här stora evenemang. Det här är ju det största som händer i norra delen av Östergötland och södra delen av Närke i fråga om turisthändelser, motionslopp och upplevelser.

Frågan till Kristdemokraterna, delvis riktad till infrastrukturministern, handlar om synen på Trafikverkets arbete när det gäller att göra det möjligt att cykla på våra vägar. Det rör egentligen våra landsvägar generellt, där man har en förmåga att bygga bort möjligheten att cykla. I det här sammanhanget har man alltså ställt till det så att ett motionslopp blir en och en halv mil längre än vad det var från början.

Anf. 105 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Daniel Helldén, för en jätteviktig fråga!

Först vill jag gratulera ledamoten till att ha cyklat de här 31,5 milen! Detta är inte bara ett stort cykellopp i den delen av västra Östergötland, utan det är det största cykelloppet i hela Sverige. Ledamotens fråga är därför otroligt viktig, och det är just trafiksäkerheten som är det allvarliga.

Förra året fick jag vara med och träffa arrangörerna och diskutera lite med dem. Jag kan rekommendera er alla, om ni har chansen och inte cyklar själva, att prata och diskutera med arrangörerna, som gör ett fantastiskt jobb!

Att de till stor del lägger ut ansvaret på vakter och så är någonting som Trafikverket nu delvis har motsatt sig, och jag vet att regeringen jobbar aktivt för att se till att man faktiskt kan ha de här cykelloppen runt om i

Sverige. Vätternrundan är ett cykellopp, Sommen runt är ett annat och det finns fler lopp runt om i Sverige som har bekymmer med det här. Att Trafikverket vidtar åtgärder som gör att man inte längre kan anordna dessa cykellopp är någonting som den nuvarande regeringen tar tag i med kraft, för det är jätteviktiga frågor.

Jag uppfattade inte om det var någon direkt fråga, men trafiksäkerheten är jätteviktig. Det är väl det primära. Jag vet också att Andreas Carlson, ministern, jobbar mycket för att se till att man kan få fler människor att cykla på ett säkert och bra sätt.

Anf. 106 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Fru talman! Då ska jag ställa en del av frågan igen. Vätternrundan är en sak, och det var sorgligt att man var tvungen att förlänga den. Det fanns ju en del i själva reklamen runt det här, och 30 mil är siffra som har betydelse för verksamheten. Man var tvungen att göra om alla dokument och så runt omkring.

Men den stora frågan gäller väl egentligen trafiksäkerheten på våra stora vägar, till exempel riksväg 55, där man längre ned har byggt två-plus-ett-vägar, vilket gör att det i princip inte går att cykla där. På många ställen finns det inte heller några vettiga vägar att cykla på i stället. De är ganska krokiga och dana och förlänger det hela, så man ser egentligen till att försämra för cyklingen.

Ledamoten pratade om hur man i Ödeshög har byggt cykelbanor och utnyttjat till exempel banvallar och annat för att bygga på, vilket är alldeles utmärkt. Men när Trafikverket på det här sättet – i ett vällovligt syfte, ska sägas – för trafiksäkerheten för bilar bygger bort trafiksäkerheten för cyklar försämrar det ju för den här typen av framkomlighet.

En mil är inte mycket för en cykel i dag. Sex mil till Motala, som ledamoten pratade om, är långt, men vissa kan cykla den sträckan. Men på många ställen finns inte möjligheten längre, och det är otroligt beklagligt.

Jag har inte hört någonting från infrastrukturministern när det gäller att värna cykelinfrastrukturen i vårt nationella vägnät i förhållande till vad Trafikverket gör när de bygger. Därför undrar jag helt enkelt om Mikael Oscarsson har någon uppfattning om regeringen över huvud taget tänker göra något på detta område.

Anf. 107 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack återigen, Daniel Helldén, för en jätteviktig fråga!

Jag måste säga att jag håller med ledamoten i detta. Jag tycker sannerligen likadant som ledamoten: När Trafikverket bygger till exempel två-plus-ett-vägar tycker jag att man glömmer av den del som gäller cyklingen. I det fall som jag tog upp mellan Hästholmen och Ödeshög, där jag kommer ifrån, är det precis en sådan två-plus-ett-väg och det finns ingen människa som törs cykla på den lilla remsan där.

Jag hoppas verkligen att regeringen tar tag i detta, för det måste åtgärdas. Man måste se till att det finns möjlighet att cykla på ett trafiksäkert sätt framåt, så det här är jätteviktigt.

Det var någon som var inne på liknelsen med en match här tidigare. Jag tänker att regeringen faktiskt bara har varit med i matchen i ungefär 15 minuter, om man tänker sig att en match är 90 minuter lång. Jag är

därför inte ett dugg oroad över om det kommer att komma förslag och åtgärder; tvärtom vet jag att det ligger ministern varmt om hjärtat att faktiskt få till saker som gör att fler människor vill cykla och känna att de kan göra det på ett säkert sätt. Vi får återkomma till detta.

Anf. 108 PATRIK JÖNSSON (SD):

Fru talman! Om vi ska vara nostalgiska och prata gamla minnen kan jag berätta hur smarta jag och en kompis var när vi var unga. Vi var i kanske åttaårsåldern och bodde i ett hyreshus, och vi skulle se vem som cyklade snabbast runt huset. Det bar sig inte bättre än att vi möttes från varsitt håll runt en husknut, och det blev världens smäll. Det var många tårar som rann där. Ibland undrar man hur smart man är!

Herr ålderspresident! Jag vill inledningsvis säga att vi står bakom samtliga av våra reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall enbart till reservation 7. Den rör bland annat en likriktning av regelverken för cykelpassager och cykelöverfarter.

Herr ålderspresident! Jag tänkte börja med att gå in på säkerheten för de oskyddade trafikanterna, där gruppen cyklister ingår. Sverige är ett av världens mest trafiksäkra länder, och de senaste 25 åren har statistiken över allvarligt skadade minskat för alla trafikslag utom för just cyklister. Cyklister är den grupp trafikanter där allra flest skadas allvarligt i trafiken.

När det talas om trafiksäkerhet glöms cyklister ofta bort. År 2019 var ungefär 2 000 av 3 850 allvarligt skadade i trafiken cyklister. Av dessa färdades 150 på elsparkcykel, en andel som i alla fall jag trodde skulle vara större. En vanlig uppfattning är att en kollision med bil eller annat motorfordon är vanligast, men faktum är att åtta av tio olyckor med allvarligt skadade är singelolyckor.

Antalet omkomna fluktuerar ganska stort; år 2022 var det 20 cyklister och utöver det dessutom 4 som framförde en elsparkcykel. Detta är mer än 10 procent av dem som omkommer i trafiken på totalen. Drift och underhåll ligger bakom en stor del av olyckorna – nästan hälften av dem. En grupp olyckor minskar dock, och det är kollisionsolyckor mellan motorfordon och cyklister. Det är positivt.

Vi bör skärpa insatserna för att minska antalet omkomna och allvarligt skadade. Cykelbanornas skick är ofta ett kommunalt ansvar, och vi måste göra kommunerna mer medvetna om behovet av att se över cykelbanornas skick och standard. Vi behöver också göra det enklare att göra rätt i trafiken.

Ett exempel på när lagar och regler krånglar till det i onödan är regelverken gällande cykelpassage och cykelöverfart. Såväl cyklister som bilister är ofta ovetande om skillnaden mellan dessa två olika överfarter, och vi menar att det vore bäst om samma regler gällde för cykelpassage och cykelöverfart. Det finns också i vår reservation. Det bästa vore om alla cykelöverfarter helt enkelt gjordes om och blev cykelpassager. Cyklister är i relation till bilister oskyddade, och för att minska skadefrekvensen måste vi införa krav på att cyklisterna ska stanna och lämna bilister och andra fordon företräde.

Likaså bör det göras en översyn av färgsättningen av cykelbanor. Att färgsätta en cykelbana kan vara ett bra sätt att vid en korsning påkalla uppmärksamhet. Men för att det inte ska vara förvirrande menar vi att färg-

sättningen ska standardiseras så att färgen är samma i alla kommuner, oavsett var i landet du befinner dig.

Vidare menar vi att det från samhällets sida bör tas ett större ansvar för att säkerställa att barn lär sig cykla trafiksäkert. Att barn lär sig trafikvett i tidig ålder är inte bara viktigt – det kan handla om liv och död. Även om detta främst är föräldrarnas uppgift måste man beakta att alla inte kan cykla. Någon kanske har en funktionsnedsättning som gör det omöjligt att lära ut cyklande till barnen, och vissa föräldrar förstår kanske inte vikten av tidigt lärande.

Kunskap om trafikregler och faror i trafiken är något man bär med sig hela livet, och att samhället träder in och hjälper till här menar vi vore en billig trafiksäkerhetsfrämjande insats. Kanske vore det lämpligt att återinföra de gamla trafikleksskolorna, där barn på ett lättsamt och lekfullt sätt fick lära sig trafikregler och vägs skyltar.

Jag välkomnar för övrigt att det är vår före detta infrastrukturminister som just nu sitter som ålderspresident i kammaren – trevligt!

Herr ålderspresident! Vem kunde för tio år sedan tro att elsparkcyklarna skulle få ett sådant genomslag som de har fått? För så sent som sju åtta år sedan var de ett ganska okänt fenomen, i synnerhet för människor utanför de större städerna. Men detta färdmedel har fått ett otroligt genomslag i våra större städer. Jag tror att det snart går att hyra en elsparkcykel i alla landets städer med mer än 50 000 invånare.

Elsparkcyklarna är väldigt populära bland många, men de också till förtret för andra. De är smidiga, men de är inte helt ofarliga. Samtidigt som de ger dig en snabb transport minskar de motionen, och de kan försvåra framkomligheten för dem som är synskadade. Oavsett vad man tycker om detta nya fenomen kan jag konstatera att det finns problem att lösa och att lagstiftningen inte riktigt har hängtt med. Att förbjuda detta transportmedel vore dock en tveksam lösning.

Ett problem att lösa är att elsparkcyklarna i bästa fall står uppställda på en trottoar eller gågata men i sämsta fall ligger slängda i en klunga eller i närmaste vattendrag. När jag pratar om elsparkcyklar här vill jag vara tydlig med att jag menar dem man hyr, inte dem som ägs av privatpersoner. Det är ganska få – kanske ingen – som lämnar sin privata sparkcykel på en trottoar eller slänger den i vattnet, för den delen. Vi ser inte heller samma problem med felpplacerade hyrcyklar, även om det förekommer, men det kan bero på att intresset för att hyra dem är mindre.

Att elsparkcyklar som står uppställda överallt är ett förfulande inslag i stadsbilden är en sak. Men när de hindrar framkomligheten för dem som lider av en synnedsättning och även för polisen, ambulansen eller renhållningen måste vi vidta åtgärder. Trots att problemet nu har flera år på nacken har ingenting gjorts som har löst det.

Kommunerna måste få större möjligheter att få bukt med felparkerade hyrda cyklar och elsparkcyklar, dels för att minska personskador, dels med tanke på de parkerings- och framkomlighetsproblem som jag belyste. Möjligheten att använda och hyra elsparkcykel bör finnas kvar, men det måste bli ordning och reda.

Vidare åtgärder för att öka säkerheten och minska personskador kan förslagsvis vara en översyn av kraven på belysning, minsta hjulstorlek och bromsarnas beskaffenhet. Transportstyrelsen har tidigare varit inne på att

motoreffektsbegränsningen på 250 watt tas bort, men detta menar vi vore trafikfarligt. Vi föreslår att gränsen på 250 watt ska kvarstå, dels för att man inte ska få en alltför kraftig acceleration, dels för att undvika samma utveckling för privatägda elsparkcyklar som för A-traktorer, där vi ser att det förekommer manipulation av fartregulatorer. Skulle man till exempel ha en effekt om 1 kilowatt på en sådan skulle man säkert kunna komma upp i 60–70 kilometer i timmen, vilket vore förödande.

Herr ålderspresident! Kammaren beslutade 2021 om ett tillkännagivande till regeringen om att den bör återkomma med förslag som gör det möjligt att anlägga friliggande cykelvägar utan krav på direkt anslutning till vägar avsedda för motortrafik, vilket sannolikt kommer att innebära en ändring av väglagen. Väglagen kräver i dag att det ska finnas ett funktionellt samband mellan cykelvägar och allmän väg.

Genom att göra väglagen mindre rigid skulle cykelvägar kunna göras både genare och trevligare eftersom de inte måste ligga i direkt anslutning till allmän väg. Detta beslut togs 2021, men ännu har jag inte sett något konkret förslag till åtgärd från vare sig föregående eller nuvarande regering. Det är min förhoppning att vi snart får fram ett sådant att ta ställning till.

Avslutningsvis, herr ålderspresident, är cykeln en del av människors transport. I många fall tar man cykeln till tåget, tunnelbanan eller bussen. Tyvärr finner en stor del av dessa cyklister att någon annan väljer att ta cykeln därifrån, och då talar jag såklart inte om ett planerat utlånande utan helt enkelt om cykelstöld. Detta brott har nog drabbat de flesta, inklusive mig. Tiotusentals svenskar utsätts för detta brott varje år; enligt Brå anmälde hela 10,3 procent av landets hushåll en cykelstöld under 2021. År 2022 anmälde 62 700 cykelstölder. Här finns säkert ett mörkertal.

Även om det begås många allvarligare brott är det väldigt frustrerande att få sin cykel stulen, och det är en jobbig känsla att vara utsatt för brott. Det påverkar också lusten att cykla. Det kostar pengar och kräver polisansökan och dessutom pappersarbete.

Min cykel står oftast i källaren – antingen går jag eller kör bil, för det är bökigt att ta fram cykeln. Jag skulle aldrig få för mig att ställa den vid stationen och få den stulen igen när jag åker till Stockholm med tåget. Jag går hellre, även om jag egentligen helst hade cyklat. Jag är med säkerhet inte den ende som väljer bort detta transportslag på grund av rädsla för att få cykeln stulen. Enligt Svensk Försäkring betalas det årligen ut drygt en kvarts miljard i ersättningar för stulna cyklar i Sverige. Det är ett ganska högt belopp. Cyklarna blir allt finare men också allt dyrare, i synnerhet elcyklar.

Det går givetvis inte att placera ut vakter eller poliser vid cykelställ. Vi menar dock att lagen om kameraövervakning borde vara mer tillåtande så att platser som ligger vid stationer, högskolor, sjukhus etcetera, där många parkerar sin cykel, skulle kunna övervakas med hjälp av kamera. Dessutom borde tullens möjligheter och resurser stärkas för att minska utförseln av stulna cyklar – och givetvis även annat stöldgods – ur landet.

Herr ålderspresident! Det ska inte bara vara säkert att cykla. Det ska också vara säkert att ha en cykel och att parkera sin cykel, och man ska veta att man har kvar sin cykel när man ska använda den.

(Applåder)

Anf. 109 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Herr ålderspresident! Jag tänker på två saker när det gäller cykelpassagera.

Jag förstår synpunkten att det är problematiskt att folk inte vet skillnaden mellan cykelpassager och cykelöverfarer och att folk därmed inte vet vem som har väjningsplikt var. Detta är ett problem. Det är lite olyckligt att man gjorde denna utformning. Problemet är väl att ingen begriper vad som är vad när det gäller skyltarna.

Att från detta gå till att bilen alltid ska ha förtur och att cyklarna ska väja tycker jag dock är ett märkligt sätt att angripa det på. Man borde väl i så fall gå åt andra hållet och se till att cyklarna har förtur på denna typ av passager, som påminner om övergångsställen, precis som de har när det gäller zebraelagen. Detta skulle förbättra framkomligheten för cyklisterna.

I Stockholm hittade vi på en annan variant. Vi satte helt enkelt väjningsskyltar vid cykelöverfarer. Oavsett vad det handlar om har man väjningsplikt för de fordon eller de personer som passerar där det sitter en väjningsskylt. Transportstyrelsen kanske kan titta på detta och ändra reglerna.

Om man vill främja cykling tycker jag att det är konstigt att säga att cyklarna alltid ska vänta.

Jag vill också ta upp elsparkcyklarna. Det är roligt att vi har ålderspresidenten här – han var ju tidigare infrastrukturminister och arbetade mycket med denna fråga. Jag tycker att Patrik Jönsson är orättvis mot vad ålderspresidenten gjorde i sin tidigare roll. Strax före valet antogs lagstiftning som innebär att man inte får parkera elsparkcyklar om de inte ställs på utpekade platser eller i cykelställ, vilket har gjort det hela mycket bättre.

Alla dessa saker kunde självklart ha kommit långt tidigare, men nu finns de på plats. Jag undrar vilken förändring av lagstiftningen som ledamoten skulle vilja ha.

Anf. 110 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Jag och ledamoten Daniel Helldén ska snart ut och cykla i Stockholm. Det kan bli spännande. Jag välkomnar herr ålderspresidenten på en sådan cykelrunda; det kan säkert vara en mycket trevlig upplevelse.

Vi diskuterar här cykelpassage kontra cykelöverfart, och vi har nog väldigt skilda uppfattningar om vad som är säkrast. Jag tycker att det är ganska uppenbart att den som är den oskyddade också borde vara den som är mest försiktig. Principen måste ändå vara att rädda så många människoliv som möjligt, och då ser jag inte ledamoten Helldéns förslag som särskilt bra.

Det absolut farligaste stället att korsa vägen på är ett övergångsställe. Det har faktiskt funnits tankar på – och jag tror till och med att det för många år sedan påbörjades ett arbete med – att ta bort övergångsställen. De skulle antingen vara upphöjda – och då får man verkligen välja sina ställen så att man inte förstör för biltrafiken – eller vara utmärkta som ljusreglerade passager. Detta är ju rimligt där det är väldigt många personer som går men inte där det framför allt kör bilar och där det kommer enstaka personer varannan timme.

Därför menar vi att det måste vara rimligt att den person som är oskyddad också tar ansvar för att vara mån om sitt liv. Givetvis är också bilister måna om cyklisters liv. Det är ju inte så att man nyttjar sin rätt att köra bara för att cyklisten ska lämna företräde vid till exempel en cykelpassage och att man kör på personen om den inte gör det – så resonerar nog väldigt få människor. Det handlar om principen att den oskyddade trafikanten ska värnas, och vi bedömer att detta är det bästa sättet. Jag vet dock att ledamoten Helldén har en lite annan, smått religiös, tro på att cyklarna alltid ska gå först.

Anf. 111 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Herr ålderspresident! Jag vet inte om jag har någon religiös syn på detta. Däremot tycker jag att den som är stark ska vara snäll. Bilarna är hårda och stora, och i detta sammanhang borde det vara de som har väjningsplikt, precis som när det gäller zebralagen. Det tycker jag vore det rimliga. Då skulle man få ordning på detta – alla skulle veta vad som gäller.

På de ställen där hastighetsgränsen är över 60 eller 70 har Trafikverket tagit bort övergångsställena. Där fungerade inte lagen med hastigheterna, för folk hann inte stanna. Då får man i så fall skruva ned hastigheterna.

Här i Stockholm byggdes det – och byggs fortfarande – ett stort antal gupp och upphöjningar för att bilarna ska hålla hastigheten. Om vi kan hitta andra smarta lösningar på detta, genom gps och att strypa hastigheterna, vore det en bra lösning. Att, som Patrik Jönsson gör, sätta bilen först i förhållande till de oskyddade trafikanterna tycker jag dock är märkligt.

Jag tänkte på en annan sak i ditt anförande, Patrik Jönsson. Du pratade om väglagen, om att det finns tillkännagivanden och om att det borde komma någonting från regeringen. Frågan om tillkännagivanden, och om de var slutbehandlade, var ju precis uppe. Jag uppfattade det som att Sverigedemokraterna tyckte att just det tillkännagivande som handlade om väglagen var slutbehandlat – jag är nästan helt säker på detta. Jag tycker att även det var lite märkligt.

Anf. 112 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr ålderspresident! Det var väl en generell skrivelse som gick ut. Mig veterligen har det inte kommit något förslag, så på det viset saknas det något. Det ser jag verkligen fram emot att få.

Man kan ju göra sina prioriteringar – Daniel Helldén gör sina och vi gör våra bedömningar av vad som är minst trafikfarligt. En cykel, som kanske går i 20 kilometer i timmen i genomsnitt, har ju betydligt lättare att stanna än vad en bil har. Vi delar inte den åsikt som ledamoten Helldén för fram när det gäller den skyddade trafikanten – någonstans ligger det ett ansvar på den som är oskyddad.

Om man kommer till ett beslut tycker jag att detta beslut är riktigt bra. Det är inte rimligt att det finns olika regler. Som jag förstår det delar ledamoten Helldén och jag synpunkt när det gäller att detta bör likriktas, men vi vill likrikta på olika sätt.

Jag tror inte på detta. Jag tror att det finns en anledning till att just övergångsställen är de farligaste passagera. Man måste verkligen tänka om här. Jag är inte helt övertygad om att vi till exempel har rätt antal över-

gångsställen. Vi kanske skulle minska antalet ytterligare där det inte finns mycket trafik med gående.

Jag delar inte ledamoten Helldéns åsikt i den här frågan. Jag tycker i alla fall att det är intressant att vi delar uppfattning såtillvida att det ska vara likriktat.

Anf. 113 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr ålderspresident! En cykel har två hjul, ett styre, broms och ringklocka. Hur svårt kan detta egentligen vara? Ganska svårt och komplext, visar det sig.

När cykeln var ung och gick från höghjuling till två lika stora hjul i slutet av 1800-talet kallades den nya cykeltypen för säkerhetscykel, medan höghjulingen var den fräcka, hårda modell som de verkligt tuffa killarna tog sig fram på. Det var nämligen bara killar som cyklade då; det ansågs för farligt för kvinnor. Höghjulingen ser man sällan i dag.

I dag finns det i stället mountainbikes, citycyklar, landsvägscyklar, tempocyklar, gravel bikes, cyclocross, lådcyklar, single speeds, fixies, liggcyklar, touringcyklar, trialcyklar, BMX, tandemcyklar och, inte minst, elcyklar, för att nämna några. Ja, till och med inom mountainbikesegmentet finns det undergrupper i form av cross country, trial, all mountain, enduro, down hill och den smått osannolika fatbiken.

Men vi nöjer oss inte där. Utvecklingen har förändrat inte bara cykeln till en uppsjö varianter utan också vad som faktiskt rymms inom cykelbegreppet. Enligt lagen om vägtrafikdefinitioner är en cykel även ett elfordon med trampor men också ett elfordon för en person utan trampor, till exempel elsparkcykel, Segway och elskateboard. Definitionen av en cykel har alltså vidgats.

Inom detta tämligen breda och komplexa område behöver politiken utvecklas. Vi saknar i dag en tydlig nationell riktning. Därför blir det ofta konflikter om till exempel elsparkcyklar på trottoarer, snabba cykelklungor på landsvägar eller mountainbikes i skogen som ska samsas med ryttare. Ofta ser vi sådana konflikter för att vi saknar ett tydligt mål och en tydlig ambition för cykelområdet.

Vi inom Centerpartiet anser att styrningen inom cykelområdet behöver utgå från en målstyrning som baseras på hur vi vill att cyklingen ska se ut i framtiden i stället för dagens prognosstyrning. Det är en mycket viktig startpunkt för all utveckling av det svenska cyklandet och de regelverk som behövs att vi antar ett nationellt mål.

Cykling har kommit att bli en viktig pusselbit i det moderna samhället, såväl för fritidsändamål som för nyttoändamål. Cykling till jobb eller pendeltåg till exempel är bra för plånboken, hälsan, miljön, och ofta är det dessutom tidseffektivt. Cykel för distribution av varor i städer ökar snabbt, men infrastrukturen hänger inte med och är dåligt anpassad.

Vi anser därför att en utvecklad målstyrning skulle ge myndigheterna och andra aktörer bättre möjlighet att få cyklingen att bli en prioriterad och effektiv del i samhällsplaneringen, även för att klara klimatmål och mål inom tillgänglighet och folkhälsa.

Ett tydligt mål skapar rimliga förutsättningar för att cyklingen ska prioriteras och på så sätt medverka till att de transportpolitiska målen nås. I andra länder arbetar man redan med nationella cykelmål, vilket ger god

effekt. Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI, fick 2021 i uppdrag att ta fram ett förslag till nationellt cykelmål med syftet att få fler att välja cykeln. Förslagen presenterades för ett år sedan, och jag menar att det nu är tid för riksdagen att gå från ord till handling. Det är dags att besluta om ett nationellt mål för cykling.

Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Herr ålderspresident! Jag ska också ta upp hur väsentligt det är med en utvecklad infrastruktur och ett välfungerande regelverk såväl på landsbygden som i städer.

Vi behöver arbeta på flera fronter för att underlätta framkomligheten för cyklister. Vi har stor potential för cykling, inte minst eftersom de flesta bor på cykelavstånd från arbete eller från kollektivtrafik.

Ändå är cykelandelen i Sverige mycket låg i jämförelse med i till exempel Danmark och Holland. Den har sjunkit sedan 1990-talet, även om den åter har börjat öka i storstadsområdena och i de kommuner som är engagerade i cykelfrågor.

Jag vill ge er ett landsbygdsperspektiv på cyklingen.

I Sverige i dag är var tredje resa kortare än fem kilometer. Nog borde vi kunna bättre när det kommer till att bygga ut och anpassa för cykling. Väglagen är en hämsko som i praktiken innebär att många viktiga infrastrukturinvesteringar i gång- och cykelvägar försvåras. Väglagen är helt enkel omodern. Cykelvägar kan inte vara underordnade bilvägar som de är i dag.

Till exempel kan den nationella planen eller länsplanerna inte finansiera bygget eller driften av en gång- och cykelväg som går genom en skog eller längs en järnväg där det inte finns en allmän väg.

Vi måste också väga in markägarperspektivet och utveckla vår väglag.

Varför inte göra en inventering av alla de arbetsvägar som löper parallellt med vägar och järnvägar? De skulle kunna klassas och nyttjas som cykelvägar. Lämpligen bör regeringen ge Trafikverket detta i uppdrag.

Det är viktigt att bygga fler lokala och regionala cykelbanor, sammanhängande cykelvägnät och så kallade cykelmotorvägar. Det är också viktigt att minska barriäreffekterna från korsande spår och vägar för att öka framkomligheten med cykel.

Anläggandet av cykelstråk försvåras av skilda ambitioner i kommunerna, otillräckliga resurser och ett delat ansvar mellan kommunerna och Trafikverket.

Staten har dessutom på senare tid dragit tillbaka finansiering av viktiga cykelstråk.

Den nationella politiken måste se till att Trafikverket får tydliga uppdrag att anlägga cykelvägar längs både nationella vägar och länsvägar och att se över hur breddade låghastighetsvägar med cykelbil kan bli ett instrument att få ned kostnader. Trafikverket måste verkligen få ned sina kostnader. Därför behöver Trafikverkets regler och normer för cykelinfrastruktur genast ses över.

Herr ålderspresident! I städerna brottas vi med hur vi kan underlätta för elassisterade fordon, som elsparkcyklar, och samtidigt undvika den oordning som råder med att dessa slängs över trottoarer. En ny lag har kommit, men frågan är om ett framtida förbud är rätt väg. Nej, verkligen inte.

Centerpartiet är ett teknikoptimistiskt parti som bejakar utveckling. Vi välkomnar nya fordon och nya mobilitetslösningar. Kommunerna behöver ta ett samlat grepp om sin stadsmiljö.

Ett viktigt instrument för att ge kommunerna större rådighet är upphandlingar, och vi tror att man måste se över hur kommunerna kan ges större möjlighet att genom upphandlingsverktyget reglera och ställa krav på vilka elsparkcykeloperatörer med så kallade friflytande flottor som bör få vara verksamma i en kommun.

Vidare vill Centerpartiet att den begränsning av motoreffekten på 250 watt som gäller för cyklar utan tramp- eller vevanordning tas bort. Det är något som Transportstyrelsen föreslagit i en utredning om behov av förenklade regler för eldrivna enpersonsfordon. Sverige är i princip ensamt i EU om att ha en sådan begränsning. Men jag tror att frågan tyvärr ligger och samlar damm på departementet i stället för att lösas.

Slutligen: Vi måste öka möjligheten att ta med cykel på tåg och buss. Centerpartiet anser därför att regeringen skyndsamt måste utreda hur det ska bli enklare att ta med sig cyklar på tågen inom ramen för den nationella kollektiv- och fjärrtågstrafiken. Se på Danmark! Låt oss se på våra grannar och inspireras.

Intermodalitet, olika fordon och transportsätt i kombination är framtiden. Låt oss utveckla det.

Regeringen! Det är tid att utreda frågan, nu.

(Applåder)

Anf. 114 DANIEL HELLDÉN (MP):

Herr ålderspresident! Det positiva med att medborgarna cyklar kan inte nog många gånger lyftas fram. Det finns inget transportsätt som är så resurssnålt, yteffektivt och positivt för användarna som cykling. Ändå sätts cyklingen allt som oftast på undantag i planering, resurstilldelning och regelverkens utformning. Det finns alltid något annat som ges förtur, inte minst på nationell nivå.

I våra svenska kommuner däremot sker i dag en pånyttfödelse på cykelområdet. Cykelbanor byggs, cykelgarage färdigställs på centrala platser, företag ordnar lämpliga utrymmen för dusch och ombyte, bostadshus får mobilitetsutrymmen, förmåncyklar blir vanligare och cyklingen ökar kraftigt – på vissa ställen så mycket att infrastruktur inte längre räcker till. Det finns tydliga mål om cyklingens andel i det lokala transportsystemet, och cykelns roll är integrerad på lokal nivå i planeringen.

På den internationella arenan har städer, inte minst under coronan, vikt enorma utrymmen för cykelns framkomlighet och med smarta, enkla lösningar omvandlat vägnät till cykelnät. Vi har sett hur man på nationell nivå i ett stort antal länder föredömligt verkat så att cykeln binder ihop orter och ändrar sättet man förflyttar sig. Det finns en utveckling som är otroligt positiv ur resursperspektiv, folkhälsoperspektiv och miljö- och klimatperspektiv.

På nationell nivå i Sverige behandlas cykeln styvmoderligt. Trafikverket har huvudansvaret för Sveriges transporter men fokuserar på annat. Det möjliga vägnätet för cykling krymper drastiskt, och tillskotten är försumbara. Transportstyrelsen, som sätter regelverken på myndighetsnivå, vill inte ändra reglerna till cykelns fördel. Det blir hela tiden halvmesyrrer som

ställer till det för kommunerna när de vill ge cykling en mer central roll. Varför?

Det finns inga nationella mål när det kommer till cykling. Det finns generella målsättningar om ökad cykling, men inga mål. Vi vet så väl att när det saknas mål förlorar vi drivkraften hos våra institutioner och myndigheter. Vi behöver konkreta, nationella mål för hur cykeltrafiken ska öka. Då kan vi få lite fart på Myndighetssverige och deras prioriteringar och bedömningar. Men vi har inga mål.

Statens väg- och transportforskningsinstitut och deras cykelcentrum fick 2021 i uppdrag av den miljöpartistiska och socialdemokratiska regeringen att ta fram ett förslag på nationella mål för ökad cykling. Förslaget presenterades förra våren, 2022. Målet är att cyklingen i hela Sverige ska öka så att tillgängligheten förbättras, folkhälsan stärks och klimat- och miljöpåverkan minskar.

Ett etappmål har föreslagits om andelen 20 procent till 2030 och 26 procent till 2035 utan att andelen gång- och kollektivtrafik minskar, vilket är centralt i de här sammanhangen. För kortare resor, under 10 kilometer, föreslås att andelen ska öka till 30 procent till 2030 och till 45 procent till 2035 på nationell nivå. Det här är vad som behövs: tydliga, mätbara mål som styr myndigheternas arbete. Utan mål kommer vi ingenvart. Regeringen behöver helt enkelt lägga fram förslagen om mål för cykling.

När det kommer till tillgången till cykelbanor runt om i landet utanför kommunernas direkta ansvar saknas reella satsningar, liksom vettig infrastruktur. I den nationella infrastrukturplanen har cykelvägnätet en ofta perifer och nedtonad roll. Här behövs större satsningar.

Vi kan konstatera att om man vill cykla utanför mindre orter och städer hamnar man för det mesta i trafiksituationer som är helt oacceptabla. Inget utrymme för cyklister ges, och en prioritering av motorfordon sker konstant. Går det att cykla är utrymmet skrämmande litet och allt som oftast kommer skyddsräcken upp som klipper det sista utrymmet för en cyklist. Bli det två-plus-ett-väg är det som förgjort, och i två-plus-ett-vägarnas kölvatten förlorar man oftast alternativa vägar. I praktiken byggs cykelmöjligheten bort. Det här leder till en negativ spiral där de som vill och kan cykla avstår. Det är helt på tvärs mot målen för en hållbar utveckling och en minskning av transportsektorns klimatutsläpp.

Vi behöver ett nationellt stomnät för cykling. I dag saknas viktiga länkar som binder ihop städer, tätorter och orter. Det här måste ske i samverkan mellan kommuner, regioner och Trafikverket. Trafikverket måste vara en drivande kraft och upplevas som den som vill cykeln väl. Då kommer det att hända saker.

Vi behöver inte bara bygga upp ett nationellt stomnät – vi behöver också införa det som kallas servicenära cykelinfrastruktur på landsbygden. Servicenära cykelinfrastruktur är trygga och säkra cykelvägar i anslutning till platser med skolor, affärer och annan samhällsservice. Det handlar om att bygga separata cykelbanor i anslutning till lokal service, eller – i väntan på ny infrastruktur – om att skapa zoner där det införs respektavstånd mellan motorfordon och cykel. Det innebär att om det kommer en bil måste den ha 1 ½ meter till cykeln när den passerar.

Tanken är att det inom en radie av 1 mil från ett samhälle eller en samhällsservice skapas en fungerande cykelinfrastruktur som möjliggör säker och trygg vardagscykling. Därmed skulle landsbygden stärkas och lokalsamhället göras mer flexibelt och motståndskraftigt samtidigt som cyklingen skulle främjas lokalt i hela landet. Behovet finns framför allt inom det vägnät som i dag klassas som riksvägar eller primära länsvägar. I det mer finmaskiga vägnätet där trafikvolymerna är små kan man möjligtvis se över hastigheterna om det behövs, annars är behovet inte så stort där. Men den grundläggande principen bör vara separerade cykelvägar.

För att vi ska kunna få till en ändamålsenlig cykelinfrastruktur behöver vi ändra väglagen. Väglagen innebär att cykelvägar på landsbygden och utanför tätorter i princip alltid måste läggas intill den allmänna vägen för motortrafik. Genom väglagens definition av väg och kraven på funktionellt samband mellan väg och cykelväg försvåras möjligheten att få till smarta, gena och logiska cykelstråk.

För att få till möjligheten att bygga funktionella cykelvägar behöver väglagens begrepp "allmän samfärd" ändras så att cykelvägar inbegrips och begreppet "funktionellt samband" omdefinieras. Trafikverket har i en rapport konstaterat att deras samlade bedömning är att framkomligheten i cykelprojekten ofta upplevs hindras av svårigheter att få åtkomst till mark.

Trafikverket menar samtidigt att problemen i många fall skulle kunna lösas genom att kommunerna tar fram detaljplaner. Men det är ett märkligt sätt att göra det på, för att förvänta sig att kommuner i alla dessa sammanhang ska ta fram detaljplaner och använda de processerna för att säkerställa markåtkomst för cykling är enligt mig helt orimligt. Det är mycket långa, utdragna och komplicerade processer som sätter käppar i hjulet för arbetet med att skapa bra cykelinfrastruktur. Rimligen bör cykelvägar ges samma status som bilvägar i planerings-sammanhang.

Jag konstaterar att lagstiftningens problem har utretts ett antal gånger, och ännu finns inget som tyder på att ändringar är på gång samtidigt som projekt som är efterfrågade ligger för fädot, det vill säga inte byggs. Det ställer till det för möjligheterna att säkerställa funktionell, säker och trygg cykelinfrastruktur i hela landet. Därför bör regeringen skyndsamt återkomma med en uppdaterad lagstiftning inom det här området som säkerställer en markåtkomst för cykelvägar som är likvärdig den som gäller för vägar avsedda för motorfordon.

Herr ålderspresident! Cyklingen är inte bara bra för folkhälsan, miljön, klimatet och tillgängligheten – den är också bra för plånboken. I en tid av ekonomisk turbulens, dyrare mat, dyrare bostäder och sänkta reallöner och då människor har svårare att få ekonomin att gå ihop är cykeln ett effektivt och resurssnålt transportmedel som i sin framdrift är gratis. Det ska vi inte glömma bort i dessa tider. Cykeln passar perfekt nu och är ett transportslag som kan hjälpa till när vi ska förflytta oss.

Herr ålderspresident! Jag yrkar avslutningsvis bifall till reservation 2 om mål för cykling, reservation 6 om infrastruktur för cykling och reservation 9 som behandlar frågan om trafikregler för cykling.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 maj.)

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2022/23:99 Vårändringsbudget för 2023
2022/23:2387 av Magdalena Andersson m.fl. (S)

med anledning av prop. 2022/23:100 2023 års ekonomiska vårproposition
2022/23:2383 av Per Bolund m.fl. (MP)
2022/23:2385 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V)
2022/23:2388 av Magdalena Andersson m.fl. (S)
2022/23:2389 av Martin Ådahl m.fl. (C)

§ 18 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 2 maj

2022/23:336 Småföretag

av *Lorena Delgado Varas* (V)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:337 Samhällets kostnader för införande av gårdsförsäljning

av *Karin Sundin* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 maj

2022/23:616 Etableringsjobben

av *Sofia Amløh* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:617 Umgänge med umgängesstöd

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 2 maj

2022/23:585 Skavsta som Stockholms södra flygplats

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 23 (delvis),
av ålderspresidenten därefter till och med § 10 anf. 47 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 89 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 108 (delvis) och
av ålderspresidenten därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ändrad partibeteckning.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	2
§ 5 Utökade möjligheter att besluta om undantag från lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsrådet med hänsyn till Sveriges väsentliga säkerhetsintressen.....	2
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU39	2
(Beslut fattades under § 15.)	2
§ 6 En särskild straffbestämelse för deltagande i en terroristorganisation.....	2
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU20.....	2
Anf. 1 PONTUS ANDERSSON (SD)	2
Anf. 2 ANNA WALLENTHEIM (S).....	4
Anf. 3 MIKAEL DAMSGAARD (M)	7
Anf. 4 GUDRUN NORDBORG (V).....	9
Anf. 5 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik.....	11
Anf. 6 GUDRUN NORDBORG (V) replik	11
Anf. 7 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik.....	11
Anf. 8 GUDRUN NORDBORG (V) replik	12
Anf. 9 ULRIKA LILJEBERG (C)	12
Anf. 10 JAN RIISE (MP).....	13
(Beslut fattades under § 15.)	15
§ 7 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk	15
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU8.....	15
Anf. 11 LARS ISACSSON (S)	15
Anf. 12 GUDRUN NORDBORG (V).....	16
Anf. 13 KATJA NYBERG (SD).....	18
Anf. 14 MALTE ROOS (MP).....	20
Anf. 15 LOUISE MEIJER (M)	22
Anf. 16 ULRIKA LILJEBERG (C)	24
(Beslut fattades under § 15.)	25
§ 8 EU:s nya tågpassagerarförordning	25
Civilutskottets betänkande 2022/23:CU18.....	25
Anf. 17 LARS BECKMAN (M)	25
Anf. 18 NADJA AWAD (V) replik	27
Anf. 19 LARS BECKMAN (M) replik	27
Anf. 20 NADJA AWAD (V) replik	28
Anf. 21 LARS BECKMAN (M) replik	28
Anf. 22 DENIS BEGIC (S)	29
Anf. 23 MARTIN WESTMONT (SD).....	30
Anf. 24 NADJA AWAD (V).....	31
Anf. 25 KATARINA LUHR (MP).....	34
(Beslut fattades under § 15.)	35
§ 9 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet	35
Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU10	35
Anf. 26 KARIN SUNDIN (S).....	35

Anf. 27	CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD)	37
Anf. 28	MALIN HÖGLUND (M)	38
Anf. 29	MAJ KARLSSON (V)	39
Anf. 30	DAN HOVSKÄR (KD)	40
Anf. 31	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	41
Anf. 32	ULRIKA WESTERLUND (MP)	43
	(Beslut fattades under § 15.)	45
§ 10	Socialtjänstens arbete	45
	Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU16	45
Anf. 33	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	45
Anf. 34	GUSTAF LANTZ (S)	47
Anf. 35	MALIN HÖGLUND (M)	49
Anf. 36	CARITA BOULWÉN (SD)	50
Anf. 37	GUSTAF LANTZ (S) replik	53
Anf. 38	CARITA BOULWÉN (SD) replik	53
Anf. 39	GUSTAF LANTZ (S) replik	53
Anf. 40	CARITA BOULWÉN (SD) replik	54
Anf. 41	LINA NORDQUIST (L)	54
Anf. 42	GUSTAF LANTZ (S) replik	55
Anf. 43	LINA NORDQUIST (L) replik	56
Anf. 44	GUSTAF LANTZ (S) replik	56
Anf. 45	LINA NORDQUIST (L) replik	56
Anf. 46	MAJ KARLSSON (V)	57
Anf. 47	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	59
Anf. 48	ULRIKA WESTERLUND (MP)	60
	(Beslut fattades under § 15.)	62
§ 11	Övergripande skolfrågor	62
	Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU5	62
Anf. 49	FREDRIK MALM (L)	62
Anf. 50	ÅSA WESTLUND (S) replik	64
Anf. 51	FREDRIK MALM (L) replik	64
Anf. 52	ÅSA WESTLUND (S) replik	65
Anf. 53	FREDRIK MALM (L) replik	65
Anf. 54	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	66
Anf. 55	FREDRIK MALM (L) replik	66
Anf. 56	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	67
Anf. 57	FREDRIK MALM (L) replik	68
Anf. 58	DANIEL RIAZAT (V) replik	68
Anf. 59	FREDRIK MALM (L) replik	69
Anf. 60	DANIEL RIAZAT (V) replik	69
Anf. 61	FREDRIK MALM (L) replik	70
Anf. 62	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	70
Anf. 63	FREDRIK MALM (L) replik	71
Anf. 64	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	71
Anf. 65	FREDRIK MALM (L) replik	72
Anf. 66	ÅSA WESTLUND (S)	72
Anf. 67	FREDRIK MALM (L) replik	75
Anf. 68	ÅSA WESTLUND (S) replik	75
Anf. 69	FREDRIK MALM (L) replik	76
Anf. 70	ÅSA WESTLUND (S) replik	76
Anf. 71	NORIA MANOUCHI (M)	77

Anf. 72 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	78
Anf. 73 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	78
Anf. 74 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	79
Anf. 75 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	79
Anf. 76 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	80
Anf. 77 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	80
Anf. 78 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	81
Anf. 79 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	81
Anf. 80 JÖRGEN GRUBB (SD).....	81
Anf. 81 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	83
Anf. 82 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	84
Anf. 83 ÅSA WESTLUND (S) replik.....	84
Anf. 84 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	85
Anf. 85 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	85
Anf. 86 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	86
Anf. 87 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	86
Anf. 88 JÖRGEN GRUBB (SD) replik.....	87
Anf. 89 MATHIAS BENGTSSON (KD).....	87
Anf. 90 DANIEL RIAZAT (V).....	90
Anf. 91 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	93
Anf. 92 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	96
Anf. 93 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	96
Anf. 94 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	97
Anf. 95 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik.....	97
Anf. 96 CAMILLA HANSÉN (MP).....	98
(Beslut fattades under § 15.).....	99
§ 12 Cykelfrågor.....	100
Trafikskottets betänkande 2022/23:TU9.....	100
Anf. 97 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M).....	100
(forts. § 16).....	102
Ajournering.....	102
Återupptaget sammanträde.....	102
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 april.....	102
JuU10 Polisfrågor.....	102
FöU8 Personalförsörjning.....	104
SoU14 Kompetensförsörjning, e-hälsa och beredskap.....	105
UbU7 Lärare och elever.....	106
§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 maj.....	108
SkU16 Vissa förfarandefrågor för elstöd till företag.....	108
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	108
FiU39 Utökade möjligheter att besluta om undantag från lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet med hänsyn till Sveriges väsentliga säkerhetsintressen.....	108
JuU20 En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation.....	108
JuU8 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk.....	109
CU18 EU:s nya tågpassagerarförordning.....	109
SoU10 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet.....	110
SoU16 Socialtjänstens arbete.....	111

UbU5 Övergripande skolfrågor	113	Prot. 2022/23:102
§ 16 (forts. från § 12) Cykelfrågor (forts. TU9)	114	3 maj
Anf. 98 INGA-LILL SJÖBLOM (S)	114	-----
Anf. 99 MAGNUS OSCARSSON (KD)	115	
Anf. 100 ANDERS ÅDAHL (C) replik	116	
Anf. 101 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	117	
Anf. 102 ANDERS ÅDAHL (C) replik	117	
Anf. 103 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	117	
Anf. 104 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	118	
Anf. 105 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	118	
Anf. 106 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	119	
Anf. 107 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	119	
Anf. 108 PATRIK JÖNSSON (SD)	120	
Anf. 109 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	123	
Anf. 110 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	123	
Anf. 111 DANIEL HELLDÉN (MP) replik	124	
Anf. 112 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	124	
Anf. 113 ANDERS ÅDAHL (C)	125	
Anf. 114 DANIEL HELLDÉN (MP)	127	
(Beslut skulle fattas den 4 maj.)	129	
§ 17 Bordläggning	130	
§ 18 Anmälan om interpellationer	130	
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	130	
§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga	130	
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.39	131	